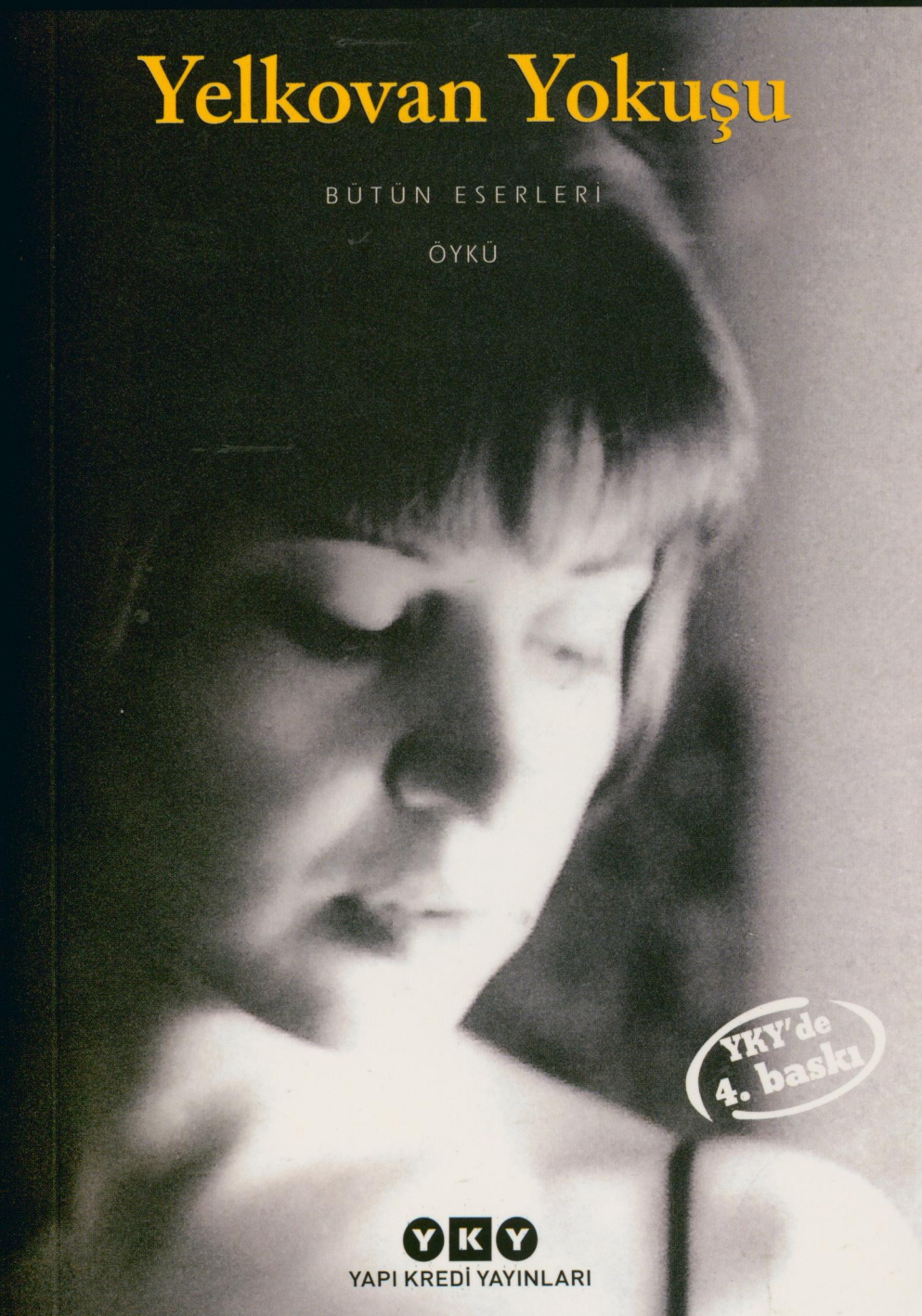
Selçuk Baran

Yelkovan Yokuşu

BÜTÜN ESERLERİ

ÖYKÜ

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

YELKOVAN YOKUŞU

Selçuk Baran (Ankara, 7 Mart 1933 – 4 Kasım 1999) Ankara Kız Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni üstün derecelerle bitirdi. Aynı fakültenin Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü'nde kurs müdürlüğü yaptı (1958-68). 1995'ten sonra bu enstitünün yayın müdürüydü. 1987-93 yıllarında TRT İstanbul Radyosu'nda radyo oyunları yazdı. "Türkân Hanım" adlı oyunu Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi. İlk öyküsü ("Çocuğun Biri") 1968'de *Yeditepe* dergisinde çıktı. 1991'de Roald Dahl'ın *Çarli'nin Büyük Cam Asansörü* kitabını Türkçeye çevirdi.

Yalnızlık ve umutsuzlukla örülü öykülerinde düşsel, şiirli bir hava yarattı. Behçet Necatigil, öykücülüğü için, "Keskin, belirgin çizgilerden kaçınarak, dikkat isteyen, belirsiz yaşantı parçalarını birleştiriyor; çağrışım ve yorumlara açılma gücü için okuyucudan katkılar bekleyen bir 'iç hayat' görünümleri çiziyor" saptamasında bulundu. Selçuk Baran'dan kalan günlük, mektup ve yayımlanmamış yazıları Ülkü Uluırmak derledi: *Haziran'dan Kasım'a* (2007).

Haziran ile 1973 TDK Öykü Ödülü'nü kazandı; *Bir Solgun Adam* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı; *Anaların Hakkı* ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Adnan Özyalçıner'le paylaştı; *Bozkır Çiçekleri* ile 1979 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı.

Kitapları:

Öykü: *Haziran* (1972), *Anaların Hakkı* (1977), *Kış Yolculuğu* (1984), *Tortu* (1984), *Yelkovan Yokuşu* (1989), *Arjantin Tangoları* (1992), *Porselen Bebek* (1996), *Ceviz Ağacına Kar Yağdı - Bütün Öyküleri* (2008), *Öğle Saatleri - Doğan Kardeş Seçme Öyküler* (haz. Nursel Duruel, 2015).

Roman: *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1987), *Güz Gelmeden* (2000).

Oyun: *Türkân Hanım'ın Ölümü* (2020).

Selçuk Baran'ın
YKY'deki kitapları:

Arjantin Tangoları (1992)

Porselen Bebek (1996)

Güz Gelmeden (2000)

Ceviz Ağacına Kar Yağdı - Bütün Öyküleri (2008)

Bozkır Çiçekleri (2009)

Bir Solgun Adam (2010)

Öğle Saatleri - Doğan Kardeş Seçme Öyküler
(haz. Nursel Duruel, 2015)

Türkân Hanım'ın Ölümü (2020)

Yelkovan Yokuşu (2020)

Tortu (2020)

Kış Yolculuğu (2020)

Analaların Hakkı (2020)

Haziran (2020)

SELÇUK BARAN

Yelkovan Yokuşu

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5609
Edebiyat - 1615

Yelkovan Yokuşu / Selçuk Baran

Kitap editörü: **Murat Yalçın**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 52508

1. baskı: Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Temmuz 2020
4. baskı: İstanbul, Haziran 2025
ISBN 978-975-08-4715-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2020
Sertifika No: 44719
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
https://www.yapikrediyayinlari.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/yapikrediyayinlari
instagram.com/yapikrediyayinlari
x.com/YKYHaber

İÇİNDEKİLER

Yelkovan Yokuşu • 7
Değirmen • 19
Bozacıda • 37
Öğle Saatleri • 53
Rose Bonbon • 63
Bakırçalığı • 73
Eğrelti Yeşili • 85

Yelkovan Yokuşu

Cuma günleri öğle yemeğini lokantada yiyordu. Üstelik bir saatlik öğle tatilini uzatmak için elinden geleni yapıyor, özel izinler istiyor ya da ancak dışarda kovuşturabileceği işler yaratıyordu. Cuma yemeklerine törensel bir nitelik vermek için de ayrıca çaba gösteriyordu. Sözgelimi, rasgele giyinmekten vazgeçiyor, boyunbağıyla çoraplarının renk uyumlarına dikkat ediyor, o sabah mutlaka yıkanıyordu. Dahası, cuma yemekleri için bir esirgemezlik örneği göstererek –tabii taksitle– fazladan bir takım elbise bile almıştı. O gün karşısına çıkacağı kişinin ya da kişilerin üzerinde iyi bir izlenim bırakmalıydı. Bırakmalıydı ki, onlar da masalarına bir başkasının, bir yabancının oturmasına izin versinler; en önemlisi onunla *konuşsunlar*.

Çünkü bu, yaşama tutunabilmek, kısacası yere bastığını –ille de sımsıkı olmayabilir, şöyle bir bassın yeter– duyabilmek için başvurduğu son önlemdi. Başka yolların hepsini denediğini sanıyordu (arkadaşlık, sevda girişimleri, kulüplerde briç, aletli cimnastik filan); hiçbiri tutmamıştı.

Şimdi başkalarıyla –kısacası bir yemek boyu edinilen, bir daha karşı karşıya gelinmese de unutulmayan– dostlarla (bu sözcüğü, gerçek anlamını düşünmeden kullanmayı öğreneli çok olmadı) söyleşerek geçirilen öğle yemeğinden ötürü, cuma akşamlarını kurtarmakla kalmıyor, iki günlük hafta tatilini, o korkunç pazar hastalığını atlatacak gücü kendinde buluyordu. Haftanın üç gününü kurtarabildin mi, geriye kalan dört gün boşluğa bassan, sallansan da olur. Hem perşembe akşamlarını, ertesi günkü öğle yemeği için varsayımlarda bulunarak geçireceğinden (o anda yüzüne bir gülümseme bile yayılabilir ki, hiç yoktan iyidir) haftanın yarısı, kısacası yaşamın yarısı kurtarılmış sayılır ve insan daha fazlasını istemeyebilir.

Genellikle değişik lokantaları seçiyor (ama mutlaka kalabalık olanlarını; çünkü tenha bir lokantada başkasının masasına hangi

özürle otururusunuz?); garsonların kendisine yardım etmelerine yol açmamak için suratlarına bakmayarak, bu yüzden de başını dimdik tutarak (yaşına bakmayın, önemli bir kişiye benziyor, dedirtecek kadar) masasını arıyordu. Genellikle orta yaşın üstündekileri ya da yaşlıları seçiyordu: Dinozorları kısacası... Öyle seviyordu ki onları! Yalnız kendileri değil, yaşamış oldukları yıllar ve hâlâ inatla barındıkları zaman ve mekân da çağdışıydı, dahası eskildi. Gene de onlarla konuşurken yaşadığını anlıyordu genç adam. Tamamlanmış bir yaşamın; zamana, geçişlere, değişimlere, dönüşümlere karşı koyarak ayakta duranların dirimi, gücü... Ancak onlarla birlikteyken hayat, hayata benziyordu. O küçücük kafaları, iri gövdeleriyle gençliğine saygı duyup, "yaşam serüveni" sandıkları *şeyi* anlatırkenki içtenlikleri, sevecenlikleri ve tabii gülünçlükleri, beceriksizlikleri...

Ama bugün yanlarına oturabileceği dinozorlar yok. Yoksa bu lokanta dinozorlara yasak mı? Ya şu iki kadın... Şimdiye kadar dinozor eşlerinden başka kadınlarla konuşmadı. Öyleyse...

"Artık o mavili dönemine hiç dönmemen ne garip!"

Otuz otuz beş yaşlarında yuvarlak yüzlü, mavi gözlü olanı böyle demişti karşısındakine; genç adam izin isteyip de masalarına oturur oturmaz. Sanki daha önce susuyorlardı ya da bambaşka bir konu üzerinde söyleşiyorlardı da, adamın masaya oturmasıyla çoktan beklenen belirtge gerçekleşmiş, kadın da kendisine önceden belletilmiş cümleyi söyleyivermişti.

Yuvarlak yüzlü, mavi gözlü kadın tombul sayılırdı.

Adam da tombul kadınlardan hoşlanmazdı hele böyle genç sayılabilecek bir yaşta olurlarsa. Kendi gözlerine, kendi beğenisine yapılan bir haksızlık, gibi alırdı onların çok güzel olmalarına ramak kalmışken, birden gereksiz çıkıntılara, yuvarlaklara bürünerek her şeyi berbat etmelerine. Ama bu kadın, tombulluğunu, bir karakter özelliği, kimselerde bulunmayan, sahip olunmak istenen, ama bir türlü ele geçirilemeyen; insanı sağlam, güvenilir, gene de erişilmez kılan bir özellik gibi taşıyordu. Masaya oturmak üzere sandalyesini çeken adama yönelttiği, iki üç saniyeden fazla sürmeyen bakışlarındaki meydan okuma belki bu yüzdendi.

Öteki çok daha yaşlıydı; elli filan... Daha doğrusu inceliğinden (dahası kuruluğundan) ya da bilinmeyen bir özelliğinden ötürü (belki saflıktır, hamlıktır; aa bak, aydın kadınlar da belli etmezler yaşlarını... Ama bu daha çok evkadınına benziyor; öğle vakti votka içmeye kalkışmaması gereken bir evkadınına) daha genç gösteriyordu. Acı kahve bir eteklikle kakao rengi bir kazak, taba pabuçlar, koyu kahve çoraplar giymişti. Sonra bütün bu kahverengi bolluğunun uyuşmazlığını turunculu yeşilli bir üçgen eşarpla dengelemeye kalkışmıştı. Sanki bir rastlantı sonucu giyinmişti: Onu ordan, bunu şurdan alıp, kimisi ödünç... Eteği yıpranmış, kazağıysa yeni satın alınmış gibi...

"Sen hiç soru sormazdın," dedi votka bardağını döndürerek.

"Özür dilerim." Mavi gözler yalvararak bakıyordu karşısındakine.

Adam, o sırada genç olanına *Deniz*, yaşlısına *Güz* demeye karar verdi.

"Soru sormadım. Yalnızca mavilerden vazgeçmiş olduğunu söyledim. Birden farkına varıverdim. Dündü sanırım."

"Maviyi hep kullanırım, bilirsin ya..."

"Yanılıyorsun. O dönemin mavilerine bir daha hiçbir resminde rastlamadım."

Güz, sesini çıkarmadı, votkasından küçük bir yudum aldı.

"Mavi, senin o döneminde kullandığın mavi, ruhsal bir baskıyı imler."

Güz, hafifçe gülümsedi. Bu saptamayı arkadaşının gençliğine bağışlar gibiydi. Önem vermiyordu. Karşısındakinin aldırışsızlığı Deniz'i etkilemedi. O, ağırlıklı bir cümle söylediğinin bilincindeydi. Havada da kalsa, bu ağırlığın kendini duyurması için bir süre bekledi.

"Osmanlı çinilerinin egemen mavisi," diye sürdürdü sonra konuşmasını. "Selçuklular o maviyi hiç kullanmadılar. Çünkü Selçuklu döneminde baskı yoktu. Osmanlı, Osmanlılığa kalkıştığında çinilerin mavisine bir şeyler oldu. Küsmedi... O zaman' bozarırdı. Baskı öylesine yoğun ve insafsızdı ki, mora da dönüşmedi; başkaldırmadı kısacası... Öyle için için acıdı kaldı: Ağulu bir mavi oldu."

"Osmanlı, Selçuklu çinileriyle ilgilendiğini bilmiyordum," dedi Güz. Arkadaşının coşkusundan hiç etkilenmemişti. "Bana kalırsa uyduruyorsun!"

"Ağu mavisi diyorum ben ona. Kendim buldum. Baskı olan her yerde vardır. Şilililer'de gelenekti, duvarlarını resimlerlerdi. Allende'den sonra bir daha resim yapmadılar. Evlerini boyamak gerekince düz beyaz kireci denediler, olmadı. Sonra maviyi buldular. Şimdi Şili'de bütün evler mavi boyalıdır, ağu mavisi, baskı, zulüm mavisi, senin mavin..."

"Hikâyelerine bayılıyorum," dedi Güz. Ama şimdi heyecanlanmıştı, daha genç gösteriyordu.

Deniz kendini savunmak gereğini duymadı. "Senin o mavilerin," dedi yalnızca usul usul.

Bunların yemek filan yiyecekleri yok anlaşılan, dedi adam içinden. Tabaklarındaki şişler soğuyup katılaşmış. Birer yudum votkayla yetiniyorlar. Benimki ise bitmek üzere. Ne yapmalı? Garsonu çağırıp yarısını yediği bifteği alıp götürmesini söyledi ve ızgara balık ısmarladı.

Izgara uzun sürer, ne iyi!

"Bana bir soru sormuştun," dedi bu arada Güz. "Sormadım, inan, Sorulardan hoşlanmadığını bilirken... Eğer öyle bile olsa... Peki sorumu geri alıyorum."

"Boş ver! Çünkü ben sorunu yanıtlamaya karar verdim çoktan." Artık evkadını kimliğinden sıyrılmıştı. "O mavili resimleri hastaneden çıktıktan sonra yapmıştım." Bir sigara yaktı. "Bana bir şeyleri kabul ettirmeye uğraşmışlardı; zorlayıp durmuşlardı. Yelkovan Yokuşu'nun, Suzi'nin var olmadığına inanmamı istiyorlardı."

Deniz, telaşından votka bardağını devirdi. Masayı temizlemeye gelen garsona çıkıştı:

"Aldırma bırak! Öylece kalsın. Ama bana çabuk bir votka daha getir!"

"Biliyorum, kızacaksın ama," dedi Güz, bağışlanmak ister gibi yalvararak, "onlara boyun eğdim. Tamam, dedim, ben Yelkovan

Yokuşu'nda oturmuyorum. Zaten Ankara'da denize inen yokuş ne arar? Ankara'da deniz mi var? Ayrıca, Suzi diye birini de tanımıyorum. Evet, Suzi'yi tanımadığımı söyledim onlara. Çünkü baskı altındaydım."

Birden roller değişmişti. Güz'e hep saygılı davranan Deniz, egemen durumdaydı şimdi. Güz yalvarıp duruyor, bağışlanmak diliyordu.

"Dediklerini yaptım, onlara boyun eğdim. Çünkü orada, hastanede daha fazla kalamazdım. Hastaneden çıkınca doktorum resim yapmayı sürdürmemi istedi. Bakarsın, değişik bir şeyler çıkar ortaya, dedi. Her şeyin senin için altüst olduğu şu dönemde, bir daha hiç yapamayacağın bir şeyler... O, ne derse yapmak zorundaydım, daha doğrusu öyle sanıyordum. İşte mavili dediğin resimler o yıllardan kaldı."

Salıverdiler beni... Suzi yoksa, Yelkovan Yokuşu da yoksa peki... Madem öyle, hadi güle güle. Ama sokaklarda, dolaşmamı buyurdular. Kocam da üsteleyip duruyordu. Tek başıma sokaklarda dolaşmaya alışmalıymışım. Bir öğleden sonra işe gitmek için kendisi otobüse binerken beni orta yerde bıraktı:

Kızılay'a kadar git ve dön, dedi, yürüyerek. Ben bir sürü tanımadığım insanın arasında ne yapabilirdim ki, tek başıma hem de.

Şimdi burada bir yabancısın, dedim kendi kendime. Bu, tekbaşınalığıma, öyle oluşuma katlanabilmek için bulduğum bir oyundu. Öyle düşün. İstanbullu ya da taşralı biri değil ama; düpedüz bir yabancı. Yoo, turist olmaz. Turistleri sevmem. Suzi de nefret ederdi turistlerden. Kocası iş gereği gelmiş biri. Fransız? Olmaz! Çünkü o zaman Fransızca konuşmaya kalkışabilirim. Soğuk bir İngiliz? Aman aman, benim soğukluğum kendime yeter zaten, o da olmaz. Öyleyse Portekizli. En iyisi Portekizli olmak. Şimdi ben Portekizliyim. Denizi iyi tanıyorum, denizi seviyorum.

Gene de şu bulvar hiç fena değil. Atkestaneleri bir çiçek versin, o zaman seyreyle sen! Böyle diyor Portekizli.

Aferin kadına, nasıl da tanıdı atkestanelerini. Kültürlü kadınmış. Oysa ben, onun ancak jojayo, korokko gibi adları olan ağaçları bildiğini sanırdım. Vitrinlere bayıldı; camlara yapışacak nerdeyse. Ama alışveriş yapacak parası yok. Portekiz yoksuldur; orada yabancı ülkelere gidenlerin ceplerini dövizle doldurmazlar. Bu işime geliyor. Alışveriş etmek istemiyorum çünkü.

Bu esinti başkentte baharı muştular. Damarlarında kaynayan kana karşılık bacaklarında duyduğun kesiklik öfkelendirir seni. Ama saçların dağılıp eteklerin uçuşmaya başlayınca kendini tutamaz, gülersin işte.

Taşıt gürültülerini sevmediniz mi Portekizli bayan, sinyora! Ama onlar ne kadar uygar olduğumuzun bir kanıtıdır, kıskanmayalım lütfen! Buna karşılık bana sakın okyanus kıyılarınızın güzelliğini anlatmaya kalkışmayın! Ben de Yelkovan Yokuşu'ndan başlarsam apışıp kalırsınız sonra.

Ne oldu bana böyle? Bana ne oldu? Eve dönmek istiyorum, hemen şimdi. Bir taksi... Hayır, olmaz! Eve yürüyerek döneceğime söz vermiştim. Kendime, doktoruma, tedavi harcamaları için arabasını satan kocama karşı başarmak zorunda olduğum bir sınav bu üstelik.

Eve yürüyerek dönmek zorundayım. Ama önümü göremiyorum. Birden kör mü oldum ne? Hiçbir yeri göremiyorum. Ağlıyorum da ondan. Ne olacak şimdi? Herkes bana bakıyor. Yoo, bakmıyor. Bakmıyorlar bile. Kimsenin aldırdığı yok. Şu yolda sersem sepelek, hem de ağlayarak yürümeye çalıştığımı görmüyorlar. Öyleyse ağlaya ağlaya yürü sen de.

Sinyora, siz en iyisi ülkenize dönün, Portekiz'e. Ben işte ağlıyorum..

Kaldırımlar ne kadar kalabalık! Bir tek kul, tek kişi çıksın da, "Ne oldu, niye ağlıyorsun?" diye sorsun bana. Sonra cevap filan beklemeden yanımda yürüsün. Birlikte eve dönelim, ona çay yapayım. Gelin ne olur! Hepinizi çağırıyorum. Çünkü boş evime gidiyorum. Çocuklarım

bir süredir annemdeler. Öyle gerekti de. Akşama kadar kimse gelmeyecek evime. Ben yapayalnız ne yaparım? Suzi de yok, gitti.

Bir süre ikisi de konuşmadılar. Öyle ki, adam artık hiç konuşmayacaklarını sanıp korktu. Onları konuşturmak için lafa karışmayı nasıl da istiyordu. Zaten böyle hiç konuşmadan oturmak, yalnızca dinlemek, cuma günlerinin kuralına aykırıydı. Ama kadınlar onun orada olduğunun farkında değillerdi. Aldırmıyorlardı. Bu ilgisizlik adamı incitiyordu. Böylesine önemsenmemeye kim katlanabilir ki. Ama işte o, orada oturmuş önünde garsonun getirdiği balık tabağı silinmiş, yok olmayı, göze görünmemeyi seçmiş gibi, canının çekmediği balığı ayıklamaya uğraşıyordu.

"Eee," dedi Güz, "neden soru sormuyorsun?" "Canını sıkmak istemiyorum."

"Aradan on beş yıl geçti. Nereden başlayacağımı bilemiyorum. Daha doğrusu belki on altı, belki on iki... O yıllarla ilgili zamanı hep karıştırırım. Bana yardım etmek için soru sorabilirsin."

"Suzi kimdi? Yabancı biri mi?"

"Yoo... Ha, adına takıldın anlaşılan. Adı Suzi'ydi, çünkü sıkışınca onunla Fransızca konuşurdum." "Sen Fransızca bilmezsin ki."

"Suzi de bilmezdi"

"Gene de Fransızca konuşurdunuz!"

"Ben konuşurdum, o anlardı, cevap vermezdi. Çünkü zaman zaman Fransızca konuşmak zorunda kalırdım. Nasıl anlatsam... Bazen her şey çok kötü oluverirdi. İnanmayacaksm ama, şimdikinden de kötü. Anlayamamak, çözümleyememek... Anladığını ya da anlamadığını sanmak... Anladığını anlatamamak, anlamadığını anlatmaya uğraşmak... Sözcükler yetmezdi. O zaman Fransızca konuşurdum."

Güz bocalıyordu. Uzun çabalar sonucu artık anlamış bulunduklarını hiç anlamamış olmayı, anlamadıklarını zaten konuşmamayı, "hayat tecrübesi" denen şeyin değerinden kuşku duyduğu, bu yüzden de bu ayrıcalığı hiç kullanmamayı yeğlediği için olgunlaşaca-

ğına çocuklaştığı, çocuklaştığına aldırmadığı bir çağdaydı zaten. O karıştırdığı yıllara özlem mi duyuyordu, yoksa onları bir an anımsamanın dehşeti içinde miydi, bunu bile bilmiyordu. Kaldı ki...

Taa tepelerden, dorukların yamaçlarını kaplayan ulu kestanelerin, cevizlerin, karaağaçların kuytuluğundan kurtulup çayırın bittiği, evlerin utana sıkıla tek tük göründüğü yerlerden başlayıp, önce hafif bir eğimle, sonra gittikçe hızlanarak (eğri büğrü taşlı, kaldırımsız, iki yanındaki el ele, bel bele vermiş eski evlerle, yani alabildiğine yüklü, alabildiğine ağır), evet, coşa taşa –tıpkı bir çavlan gibi– aşağılara inip deniz kıyısındaki asfaltta, on yedinci yüzyıldan kalma mermer çeşmenin karşısında soluklanırdı: "Üç çınarın ağlayan çeşmesi" derdim ben ona. ("Gülen" de olabilir.) Kayıklar akıp gidiyor, yeşilin, mavinin, benek benek morun içinden... Hantal mavnalar gözalıcı renkleriyle, çatanalar... Ne güzel! Şileplere, tankerlere bakma sakın; çirkindir onlar... Şirket-i Hayriye zamanından kalma vapurlar –İnşirah, İnbisat adlarıyla– güzelliğe dönüşen... Hep, ama hep bir güzelliğe dönüşen neler yok ki! Oysa güzel acıtıyor. Çünkü bir sakatlık var içimde. Ve derken bir şey beni bırakıyor. Her şey beni bırakmış gibi oluyor o zaman. Dön arkanı denize. Yürü. Yolu geç. Yokuşu tırman. Adını, ormanın ötesindeki kaya kovuklarına yumurtalarına bırakan yelkovan kuşlarından alan yokuşu. Yumurtaları bekleyen eşlerine yiyecek taşıyan erkek yelkovanlar, keskin çığlıklarla yuvalarına dönerlerken gök birden kararır. İnsan hep yağmur yağacağını sanabilir. Yelkovanlar, kayalara yaklaştıkça binlerce şeritten oluşan dilimlerini ağ gibi ördüler; ağ gibi kapladılar kayalıkları. Yağmur bulutu dorukta oyalandı bir an, sonra parçalandı yaprak yaprak döküldü aşağılara, kovuklara.

Güneş yeniden ılıttı sokağın taşlarını. Ben de eve döndüm.

Hayır, kapıda öyle durdum bir süre. Sonra Suzi'ye gittim. Her zamanki gibi gülerek karşıladı beni, kucakladı.

And içebilirim, kimsenin Suzi'si yoktur. Ve ben seni artık göremeyeceksem, karşıtım olduğun halde dayanışmamızdan güç alamayacaksam... Zayıflığımı biliyorum. Sen güçlüsün Suzi. Yaşama sanatının gerçek ustası olan sen. Sevecenliğin, aramızdaki ayrımın doğurduğu olağan ilgisizliği susturuyor. Binlerce yıldır yaşanmış, daha da yaşanacak olan hiçbir şey bizim durumumuza benzemez. Erkeklerden çok şey bekleyen kadınlardan değiliz biz. Evliliğimizin ilk yıllarında boyumuzun ölçüsünü almıştık bir kez (ömrümüzün ilk yıllarında nasıl ki hayattan almıştık boyumuzun ölçüsünü). Onların erkek dünyalannda mutlu olmaları, o dünyanın düzayak, girintisiz, çıkıntısız varlığı belki de bir güven oluşturuyordu içimizde.

Neyse bırakalım bunları. Sendeki tüm yetkinlikler bende olsun isterdim. Beni yargılamamanı isterdim. İçine gömdüklerinin, bana söyleyemediklerinin, onların hepsinin ta yüreğinde boy attıklarını görmek isterdim.

Belki sana rağmen yalnızlığım bu yüzdendir. Ya da sen bana kıyamadığından. Beni, ben olarak sevdiğinden.

"Şaşacaksın ama Suzi bütün saçmalıklarımı hoşgörüyle karşılardı. Oysa öyle mantıklıydı ki! O ev gitmemi hep engelledi."

"Hangi eve?" diye soruverdi adam. Çünkü Deniz'in, soru soracağı filan yoktu, öyle anlaşılıyordu. Başka şeyler düşünüyordu şimdi. Adamın söze karışmasına kimse aldırmadı. Güz, adamın sorusunu yanıtlamadı.

Cumartesileri ve pazarları çocukları babalarına bırakıp –hep birlikte maça gitmiş olabilirlerdi– Yelkovan Yokuşu'nu tırmanırdık. Kuşların yuva yaptıkları kayalıklara, kayalıkların eteğindeki ormana yaklaşamazdık elbette. Yelkovanlar hiçbir yabancının egemenlik alanlarına girmesine izin vermezlerdi çünkü. Ama ağaçlara yuva yapan öteki kuşlara, sincaplara, korunun börtüğü böceğine, yılanına, tavşanına göz yumarlardı. Aman insan ayağı olmasın da...

Biz ormanın sağ yanından kıvrılan keçiyolundan kayalığın arkasına geçerdik. Kayalığın ardı hiç de önü gibi yabanıl değildi. Dik bir yamaçtan oluşuyordu yalnızca. Yamaç aşağılarda, vadiye doğru dikliğini yitiriyor, uysal bir eğimle yemyeşil iniyordu. Vadinin tam ortasında, gölün kıyısında kırmızı damlı küçük bir ev vardı. Ondan ötesi gözalabildiğine kesintisiz bir yeşillikti sanki. Ama bu yeşilliğe bakıp aldanmamalı. İnişlerden, çıkışlardan, minik tepelerden ötürü tonları değişen, ama her zaman az, çok az ışık alan bir yeşil (güneş ışınları neden hep bulutlardan zorla sızıyordu?). Bu yüzden gölün sağ yanını çevreleyen, şu sözünü ettiğim evin arkasını verdiği kayalığı güçlükle seçiyorum. Ancak güneş batarken, kızıllık vurduğunda parıldayan küçük dereler, su sızıntıları var orda, burda.

Daha sonra evin arkasındaki kayalıklarda top ışıklar görülür; bir an yok olur, sonra gene yeryüzüne çıkarlar. Kimlerdi onlar, kimlerdi bu ışık, bu ateş taşıyıcılar? Gün boyu nerede ve neden saklanmış olabilirler? Bize ne, derdi Suzi. Bak, oyalan. Öyle ya. Çünkü kuruntular, kaygılar uykuya dalmıştır artık; güvenlik içinde uyuyan çocuklarımız gibi. Kimse onlara karşı yan tutmayacak. Yeryüzü onlara karşı yan tutmayacak. Buna inanıyoruz biz.

Sonra gökyüzünün mavi suyu, vadinin yeşil suyu iyice çekilir, her yana bir esmerlik sızardı. "İşte her şey durdu," derdim birden. "Mucize bu... Artık yaşamasak da olur." "Yaşasak da olur," derdi Suzi.

Yerimden kalkıp o dik yamaçtan aşağı kendimi bırakmak isterdim. Bacaklarıma güvenir, adımlarımın gücüne, çevikliğine inanırdım; öte yandan tökezlemekten, yuvarlanmaktan, çıkaracağım tiz çığlıklardan, ölüp kalmaktan ürkerdim. Gene de oturduğum yerde doğrulur, ayağa kalkardım. Uçuruma doğru yürürdüm.

Suzi çekerdi kolumdan, "Hadi eve," derdi, "çocuklar dönmüşlerdir."

O zaman, ama yalnız o zaman biraz kızardım Suzi'ye.

Durup dururken oluşuveren sessizlik dayanılır gibi değildi. Sanki lokantayı dolduran kalabalık da susmuştu; öylesine yoğundu sessizlik. Az önce egemen duruma geçen Deniz'e de bir şeyler olmuştu. Gözlerinin mavisi koyuluyordu. Bakışları acılaşmıştı. Aklından geçenleri gözleri yansıtıyorsa eğer... Yok, olmazdı böylesi. Bir anlaşmazlık vardı ortada, ama neydi? Soru sormak yasaklanmışsa kim, neyi, nasıl çözebilecekti? Yalnızca sessizliği ya da yemek boyunca oluşup gelişen durumu değil, karşısındaki kadını, Güz adını koyduğunu (Güz mü, bu ne saçmalık böyle!) kurtarmak için konuşması gerekti genç adamın.

"Hiç öç almak istemediniz mi?"

Kimse şaşırmadı. Yalnız Deniz yok olmuştu bir anda. Şimdi masada sığıntı durumunda olan, önemsenmeyen, ilgilenilmeyen, unutulan oydu.

"Kimlerden öç alacaktım ki?" diye sordu Güz (ya da da artık adı öyle olmaması gereken) adamın yüzüne ilk kez bakarak ve ilk kez onu görerek. "Neyin öcünü? Hem hiçbir şeyin önemi kalmadı. Çok zor açıklamak. Öyle yaşlıyım ki... İnsan genç değilse artık, yaşlanmış demektir, siz nerden bileceksiniz. Elimden her şeyimi almışlardı. Bir daha da geri vermediler. Bana yalnızca dayanmak ve susmak düştü. Buna da çabucak alıştım. Resimlerim... Mavililerim ve daha öncekiler... Şimdi oldukça iyi bir ressam sayılabileceğim söyleniyor. Ama onlar gibisini bir daha hiç yapamadım. İşte bana kala kala benim olmayan resimleri boyamak kaldı bir tek. Ama yalnızca resim yapmak, yaşamak değildir ki... Oğlum, hesap lütfen. Karşı koyma Suzi. Biliyorum, bugün sıra sende, ama bırak Tanrı aşkına! Hesapları ödemeye başlayalı çok oldu. Bu, sonuncusu... İzin ver."

Yelkovan Yokuşu'ndaki evinde gecenin bir saatinde uyandı. Ansızın. Sanki birisi dürtmüş, bir ses uykusunu bölmüş gibi. Ama alışkındı: Geceleri sık sık uyanır, yatağında duramaz, dolanır dururdu.

Kocası her zamanki gibi derin uykudaydı.

Geceyi dolduran yalnızlığın yarasa kanatlarından tedirgin olmaması düpedüz yıldırıcı. En pahalı gömlekleri giyip en ipek kravat-

ları taktığında ve aynadaki görüntüsüne gizliden gülümsediğinde tüm kuşkuları yok olur. Başka türlü bir *erkek* olduğu inancını hiç yitirmedi. Hastane giderlerimi karşılamak için arabasını satmak zorunda kaldığında bile bu inanç, onu umutsuzluğa düşmekten kurtarmış olmalı. Arabasını satması ve bunun sözünü bile etmemesi soylu bir davranıştı. Ne yazık ki, bu soylu davranış, yüreğimde herhangi bir sevgi kıpırtısı yaratmadı.

Yerinden kalktı. Sanki bu yüzden uykudan uyanmış gibi sokak kapısına' doğru yürüdü. Kapıyı açacakken gecelikli olduğunu farketti. Askılıktan yağmurluğunu aldı, giydi. Ayağına topuksuz keten pabuçlarını geçirdi. Merdivenlerden inip sokağa çıktı.

Sessizdi sokak. Sessiz ve ıssız. Sokak lambaları sönmüştü. Gökyüzünün yıldızları yumuşak, kaygan bir aydınlık sunmaktaydı. Hafif esinti saçlarını dağıttı. Dönüp yokuşun yukarısına baktı. Suzi'nin penceresinde ışık olmaması da ne demek? Çünkü kendisi ne zaman uyanıp sokağa çıksa bilirdi, Suzi de oturmuş kitap okumaktadır odasında. Az sonra birlikte çay içiyor olacaklardır. Ama bu gece Suzi uyuyor. Ne tuhaf!

Omuzlarını silkti, aldırmıyordu artık.

Yokuştan aşağı yürümeye başladı. Fazla yürümedi.

Evleri, yokuşun başında sayılırdı zaten. Asfalt yolu geçti, deniz kıyısına vardı. Boğaz'ın ışıltılı sularına baktı. Deniz sakin sakin soluyor, anafor suları taş döşeli kıyıya yayılıyordu; çıt çıkmıyordu. Birden ürperdi. Dönüp mermer çeşmenin eşiğine oturdu. Cebinden sigara paketini çıkarıp bir sigara aldı. Hay Allah, kibrit! Sigarayı ağzına koyup öylece durdu.

"Sigaranızı yakayım!" dedi genç adam.

Kadın önce onu tanımadı, ama kibritin alevinde yüzünü görünce anladı.

"O küçük eve birlikte gidelim mi?" diye sordu genç adam.

Kadın sesini çıkarmadı. Yalnızca yerinden kalktı, yolu geçti, yokuşa doğru yürüdü. Adamın arkasından geleceğini, daha sonra yan yana birlikte yürüyeceklerini biliyordu.

1983

Değirmen

1.

Marmara kıyılarındaki tatil köylerinden Yeşilkent'in batı sınırındaki evin ışıkları gecenin geç saatlerine kadar yandı. Açık pencerelerden konuşma, kahkaha, müzik sesleri duyuldu. Opera orkestrasının ikinci kemancılarından Saffet Doğan'la karısı Handan, yazlık evlerine yerleşmeleri dolayısıyla bir *parti* veriyorlardı. Birbirlerine ancak sabah kahvesine ya da akşam çayına gitmeye alışkın olan Yeşilkent sakinleri için *parti* sözcüğü, biraz yadırgatıcıydı. Ne var ki, Handan'ın düzenlediği yemekli toplantılara *parti* demek âdet olmuştu; Handan da kendi deyimiyle, "ölüler gibi yaşayan bu insanlar" uğruna, karınca kararınca düzenlediği toplantılara, başkent sosyetesinin bahşettiği addan vazgeçecek değildi. Salt görgüsüzlüklerinden ötürü herhangi bir davranışa, bir nesneye gerçek değerini vermekten yoksun Yeşilkentliler arasında alçakgönüllü davranmanın gereği yoktu. Bu yüzden Handan, daha on gün öncesinden, plajda uygun bir dil kullanarak, hem açıklar hem de saklarmış gibi görünerek, bir parti vereceğini ve partiye ancak *dostlar*'ı çağıracağını fısıldayıp durdu. Bu *dostlar*'dan sayıldıklarını anlayanlar onur duydular; bu seçkin halkanın dışında kalanlar da hadlerini bilip sustular; *dostlar*'a imrendiler; günün birinde *çağrılmayı* umabilmelerine olanak olup olmadığını düşünüp içlerini çektiler. Aslında Yeşilkent gibi bir yerde *dostlar*'ı seçmek, başarılı bir parti verebilmek (çünkü Handan'ın partileri hep başarılı olurdu) hiç de kolay değildi.

Çoğunluğu emeklilerin ya da iki üç ay yaz tatilleri olan öğretmenlerin oluşturduğu görgüsüz küçük burjuvalar arasında *seçkinler*'i bulabilmek, onları bir araya getirerek, herkesin sere serpe yayılıp rahatladığı, görgü kurallarından çoğunu boşladığı günlerde, partinin hiç değilse falsosuz olmasını sağlamak bile zordu. Ne var ki Handan, zaten *kolay olmayan*'ı seçerdi hep, bununla övünürdü.

Az önce hep birlikte terasa çıkıp yeni doğmakta olan ayı seyretmişlerdi. Yalnız poyraz şiddetli olduğundan terasta fazla kalamamışlar, ışıkları azaltarak doğuya bakan o sevimli yuvarlak pencerenin önünde durmuşlardı. "*Ayın doğuşunu selamlamak*" da programın gereklerindendi. Üstelik Handan; kendi buluşu olan o sevimli yuvarlak pencerenin yeni işlevini keşfettiğini yüksek sesle bildirmek fırsatını böylece elde etmiş oluyordu. Herkesin ilgisini pencereden ve turuncu renkte yükselen aydan yana çektikten sonra, dinlenmeyi hak etmiş ayacıklarına sandaletlerini geçirivermişti. Şimdi salonun loş bir köşesine çekilmiş, başarısının tadını içine sindiriyor, gecenin ayrıntılarını düşünüyordu.

Doğrusu Yeşilkent'in hiçbir evinde böyle bir gece yaşanamazdı. Konserve fabrikası işletme müdürünün İstanbul'dan gelen konukları öyle diyorlardı. En önemlisi de, birbiriyle hiç ilgisi olmayan, görgü, karakter, eğilim ayrımları yüzünden başka koşullarda bir araya gelmeyi akıllarından bile geçirmeyecek on beş kişiyi böylesine kaynaştırabilmekti. Konuklar, yuvarlak pencerenin önünden çekilmişlerdi. Handan kuytudaydı, ama egemenliğini sürdürüyordu. Konuklar, farkında bile olmadan, onun dilediği gibi davranmaktan, isteklerine boyun eğmekten kendilerini alamazlardı. İşte sol eğilimli bir doçent, konserve fabrikasının sağcı işletme müdürü ile şakalaşıyor, aşırı davranışlarıyla her zaman dikkati çeken doktorun kızı, yaşlı bir hanımefendinin gençlik anılarına saygıyla kulak veriyordu.

Sağda solda sevimli cümleler duyuluyordu:

"İnanamayacaksınız ama, her odada *haşmetli* bir kül tablası bulunurdu!"

"*Zarif* bir kır at... Tek istediği buydu şekerim, *zarif*, bir kır at. Bilmem anlatabildim mi? *Zarif* dedim."

Evet, konuşmalar iyiydi. Büfeye gelince... Büfe tam bir şirinlik örneğiydi: Zengin ve görgülü kişilerin beğenisine uygun içki kadehleri, böyle pahalı nesneleri bir tatil evi için fazla gösterişli bulabilecek gençleri kızdırmamak için plastik meyve tabakları vardı. Buz kabı olarak kullanılan alüminyum pasta kalıbı, herkesi neşelendirmişti. Yeterli sayıda bıçak bulunmamasının, konuklar arasında yol açtığı bıçak trafiği, geceye bir başka hoşluk katmıştı. Yuvarlak hamur tahtalarından yapılma küçük masalar düpedüz harikaydı. Hele Handan'ın susakların içine koyduğu erikler, sivri

İtalyan domatesleri... İşletme müdürünün karısı habire ellerini çırpıp, "Ah canım, bu bir harika!" demişti. Taşralılığı çabucak benimsemiş, böylece düşgücünü, sözcük hazinesini yitirmiş biriydi o. Coştuğu ya da sevindiği zaman bir tek sözcük geliyordu aklına: Harika! "Sen de bir harikasın," dedi Handan, içinden tabii.

Yemeklerde de konukların beğenilerini, daha doğrusu önyargılarını gözetmişti Handan. Lüks mezelere alışmış olanlara karides salatası, karides salatasının gösterişini hafifletmek için fasulye pilakisi ile karalahana sarması hazırlamıştı. Evet, kimin aklına gelirdi karalahanadan zeytinyağlı sarma yapmak ve yaz ortası Marmara kıyısında karalahana yetiştirmek! Üstelik yemeklerden birine ufacık da olsa kusur bulmak, tek kelime ile olanaksızdı.

Hemen hemen el sürmediği tabağından bir köfte alıp ağzına attı. Birkaç yudum bira içti. Kendi verdiği yemeklerde heyecandan öyle tıkanırdı ki, bir şeycikler yiyemezdi. Kocasına baktı: Kuşkusuz o da hoşnuttu geceden. İki saattir oturduğu yerden kalkmamıştı. Bütün bu partiler kendi onuruna veriliyormuş gibi davranırdı Saffet. Önce bu kadar önemsenmeye aldırmıyormuşçasına çevresine bile bakmaz; kimseleri, yapılan şakaları, konuşmaları umursamaz; sonra da zamanı gelince geceyi keyfince kullanırdı. Sanki karı-kocanın arasında söze dökülmemiş gizli bir anlaşma vardı. Bu anlaşma uyarınca geceyi bölüşüyorlardı. İlk saatler Handan'ındı, sonrakiler Saffet'in. Daha Saffet'in saati gelmemiş olmalıydı. Kimsenin gözüne ilişmemek için kuytu bir köşeye çekilmiş, sanki tek başınaymış gibi içkisini yudumluyor, beyazpeynirini, sakız leblebisini ağır ağır çiğniyordu. Çevresinden hiçbir ses, gürültü ulaşmıyordu kulağına. Kazara kendisine yöneltilen soruları da duymazlıktan geliyordu.

Hep böyle olurdu. Saffet sessizce demlenir, zamanın, yalnız kendisinin olan zamanın geldiğini hissetti mi, başını kaldırıp önce çevresine, sonra oğlu Erol'a bakardı. Böylece törenin başlaması için ilk işareti vermiş olurdu. Erol, dergâhlarda hizmet gören çömezlere özgü uysallık ve boyuneğişle yerinden kalkar, duvarda asılı duran bağlamayı indirir, parmak uçlarında kutsal bir nesne gibi taşıyarak babasının kucağına bırakırdı. O sırada Saffet, yerinden kalkmış ve ayaklarının altında serili duran koyun postuna oturmuş olurdu. Zaten Saffet bağlamasız, postsuz ve kemansız hiçbir yolculuğa çıkmazdı.

Saffet önce bağlamanın karnını, böğrüne iyice yerleştirir, hafifçe öne doğru eğilirdi. Bağlamayı öyle bir kavrardı ki, saz bedeninin bir parçası oluverirdi. Sonra mızrapla teller üzerinde şöyle bir gezinmeye başlardı. Saffet'i hiç dinlememiş olanlar (hele klasik Batı müziği meraklısı olup da türküleri küçümseyenler) oturdukları yerde huzursuzca kıpırdanırlardı. Saffet'in bağlamasının tadını bilenlerse, bekledikleri anın geldiğini görüp sevinirlerdi. O, çevresine aldırış etmeden, sabırsızlananlara da tedirginlere de aynı ilgisizliği göstererek, sazını tıngırdatır durur, bir makamdan ötekine geçer, sanki gönlünce bir ezgi ararda. Ama söylediği ilk türkü hep aynı türkü olurdu:

Küçücükten aldım sazı elime
Dertli dertli vurdum sazın beline

İşte o zaman sönük ışıkların aydınlattığı gündelik sevinçlerine bürünmüş yüzler buğulanıverirdi. Kiminin uzun zamandan beri bilmekte olduğu, kiminin de ancak o anda farkına vardığı gizli bir yere dokunurdu bu ezgi. Çoktan yitirilmiş, yitirildiği bile unutulmuş bir şey, bir anı, ruhsal yapılarının temel taşlarından biri belki, vazgeçilmez bir duyarlık nasılsa bulunuverirdi de, insanlar gene onu az sonra, şöyle bir dalgınlık sırasında ellerinden kaçıracaklarını iyi bildiklerinden, sevinçlerine hüzün katarak, geçip giden dakikalara sımsıkı sarılırlardı.

Sonra başka bir türküye geçerdi Saffet:

Hem okudum hemi de yazdım
Yalan dünya senden geçtim oy

Ve dünya, karides salataları, Çerkez tavuklarıyla yalan bir dünya olup çıkardı. Saffet'i dinleyenler, bu Renault'lu, Murat'lı, Yeşilkent'li dünyadan o saat vazgeçiverirlerdi; hem de uzun boylu düşünüp taşınmadan. Tabaklarındaki yiyecek artıklarına tiksinerek bakarlar, içki bardaklarına hiç değilse türkü boyunca el sürmezler, sigaralarını ya tablalarında unutur ya da aceleyle söndürürlerdi.

Döndüm baktım sağ yanıma
Mehemmedim can veriyor.

Artık hepsi kim olduklarını merak etmek gereğini bile duymadıkları Mehemmet'le birlikte, onun, gizini çözemedikleri yüce gönüllülüğüyle birlikte can vermeye hazırdırlar. Ama türkünün sonuna gelinmiştir. Türküyle birlikte acının, yoksulluğun, hiçliğin yüceltilmesi de sona erer. Zaten Saffet, canlı bir oyun havasına geçmiştir artık. Konuklar kısa bir süre için duygularını nereye yöneltecekleri şaşırırlar. Ama bulundukları yerde kalmaları da olanaksızdır. Kıvrak ritm, bu kez de ruhlarının bir başka karanlığında kalan örtüleri kaldırmayı başarmıştır. Bilen bilmeyen, dayanamaz çıkar ortaya; Silifke havasıyla çiftetelli oynamakta bir sakınca görmez.

Handan, sandaletlerinin içinde ayak parmaklarını keyifle oynattı. Mutluluğun, başarının doruğundaydı şimdi. Gözlerini yumdu.

"Yoruldunuz mu yenge?"

Lâle'ydi. Saffet'in uzaktan hısmı olan bir kızcağız; liseyi yeni bitirmişti. Handan, ondan neden "kızcağız," diye söz edip durduğunu bile bilmiyordu. Belki onu böyle onurunu kırmadan, salt sevecenlikle küçültünce, kızın belli belirsiz sezinlediği direnişini alt edeceğini sanıyordu. Lâle lekeli bir pantolon; lacivert pamukludan bir bluz giymişti. Ayağında düz keten pabuçlar vardı. Kızı, doğru dürüst bir şey giyinmesi için kandıramamıştı bir türlü.

"Yok şekerim," dedi, "yorgun filan değilim."

Ve Lâle'nin kolunu okşadı.

"Biranız bitmiş. Bardağınızı doldurayım mı?"

"Teşekkür ederim canım, iyi olur. Nedense susamışım."

Lâle'nin arkasından baktı. Uzun boylu, balık etinde nefis bir yaratıktı Lâle. Ama bu topluluğun dışındaydı. O ve oğlu gecenin uyumsuz olan tek yanıydılar. Kendisini, onları, egemenliği altına almakta böylesine çaresiz böylesine güçsüz bıraktıkları için öfkelenmemek elinde değildi. İkisi de Handan'ın elinden kaçmakta aynı ölçüde ustaydılar. Oysa Handan, Lâle'yi belli bir amaçla Yeşilkent'e çağırmış, evinde ağırlamıştı. Kızlara hiç yüz vermeyen, doğru dürüst bir arkadaş bile edinemeyen Erol –bu garip, anlaşılmaz çocuk– belki de tıpkı kendisi gibi, kimselere benzemeyen Lâle'yle anlaşabilirdi. Ama onların birbirlerine aldırdıkları yoktu. İşte bu

gece de bir kez olsun konuşmamışlar, yan yana bile gelmemişler, saygılı garsonlar gibi konukları sessizce ağırlamaktan başka bir şey yapmamışlardı. Çocukların, yalnızca Handan'ın ağzının tadını bozmak konusunda anlaştıklarına kuşku yoktu.

Handan, daldığı düşüncelerin arasında, bağlamanın sustuğunu fark etmişti. Şimdi herkes yüksek sesle, şatafatlı sözcüklere sığınarak konuşuyordu. Saffet'in çevresinde, onunla aralarına saygılı bir uzaklık koyarak toplanmışlardı. Saffet, bağlamasını, koyun postunun üzerine, kendisinden arta kalan yere yatırmıştı. Konuklarının yüzüne ilk kez bakıyordu. Kendisini, onları ilk kez görüyormuş, ilk kez bu gece, az önce tanışmışlar gibi elinden geldiğince süsleye püsleye sunmak, çevresine toplananları da alçakgönüllülükle kabullenmek isteğiyle doluydu. Mutlu, apaçık, dost gözlerle bakıyordu onlara. Kendisine yöneltilen soruları, içeriklerine aldırmadan, öylece rasgele, ama coşkunlukla yanıtlıyordu. Saffet şimdi dost bildiği kişilerle söyleşirken, Handan'ın mutluluğu doruk noktasından yavaşça aşağılara inmeye başlamıştı. Ama alışıktı buna, hiç yadırgamıyordu. Başarısının yenilgiye dönüşümünü, önlenmesi gereken bir tatsızlık değil de, bir durumun olağan sonucu olarak alır, boyun eğerdi.

Şimdi salonda gerçekten tedirgin olan biri vardı: Erol! Handan, oğlunun dudaklarının nasıl öfke ve utançla kasıldığını, bir korku anını atlatmaya çalışarak, alnının nasıl terlerle boncuklandığını biliyordu. Erol, boşalan kadehlere, dökülmesi gereken kül tablalarına filan aldırmıyordu artık. Yalnızca bekliyordu. Handan sabırsızlıkla baş parmağını ağzına götürdü, tırnağını dişlemeye başladı.

"Hadi artık," diye seslenesi geliyordu Saffet'e, "çabuk ol da, bitsin şu oğlanın çilesi!"

Saffet ancak çevresindekiler dağılınca Erol'a döndü.

Bu kez deminki gibi gizli bir işaret vermedi de, herkesin duyabileceği buyurgan bir tonda, alabildiğine yüksek sesle konuştu:

"Erol, kemanımı getir!"

İşte her şey bu kadar yalındı. Şimdi Handan'ın mutluluk çizgisi büyük bir hızla baş aşağı inmeye başlamıştı ya, hiç değilse Erol kurtulmuştu. Çünkü Saffet kemanını eline alıp, salonun en ışıksız köşesine doğru yürüdü mü, hiçbir güç Erol'u orada tutamazdı.

Saffet, konservatuvarda parlak bir öğrenciydi. Harika çocuk denemezse bile, işte ona yakın yüksek bir yeteneği vardı. Daha konservatuvardayken resitaller verir dururdu. Şimdi ellisine merdiven dayamıştı; opera orkestrasında bir ikinci keman olmaktan ileri geçememişti. Grup şefliğine bile kendisinden çok sonra gelenler atanmışlardı. Saffet, karşılaştığı haksızlıkları, duyduğu kırgınlığı uzun süre başkalarına, başka müzikçilere, dostlarına, işten, halden anlar sandığı kişilere anlatmayı denemiş, kendisini avutacak sözler beklemiş, ama hep anlamsız karşılıklar, kaçamak bakışlarla karşılaşmıştı. Sonunda çileden çıkmıştı. En yakın dostlarıyla bile kavga etmekten çekinmemişti. Gece yatağa yattığında, yolda yürürken, banyoda, tuvalette düşüncelerini tüm açıklığıyla dile getirebiliyor, haklılığını savunuyordu. Ama bütün bunları bir başkasına aktarmaya kalkışınca iş değişiyordu. Sonunda konuşmaktan bütün bütün vazgeçti. Kemanıyla, sanatıyla ilgili sorunları aktaramadıktan sonra ağzını açmanın ne yararı vardı? Sessiz, küskün bir adam oldu. Karısıyla bile konuşmuyordu artık. Konuşacağına bağlama çalıyordu. Gereksindiği ilgiyi, anlayışı bağlamayla kazanıyordu. İyi bir dosttu bağlama. Kemana benzemiyordu. Saffet kemanına karşı saygılıydı, ondan korkuyordu. Öte yandan bağlama çalmak, çevresine kolayca sulu gözlü, duygulu kişiler toplamak yetmiyordu. Sonunda Saffet, içinde sızlayıp duran yaraya iyi gelecek çareyi buldu. Handan'ın başarılı partilerinde bağlama çalarak gerekli ilgiyi, sevgiyi, hatta teşekkürü topladıktan sonra dinleyicilerine geçirdikleri bulunmaz dakikaların bedelini ödetiyordu; kemanla, bu buyurgan, acımasız, küstah *şey*'le konuklarının –deyim yerindeyse eğer– canına okuyordu.

Tek başına güçsüz bir Saffet olarak başaramadıklarını o soğuk, korkunç müzik aleti başarırdı. Kendi duyduğu korkunun, yenilginin acısını, başkalarının rahatlarını kaçırarak, canlarını sıkarak çıkarmak, Saffet'in hayatta bulduğu tek doyumdu belki de. Oturdukları evlerin hepsinde salon ışıklarının erişmediği karanlık bir köşe mutlaka bulunurdu. Ev, bu amaca göre seçilir, ışıklar ona göre düzenlenirdi. Saffet o karanlık köşede, müzikten hiçbir şey anlamayan (anlayanlar daha beter sıkılırlardı, o da başka) konuklarına Ysay'ın sonatını çalardı.

Handan da müzikten pek anlamazdı. Ama Ysay'ın sonatını öyle çok dinlemişti ki, nasıl çalınması gerektiğini ya da Saffet'in nerelerde hata yaptığını iyi bilirdi. Saffet'in Ysay'ın sonatını gerçekten kusursuz çaldığı gecelerde Handan, hayatı kendisine zehir eden bu huysuz, suratsız adamı bininci kez bağışlardı.

2.

Dışarda poyraz iyiden iyiye şiddetlenmişti. Ağaçlar köklerinden sökülüvereceklerdi sanki. Yaprakların hışırtıları arasından duyulan dalgaların sesi, coşkun bir ırmağın akışını andırıyordu. Erol arkada, konuk odasının merdivenlerine oturmuştu; burası rüzgâr almıyordu. Başı ellerinin arasındaydı. Uzun süre öylece kaldı. Ayak sesleri duyunca başını kaldırdı. Gelen Lâle'ydi.

"Ne yapıyorsun burada?" diye sordu Lâle.

"Oturuyorum."

"Yattığını sanmıştım."

"Gittiler mi?"

"Çoktaan... Annenle bulaşıkların çoğunu yıkadık bile."

Erol'un yerinden kıpırdamadığını, konuşmadığını görünce, o da merdivenlere oturdu.

"Canın bir şeye mi sıkıldı?"

"Evet."

"Ne oldu?"

"Hiiiç... Ben hep sıkılırım zaten."

"Yatmayacak mısın?"

"Uykum yok. Annem yattı mı?"

"Yattı."

"Benimle değirmene gelir misin?"

"Değirmene mi?"

"Az ilerde bir değirmen vardır. Az ilerde dedimse, üç beş kilometre ötede. Bazı geceler oraya giderim, özellikle aylı gecelerde. Sen de gelir misin?"

Lâle durakladı.

"Geç oldu," dedi, "başka bir gün gitsek."

"Asıl geceleri güzel olur değirmen. Hem sen gelsen de gelmesen de ben nasıl olsa gideceğim. Aklıma koydum çünkü. Bana kalırsa böyle bir öneriyi kabul etmemek aptallıktır. Çünkü seni gece yarısı yıkık bir değirmene götürmeye kalkışacak birini kolay kolay bulacağını sanmıyorum. Zaten kimsenin benimki gibi bir yıkık değirmeni yoktur. Hadi, bir şey al sırtına. Ben de el fenerimi getireyim. Şimdi ay var, ama biz dönerken çoktan batmış olur."

İki üç dakika sonra evin arkasındaki yamacın hemen berisinden başlayan patikadaydılar. Toprak, çakırdikenleri, devedikenleri, bodur fundalar, taşlarla kaplıydı; ay ışığında kıpırtısız, ay aydınlığını karanlığa çeviren koyu gölgelerle uzanıyordu. Lâle arkasına baktığında, kısa bir süre içinde evleri bu kadar geride bırakmış olmalarına şaştı. Poyraz hâlâ dinmemişti, ama biraz hafiflemişti. Kuru, kumlu toprak ayaklarının altında gıcırdıyordu. Bir süre konuşmadılar. Lâle, değirmene gitmeyi öneren kendisiymiş, Erol'un peşine zorla takılmış gibi huzursuzdu; o kadar fazlaydı Erol'un yanında.

"Şu öten ocak çekirgesi," dedi Erol, neden sonra konuşarak. "Buralarda hep bir tane ocak çekirgesi bulunur. Hemen yanıbaşında bile ötse, sesi göğün derinliklerinden geliyor sanırsın... Dinle bak!.. Poyraza filan aldırmaz öter durur böyle. Fırtınanın, lanetin ortasında huzur, iyiliktir o. Yağmur yağarken bile keyfini bozmaz. Ben yağmurda, yağmurun tıpırtıları arasında ocak çekirgesini dinlemeye bayılırım. Ötüşü sevinç verir insana."

Bir süre daha ses çıkarmadan yürüdüler. Sonra garip bir çığlık duyuldu.

"Bu da puhu cinsinden bir kuş... Buralara ilk geldiğimizde, yılanın biri kuş yutuyor da, hayvancağız can havliyle bağırıyor sanıp kahroldumdu kederimden."

"Kısa zamanda kuşlarla, böceklerle anlaşmışsın bakıyorum. Benim kuşlara, böceklere düşkünlüğüm yoktur pek."

"Biliyorum, sen pantolonlara, şortlara düşkünsün; özellikle gösterişsiz ve kirli olanlarına... Öyle değil mi?"

"Böyle rahat ediyorum."

"Aradan üç beş yıl geçsin, artık rahat edemezsin. En çok beş yıl filan dayanabilirsin zaten; daha fazla direnmek elinden gelmez. Şalvar mı giydirirler sana artık, tulum mu, kısacası o yıl hangi rüküşlük moda ise onu..."

"Kimler giydirecek ki beni?"

"Onlar işte... herkes... en başta annem tabii."

"O kadar hızlı yürümesene, yetişemiyorum. Soluğum kesildi."

"Özür dilerim. Annem ya da öteki kadınlar aklıma gelince öfkemden ne yaptığımı bilmem çoğunlukla... Yoruldunsa oturup dinlenelim."

"Yo, yorulmadım. Yalnız annen merak ederse diye tasalanıyorum."

"Annem arada geceleri dolaşmaya çıktığımı bilir. Ama değirmene gittiğimi bilmez. Değirmenden hiç söz etmedim ona."

"Neden?"

"Orada değirmende bir kadın var: Razi ana. Annem gider, ona da 'şekerim' der sonra. Günün birinde bu geceki takımı toplar, orada, çınarların altında piknik yapmaya kalkar. Babam değirmenin damına çıkar, Ysay'ın sonatını çalar. Benim sevgili değirmenim, Razi anam ve Ysay'ın sonatı... Ne kötü bir şaka olurdu değil mi? Zaten ben şakadan hiç hoşlanmam."

"Şaşırtıyorsun insanı. Seninle ne konuşacağımı bilemiyorum. Hemen de susuveriyorsun. Nelerden hoşlandığını, hangi konularda konuşmak istediğini bile bilmiyorum. Ders de çalışmıyorsun, değil mi?"

Erol durdu. Lâle'nin kolunu tuttu, yüzüne baktı.

"Bana ders çalışmamı hatırlatmanı annem istemiştir, değil mi?" diye sordu öfkeyle. "Sana bir sır vermek istiyorum; omuzların ve on sekiz yaşın, ağırlığını kaldırabilirse tabii. Sınavlara girmeyeceğim. Yarın koş, anneme yetiştir istersen!"

"Ayıp sana!" dedi Lâle ve yürümeye başladı. "Beni ne sanıyorsun?"

Erol konuşmasını sürdürmek istediğinden, kızın söylediklerini duymazlıktan geldi; hatta onu kırmış olabileceğini bile aklına getirmedi.

"Sana büyük bir laf edeyim," dedi. "Adam olma fırsatını alıyo-

rum elimden. Bence çağımızda yapılması mümkün en şövalyece davranış budur. Yağlı enseli, geğirtili, yaşamın suskunluğundan hoşnut bir adam olma fırsatını elimden alıyorum... Aa, bak işte değirmene geldik!"

Genişçe bir toprak yola saptılar. İki yanda duvar gibi böğürtlen çalılıkları yükseliyordu, böğürtlen duvarı ay ışığını kesiyordu. Erol fenerini yaktı. On beş yirmi adım yürüyüp düzlüğe vardılar. Öteler-den çayın sesi duyuluyordu. Düzlük, çevredeki çınarların tepeleri ay ışığında pırıl pırıldı, çınarların dipleri, karşıda değirmenin bulunduğu yerse koyu karanlık... Düzlüğü geçip değirmene yaklaştılar. Erol, fenerini uzattı. Çınarların gölgelediği çukurlukta, fenerin ölü ışığında değirmenin kara kara direkleri, çatısı belirdi. Değirmenden çok, bir yıkıntıya benziyordu; birkaç bin yıllıktı sanki.

Biraz daha yaklaştılar. Erol, Lâle'nin elinden tutup tahta merdiven-lerden indirdi. Değirmen taşının bulunduğu yere geldiler.

"Nasıl buldun? Müthiş değil mi? Birkaç dakika yalnız kalmaktan korkmazsan değirmeni işletir, gelirim."

Bir süre sonra değirmenin taşları inleye gıcırdaya dönmeye baş-ladı. Değirmenin bütün tahtaları sarsılıyor, her yandan bir başka ses geliyordu. Çarktan dökülen suyun sesi, bütün gürültüleri bas-tırıyordu gene de.

"Ne güzel değil mi?" diye sordu Erol, Lâle'nin yanına geldiğinde.

Lâle, Erol'un sesindeki değişikliği hemen sezmişti. Sevinçle titreyen, öte yandan güven dolu bir sesti bu. Bacaklarını iki yana açmış, kollarını kavuşturmuş, kendi öz malına sahip çıkan bir adamın güveni içinde, Lâle'nin karşısında duruyordu.

"Babamın çaldığı bütün sonatlardan güzel bana sorarsan. O mıymıntı türkülerden de güzel. Yalnız güzelliğini iyice duyabilmek için biraz uzaktan dinlemek gerek."

Aydınlık düzlüğün sağındaki küçük kulübenin kapısını itti. İçerisi karanlıktı; öğütülmüş buğday ve kepek kokuyordu. Erol, duvardaki raflardan küçük bir mum alıp yaktı. Sonra Lâle'yi içeri çağırdı. Kulübenin köşesine un çuvalları yığılmıştı. Çuvallardan bi-rinin üzerine sırt üstü uzandı. Lâle'ye de yanındaki çuvalı gösterek:

"Hadi sen de uzan," dedi. "Burası benim sayılır."

İkisi de yattıkları yerden hiç konuşmadan değirmenin sesini dinlediler.

"Güzel, değil mi?"

"Evet."

Gene uzun bir sessizlik oldu. Sonra Lâle yattığı çuvalın üzerinde yüzükoyun döndü, uzandı; Erol'un kolunu okşadı yavaşça. Erol yerinden kıpırdamadan:

"Sevdin burasını değil mi?" diye sordu.

"Sevdim."

"Böyle bir şeyi bir daha hiç yaşayamayacağını düşünüyorsundur belki de, ha?"

"Öyle."

"Yanılıyorsun. Bundan daha güzellerini bile yaşamak mümkün. İstersen tabii."

"Nasıl?"

"Benim Razi ana seksenlik bir ihtiyardır. Kendi öyle diyor ya, bakma sen, bin yaşında vardır o; hatta daha bile yaşlıdır. İskender zamanından kalmadır belki. Belki İskender ordularının buralardan geçtiğini de görmüştür. Ama o zamanlar küçük bir kız çocuğu olduğundan pek hatırlamıyordur olanı biteni. Aklında biraz toz bulutu, biraz nal sesi kalmıştır, o kadar. Neyse... işte bu iki bin yıllık kadının artık bir yardımcıya ihtiyacı var; güveneceği birine. Boğaz tokluğuna iş gören, ama bir gece gırtlağını sıkmaya kalkışmayacak birine. Çünkü Razi ana daha uzun yıllar yaşamak, aydan gelen insanların da şu yoldan geçtiklerini görmek istiyor. Karşı kıyıda, yamaçta buna benzer bir kulübe var. Biraz onarım gördü mü, oturulacak hale gelir. Benimle orada yaşamaya ne dersin?"

Çuvalın üzerinde doğruldu. Lâle'nin yüzüne baktı:

Düşkırıklığına uğradı. Söyleyecek sözü olmayan kızlar gibi salak salak gülümsüyordu Lâle.

"Gülecek ne var bunda!" diye terslendi. "Ben çok ciddiyim. Hayatımda ciddiye aldığım tek şey bu benim. Bak, bu iş olursa şimdi olur, anladın mı? Sonra yapamayız. İstesek de yapamayız. Günün birinde sen de annem gibi yazlıkta bile lame pabuçlar giyip, gülünç partiler düzenlemeye kalkarsın. Ben babam gibi keman çalmam tabii ama, kim bilir ne düzenler çevirir, ne nutuklar atarım. Ya da

evimde karanlık köşeler bulundurur, oralara gizlenirim. Şu kirli pantolonlarımızı çekip alacaklar diyorum sana. Donumuzun rengini, kıçımızı bile görmek isteyecekler. Eğer o kadar utanıyorsanız, alın bizim verdiklerimizle örtünün, diyecekler."

"Beni yanlış anladın galiba," dedi Lâle yavaşça. "Benim kimseye benzememeye uğraştığım yok. Kimseye savaş açmıyorum."

"Biliyorum. Bunun için, böyle olduğun için tatlısın ya zaten. Seni annem de tatlı buluyor. Ama annem senin de herkese benzemen için elinden geleni ardına koymayacaktır. Bu gece, bütün o rezilliğin ortasında, pantolonunun dizindeki lekeye takıldı gözüm. O lekeyle avundum. Bak, işte tam şuradaydı." Eğildi, Lâle'nin dizini, pantolonunun üzerinden öptü. "Hatırım için bir şey yapar mısın? Saçlarını çözsene... Bak, ay ışığı tam kapıdan giriyor şimdi. Hadi çöz saçlarını. Ya da bırak, ben çözerim... Ama önce..."

Yerinden kalktı, mumu söndürdü. Mumun sarı ışığı, titrek alevi sönünce kulübenin içini dolduran ay ışığı daha bir belirginleşti. Hareketsiz, sessiz bir aydınlıktı bu. Erol, Lâle'nin örgülerini çözmeye başladı. Ağır ağır, tatlı ama zor bir işin üstesinden gelir gibi. Sonra kollarına doladığı saçları birden bıraktı. Kızın saçları, omuzlarından aşağı su gibi dökülüverdi.

"Bunları da bırakmazlar," dedi Erol, Lâle'nin saçlarında ellerini gezdirirken. "Berbere, kuaföre yollarlar seni. Birtakım yabancıların beceriksiz, sevgisiz elleri bu incecik tellere pis kokular sürerler; onları toplayıp kocaman, cansız bir yastık gibi tepene oturturlar. O zaman seni görmeyi hiç istemem... Demek yukardaki küçük kulübede oturmayacaksın benimle? Gerçi kış biraz zor geçerdi, üşürdük. Dere taştığında kimi zaman yiyeceksiz kalırdık. Ama bütün bunlara pek önem vermezdik."

"Bağışla beni. Ama ben düş kurmayı sevmem. Beceremem de."

"Hay Tanrım, burada düş kuran kim? Düşten söz eden kim? Sana krallığımı sundum; sense dalga geçtiğimi sanıyorsun. Ne biçim konuşmalar beklediğini bilmez değilim. Bir hıyarağası elini tutup evlenme önerisinde bulunacak... Sana bunu öğrettiler değil mi? Düş yoksunu bir hıyarağası... Belki seni sevdiğini de söyler... Neden söylemesin ki? Yalan olduktan sonra. Çünkü sevdiği sen değilsindir, el değmemişliğindir olsa olsa. Bilmem, anlatabiliyor muyum? Efendim?.."

Lâle'nin yüzü karanlıkta kalmıştı. Erol ona iyice yaklaştı, ama kızın yüzünün tüm çizgileri kilometrelerce uzaktaydı.

"Hey, durgun deniz!" diye bağırdı. "Susan deniz! Nerdesin?"

Lâle hafifçe güldü. Erol böyle güldüğü zamanlarda Lâle'yi sevmiyordu. Belki Lâle'ye güvenmesi, ondan bir şeyler umması düpedüz aptallıktı. Gene de ona kızmak elinden gelmiyordu. Daha çok küçüktü Lâle. Ama büyümesini beklemek de çare değildi. Çok değil, üç yıl sonra Lâle, magazin kapaklarındaki kızlara benzetilecekti. Çünkü güzeldi. Keşke böylesine güzel olmasaydı!

"Seni anlıyorum," dedi Lâle, saçlarını yavaş yavaş örmeye başlayarak. "Bir roman kahramanı gibisin. Daha doğrusu belki de zamanımızın kahramanı. Ama ben... Ben tek başıma ne yapabilirim ki?"

"Bırak saçlarını!"

Erol öyle bağırmıştı ki, Lâle saçlarını hemen çözüverdi. Korkmuştu...

"İstersen beni öpebilirsin," dedi yavaşça, yalnızca korktuğu için.

Sesi öylesine az çıkmıştı ki, Erol yanlış işitip işitmediğini düşündü.

"Bana lütufta bulunmak zorunda değilsin," dedi. "Gene de bu değerli armağanına teşekkür ederim. Ama istediğim bu değildi. Ben seninle burada yaşamak istiyordum. Bir hayatı, başkalarının çılgınlık diyebilecekleri bir şeyi bölüşmek için... Sen bütün bunları becerirsin sanmıştım. Yanılmışım. Düşünsene bir, ne güzel olurdu burada birlikte yaşamak... Dünya bizi kendine benzetinceye kadar. Çünkü aslında zayıf, hatta korkak bir insanım ben. Görünmek istediğim kadar güçlü değilim. Tek başıma beceremem. Biliyorum, günün birinde ben de yaşama sevincimi katlar, arabalar, koltuklar, tiksindirici reklamlarla bize sunulanlar üzerine kuracağım. Ama o zamana kadar, hiç değilse o zamana kadar, elimdeki fırsattan yararlanmalıyım."

"Neden her şeyden bu kadar çok tiksiniyorsun? Hayatı sevmiyorsun sen, yaşamayı sevmiyorsun! İnsanları da... Onun için böyle kaçmak istiyorsun."

"Öff, bırak bu boş lafları! .. Kimler öğrettiyse sana...

Ben değirmenimi seviyorum, Razi anamı seviyorum, yaşlı bostan bekçisini seviyorum. Tüm gereksinimi bir şişe sudur onun. Üç günde bir buraya gelir, şişesini doldurur, gider. Hiçbir şeyden korkusu

olmadığından –yitirecek neyi var ki korksun?– o ıssız tepelerde tek başına dolaşır. Keçisiyle birlikte... Sonra ben seni de seviyorum."

Lâle'nin yüzünün karanlığına doğru eğildi. Kısa bir süre için, kendi ayışığı vurmuş yüzünün çizgileri de silindi. İki yüzün karanlığı birbirine karıştı. Erol çok uzun olmayan bir süre sonra, Lâle'nin yüzünü ayışığından yana çevirince, kızın yanaklarının ıslak olduğunu gördü.

"Neden?" diye sordu, gözyaşlarına parmaklarıyla dokunarak.

"İlk öpüldüklerinde bütün kızlar biraz ağlarlar," dedi Lâle, Erol'un göğsüne sokularak. "Romanlarda yazar, okumadın mı?"

Erol, göğsündeki gümbürtüyü duymasın diye, Lâle'nin başını avuçlarının arasına alıp, onu kendinden uzaklaştırdı. Sonra yüzükoyun çuvalların üzerine uzandı. Pişmanlıkla, mutlulukla doluydu. Ve bütün bu duyguları tek başına yaşamak istiyordu. Bir süre için Lâle'nin orada olduğunu bile unuttu. Elinde olmayan zalimliğini sindire sindire içine çekti. Sonra doğruldu. Lâle bıraktığı yerde kıpırtısız duruyordu. Onu canlandırmak, güldürmek, kocaman bir çiçek gibi açıldığını görmek kendi elindeydi. Tek başına sürdürdüğü gevşek mutluluğu, yerini, karşısındaki kızın üzerinde bir anda kuruverdiği sınırsız egemenliğin amansız coşkusuna bırakmıştı. Erol, ani bir sevecenlikle Lâle'nin yüzünü göğsüne bastırdı.

"Hadi," dedi, "ör saçlarını artık. Ör de gidelim."

Birlikte kulübeden çıktılar. Erol değirmeni durdurdu. Böğürtlenli yoldan geçtiler. Uzun süre konuşmadılar.

"Dinle," dedi Erol sonra Lâle'yi durdurarak. "Nasıl olsa bir gün kıstıracaklar seni. Beni de. Ama elimizden geldiğince oyalamalıyız onları, anladın mı? Sonuna kadar direnmeliyiz." Birkaç adım attı, gene durdu. "Nerede, nasıl ve ne zaman boyun eğeceğimiz önemli. Yani sonunda boyun eğeceğimizi ben de biliyorum... Ne diye susup duruyorsun? Bir şey söylesene!"

Lâle, yanındaki öfkeli delikanlıdan değil, bilmediği bir şeyden, belki Erol'un geleceğinden korkuyordu. Sesini çıkarmadı.

"Dünyaya, çevremdeki boktan insanlara boş veriyorum," diye konuşmasını sürdürdü Erol. "Ama bir şeyin, tek bir şeyin önemli olması gerek. Tek bir şeyin önemli olması yeter. O kurtarır insanı. Bilmem, anlatabiliyor muyum?"

Erol, Lâle'nin anlamadığını, anlayamayacağını biliyordu. Omuzlarını silkti. Gittikçe hızlanarak yürümeye başladı.

"Ve kıstırıldığın zaman, kimse uyarmayacak seni. İngiliz hukukunda olduğu gibi, 'şu andan itibaren bütün söylediklerin aleyhinde delil olarak kullanılacaktır,' filan diyen de çıkmayacak. Yani, sanık bile değil, doğrudan doğruya hükümlü olacaksın!.. Peşinen hükümlü! Buna dayanamazsın ama, değil mi?.. Dinle, sana yalan söyledim ben. Yani ben, ben bile yalan söyledim, buna hakkım yoktu. Razi anayı, bostan bekçisini gerçekte oldukları gibi tanıtmadım sana. Canımın istediği gibi, içimden geldiği gibi tanıttım. Oysa buna hakkım yoktu. Razi ananın oğlu, değirmenin çarkına kapılıp parçalanmış... Yıllar önce... Razi ana, oğlunun korkunç ölümünü gözleriyle görmüş. Değirmene gelenler olur arada; ekmek, çörek, yumurta almak için. Razi ana bir yolunu bulur, onlara bu ölümü anlatır. Hiç acı duymadan. Yalnızca ilgi toplamak için. Dinleyenlerin ilgisinin, ekmeğe, çöreğe, yumurtaya ödenen parayı arttırdığını bilir. Her seferinde yeni bir şeyler bulur, ekler anlattıklarına. Artık acısı, yitirdiği oğul değildir önemli olan, yalnızca anlattıklarıdır. Kullandığı sözcükler acısını değil betimleme yeteneğini yansıtır; öyle ki, giderek çoğalttığı ayrıntılar kendisini de etkilemeye başlar; duyduğu dehşetten gözleri büyür, sesi titrer. Kendi öz acısından, yeni bambaşka bir acı yaratır böylece. Çoktan küllenen asıl acısının yerini, kendi yarattığı acı alır. Onu dinlemek korkunçtur. Korku filmlerindeki vampirlere benzer. Öz oğlunun kanını içen, onunla beslenen bir vampir... Kocası kendisinden otuz yaş küçüktür. Üçüncü kocası demek istiyorum. Ben görmedim. Buralara uğramaz, kasabada oturur, Razi ananın verdiği harçlıkla geçinirmiş. Razi ananın zengin olduğunu söylerler. Bankada parası çokmuş... Bekçiye gelince, iki küçük oğlanın ırzına geçtiğinden hapiste yatmıştır. Bu yüzden köye, kasabaya gidemez. Oralarda barındırmazlar kendisini. Bu yüzden tek başına dağlarda dolaşır. Keçisinin adı Zülfullah'tır. Zülfullah'ın sübyan koğuşundan bir oğlanın adı olduğu da söylenir."

Birden durdu; kanı çekilmişti sanki, üşüyordu. Yanında koruması gereken bir genç kız olduğunu da çoktan unutmuştu üstelik. Hafifçe Lâle'nin kolunu tuttu.

"Söylediklerime aldırma," dedi. "Belki hepsini ben kendim uydurdum. Evlat katili Razi anayı da, sübyancı bekçiyi de ben uydurdum. Bunların belki hepsi bir oyun. Onlar beni kıstırıncaya kadar sürdüreceğim bir oyun. Onun için aldırmıyorum. Ama seninle oyun oynamıyorum. Düşüm gerçekleşirse, yani benimle birlikte değirmende yaşamaya razı olursan seninle oyun oynamam; tam tersine gerçek bir hayat olur bu, yaşamaya değen bir hayat... İlerde bir gün beni hatırlarsın. Kötü yalanlarla karşılaşıp senin olmayan bu yalanları kusmak istediğinde, biri vardı, diyeceksin, bana hiç yalan söylememişti. Bu seni avutur belki."

3.

Handan yatağında gözleri açık yatıyordu. "Erol daha dönmedi," diye düşündü. Gittiğini duymamıştı gerçi, odasına bakmamıştı; ama Erol'un evde bulunmadığını nasılsa bilirdi, sezerdi hep. Erol'u merak etmiyordu. Çünkü değirmene gittiğini biliyordu. Erol'un değirmeni ve değirmenci kadını kendisinden gizlediğini de biliyordu. Oysa Handan, değirmene gitmiş, değirmenci kadınla konuşmuş, acıklı öyküsünü dinlemişti.

Saffet hafifçe horluyordu. Rahat ve huzurluydu. Her zamanki gibi, başını yastığa kor komaz dalmıştı; geçirdikleri gece, konuklar, herhangi bir konu üzerinde durmak gereğini bile duymadan. Oysa Handan yorgunluğuna karşın uyuyamıyordu. Hep aynı şey olurdu; geceleri hep bir şeyleri çözümlemeye çalışırdı; günün tersliklerini, hayatının olumsuz yanlarını. Bu gece canını sıkacak hiçbir şey olmamıştı. Gene de nedense uykusu gelmiyordu. Gününün, bütün hayatının hesabını vermeye çalışıyordu, her gece olduğu gibi. Her gece bu hesaplaşmayı yapmak ister, ama beceremediğinden, o gün canını sıkan önemsiz bir ayrıntıya takılır, orada oyalanırdı. Bugünkü gibi kusursuz günlerde ise, eğlenecek bir terslik, aksilik bulamadığından, yığınla soru arasında bocalar dururdu. "İyi bir partiydi," dedi yüzüncü kez. Bu, hiç değilse bir soru değildi; kısa bir süre için kurtarabiliyordu kendisini. Daha sonra da, "Erol dönmedi," dedi. Bu iki yalın cümle, sorularının gerçek cevabı olmasa da, kafasındaki kargaşayı yatıştırabiliyordu hiç değilse. Sonunda iki cümle arasında

gidip gelerek uykuya dalıverdi. İyice dalmadan önce kafasında bir görüntü belirdi: Erol'un kendisine yönelik delici, sakin, suçlayıcı bakışları... Sorular soran bakışları... Davranıp görüntüyü yok etmek, hiç değilse elini uzatarak, o delici bakışları perdelemek istedi. Ama güçsüzdü, uykunun boşluğuna doğru kaydı gitti.

Uykuya dalar dalmaz bilinçaltının karanlıklarında bir başka görüntü belirdi. Lunaparklardaki dönme dolaplar kadar büyük bir tekerlekti bu. İç halkasından akan ve çevreye sıçrayan sulara bakılırsa bir su değirmeninin çarkıydı. Büyük gürültüler çıkararak dönüyordu. Giderek hızlandı, hızlandı; kendi çılgınlığından kendi ürkerek, kendi çılgınlığından kaçmak için arttırdı hızını. Öyle ki, hız çizgilerinden oluşan soyut bir biçime dönüştü. Dönen bir prizmada kırılan ışıkların karanlık bir duvara yansıması gibi. Sonra çizgiler ışıklı kırmızılara dönüştüler. Çarkın çevresine fışkıran sular da kızardı. Kıpkırmızı damlalar önce toprağı, sonra otları, ağaçların yapraklarını, asfalt yolları, apartmanların üst katlarını kanlı beneklerle örttüler. Her şey kana dönüştüğünde, Erol'un hız çizgilerinin ardından görülen gözleri yavaşça kapandı. Delici, keskin, suçlayan bakışlar yok oldular.

Ertesi sabah Handan, gördüğü düşü hatırlamadı.

Uyandığı zaman bir gece önce verdiği partiyi düşündü yalnızca. Bir kez daha, "İyi bir partiydi," dedi.

1976

Bozacıda

"Bir paket sigara istiyorum. En ucuzundan." Feride bu cümleye gelince durdu; daha yukardaki satırlara göz attı; bir önceki sayfada aradığını buldu: *"Sırık gibi upuzun, saman sarısı saçlı bir çocuk, on iki yaşlarında bir kız..."*

Feride on dört yaşındaydı. Daha doğrusu on beşine basmak üzereydi. Saçının saman sarısı olup olmamasının, boyunun, kilosunun önemi yoktu. Romandaki kızla özdeşleşmesini, bu türden dış görünüşler etkilemezdi. Mick'te (romandaki kızın adı) aradığını bulmasının nedeni, onun on iki yaşına bakmadan rahatça bir dükkâna dalıp sigara isteyebilecek yürekliliği göstermesiydi. Evet, asıl önemli nokta buydu. Ne var ki, şimdilik ikinci bir görüntü, belki de birtakım kokuları beraberinde getirdiğinden, o kadar önemli olmadığı halde baskın çıkmış, yüreğini kabartmıştı: Mick'in kapısında durduğu *kahve!* Tabii bu hepimizin bildiği kahvelerden değildi. Kahveden başka meyve suyu, içki içilen, yemek yenen, sigara satılan bir kahveydi. Ve bu yüzden önemliydi. Mick, *kahve*'nin kapısında durmuştu. Gerçi kitapta yazmıyordu ama Feride, Mick'in burnuna gelen, dahası bütün sokağa yayılan, karmakarışık, çarpıcı, sarsıcı kokuları şu anda bütün yoğunluğuyla duyabiliyordu. Daha doğrusu yabancı içkilerin, yabancı yiyeceklerin kokusunu bilemezdi. Duyduğu yalnızca onların hep birlikte ruhunda yarattığı kargaşaydı. Feride'yi böylesine sarhoş eden bir başka yer daha vardı: Okula giderken önünden geçtiği bozacı... Yanık yağ, ayran, boza (özellikle boza), salep, talaş tozunun birbirine karıştığı, bu kokuların çılgınca kaldırımlara kadar taşıp sokağa özgü motor yağı ve benzin kokusunu bastırdığı büyülü dükkân...

Gözlerini kapadı. Burun deliklerini açıp derin derin nefes aldı. Başı dönüyordu. Birbiriyle ilgisi olmayan özlemlerinin, tutkularının kokusuydu bu; hiçbir zaman giderilemezdi. Böyle olması güzeldi. Gizemli bir duygu, bir kendinden geçiş, yaşamötesi bir güzellikti. Izgara köftenin, uzun demir çubuklara geçirilip döndürülen piliçlerin ko-

kusuna da benzemiyordu. Kendisi gibi hiçbir zaman gerektiği kadar doyurulmamış bir mideyle dolaşanlar için hep iştah uyandırırdı bu kokular. Ne var ki, cebinizde paranız olsa, ızgara köfte, döner kebap ya da piliç yiyerek bu özleminizi giderebilirdiniz. Üstelik gerçekten toksanız, belki aldırmazdınız bile. İyi giyimli cebi para dolu olduğu anlaşılan böyle kişilerin, kebapçıların önünden umursamadan, başlarını bile çevirip bakmadan geçtiklerini hep görürdü Feride. Ama bozacının kokusunu, bu kokunun uyandırdığı açlığı, ağzınıza bir şeyler atarak, midenizi doldurarak gidermeniz olanaksızdı.

"Bir paket sigara istiyorum. En ucuzundan."

"Anne, doğum günümde hep birlikte boza içmeye gidelim mi?"

"Doğum günün mü? Saçmalama! O da neymiş? Ne gün doğduğunu nereden biliyorsun ki!"

"Kimliğimde yazılı ya..."

"Eee, ne olmuş, kimliğinde yazılıysa... Hadi, git başımdan şimdi. Dur, gitme! Bahçeye çıkıp çamaşırları asıver. Biz yatasıya kuruduğu kadar kurur. Sonra da içeri alırız."

Gerçi çok uygunsuz bir zaman seçmişti Feride. Annesi sabahleyin gündeliğe gitmiş, öğleden sonra da evin çamaşırlarını yıkamıştı. Yorgundu. Yüzü, kolları şişmiş, kızarmıştı. Çatlak kollarına yağ sürüyordu o sırada. Evet, hiç de uygun bir zaman seçmemişti Feride. Ama uygun bir zamanı bekleyene kadar doğum günü geçer, giderdi. Hem hiçbir gün böyle bir istek için uygun sayılmazdı. Herhangi bir istek, belki annesince de onaylanabilecek haklı bir istek için bile uygun an yoktu. Ancak ağabeyi İhsan'ın askerden izinli döndüğü gün... Belki o gün Yaşar Hanım çocuklarını, bu arada da tabii Feride'yi sevindirmek isteyebilirdi. O gün İhsan'ın boza içmesini isteyebilirdi. İhsan bozayı seviyorsa eğer.

"Bir paket sigara istiyorum. En ucuzundan." Bu, şöyle bir cümleye dönüşemez miydi? Feride'nin söyleyeceği şöyle bir cümleye:

"Dükkânınızdaki masalardan birinde, bir süre oturmama izin verir misiniz?"

Ayrıca terbiyeli bir kız olduğunu da göstermeliydi adama: "Dükkânınızdaki masalardan birinde, bir süre oturmama izin verir misiniz *efendim*?"

Cebinde parası bulunmadığını, çok istediği halde boza içemeyeceğini, ama bozanın kokusuyla da yetinebileceğini söylemek söz konusu olamazdı. Yaşar hanım gururlu olmayı öğretmişti kızına. Öte yandan adamın gönlünü alabilirdi pekâlâ. Sözgelimi:

"Dükkânınızı çok seviyorum da... Sıcak bir havası var," diyebilirdi.

Evet, zararsız bir cümleydi bu, üstelik gerçeğe de uygundu. Pencerenin önüne gidip sedire oturdu. Dışarıya bakmaya başladı. Aslında pencerenin önüne, dışarıya bakmak için oturmazdı. Çünkü görülecek pek bir şey yoktu. Çamurlu bir bahçe, yaprakları dökülmüş ağaçlar, karşıda yıkık bahçe duvarının ötesinden görülen başka harap evler, iki yanda da, komşu evlerden birinin pembe, ötekinin çivit mavisi duvarları... Ama dışarıya bakarken evden uzaklaşmış oluyor; yerde, yaygının üzerinde bilye oynamaya çalışan, bu arada da boğuşup duran iki küçük kardeşinden kurtulup yalnız kalıyordu.

Evet, annesinden anlayış, iyilik, özveri beklemesi gereksizdi. Doğum günü armağanını kendine gene kendisi verecekti. Bu kadarcık cesareti hep vardı Feride'nin. Arkadaşı Sevim, derse kalktığında '5' bile alsa ağlardı. Feride'ninse '3'lere, '2'lere aldırdığı yoktu. Liseyi bitiremezse ancak bir tezgâhtar, bir terzi yamağı olabileceğini, bir daktilocu olmayı bile başaramayacağını söyleyip duran annesine, annesinin, onun kışkırtmasıyla da babasının kötü notlarından ötürü söyledikleri çirkin, onur kırıcı sözlere de aldırmıyordu. İki üç alan bir kız, öğretmenlerinin yadsıdığı bir öğrencidir. Bir köşeye atılmış, horlanmış, küçümsenmiş... Bir dükkân sahibi, "Hayır, olmaz öyle şey!" dese kıyamet kopmaz ya.

Hem canım, insan ille de kurallara göre mi yaşar?

Ayıp, günah, yakışıksız, onur kırıcı! Feride, bu kurallara uydurulmuş yaşamında aradığı coşkuyu bulamamıştı hiçbir zaman. İnsan biraz da *serüven* yaşamalıydı, *olağanüstü*'yü tatmalıydı.

Zilin çalmasına on dakika vardı; defterini, kitabını, silgisini, kalemini çantasına koydu.

"İşim var bugün," dedi sıra arkadaşına, ille de bir açıklamada bulunması gerekliymiş gibi. "Zil çalar çalmaz fırlayacağım!"

Sol eli derse girmeden önce yanına aldığı paltosunda, sağ eli çenesinde, bedeninin tüm ağırlığını tabanlarına vermiş, gergin, fırlayıvermeye hazır bekliyordu. Paltosunu tutan eli hafifçe terle-

mişti. Sabırsızlıkla dudaklarını ıslatıp duruyordu. Paydos zili çalınca hemen paltosunu giydi; çantasını alıp herkesten önce kapıya doğru seğirtirken:

"Ben gidiyorum, işim acele!" diye tekrarladı.

Koşa koşa merdivenlerden indi. Okulun önünden geçen sokağı göz açıp kapayıncaya kadar aşıverdi. Dönemeci kıvrıldığında soluk soluğaydı.

"Bu dükkânın sahibi siz misiniz?" diye sordu kasadaki adama.

Aslında kafasında günlerdir evirip çevirdiği cümle böyle başlamıyordu, ama nedense ağzını açınca bir soru soruvermişti. Belki de kasada oturan adamın yüzünde dostça bir şeyler yakalamıştı...

"Evet küçük, benim... Ne diyecektin ki?"

"Güzel bir dükkân burası... Eğer sizinse, hani herhalde seviyorsunuzdur diye düşünmüştüm. Ben hemen her gün geçerim burdan."

İrileşen, hayranlık dolu gözlerle çabucak gözden geçirdi dükkânı ve gerçek sorusunu sordu: "Dükkânınızdaki masalardan birinde, bir süre oturmama izin verir misiniz efendim?"

Bu soruyu sorarken, deminki gibi sakin ve doğal değildi sesi. Heyecandan, korkudan boğuklaşmıştı. Neyse ki adamın yüzünde, Feride'nin cesaretini kıracak, bununla da kalmayıp korkutacak; gözlerini, bir zamanlar tutkuyla içeri girmeyi istediği kapıdan hemen sıvışmasının mümkün olup olmadığını araştırmak ister gibi, o yöne çevirtecek bir anlam yoktu. Daha doğrusu Feride, karşısındaki yüzde herhangi bir anlam değişikliğine rastlamadığı gibi, adamın belki de dükkânın düzenli işlemesi dışında bir kaygı taşımadığını da anladı. Adam, eliyle duvara bitişik masalardan birini göstererek:

"Şuraya, şu ihtiyarın karşısına oturabilirsin," dedi. "Zararsız bir adamdır."

İyi bir iş adamıydı dükkân sahibi. İyi bir iş adamı gibi davranmıştı. Kıza "olmaz," demesi için akla yatkın bir neden yoktu ortada. Çünkü her iyi iş adamı gibi, ille para getirecek müşterilerin peşinde değildi. İşinin hoş yanlarından yararlanmasını da biliyordu. Öte yandan kızın bir masayı, –para getirecek müşterilerin oturacağı bir masayı– boşu boşuna tutmasını önlemişti. Bu arada çocukluk-

la gençlik arasında bocalayan bir kızın başına gelebilecek tatsız olayları engellemeyi de unutmamıştı. Evet, gerçekten zararsız bir ihtiyardı o. Kız (dileğinin, amacının ne olduğunu pek anlamamıştı; anlamaya da niyeti yoktu ayrıca) bir süre rahatça onun karşısında oturabilirdi.

Feride, dükkân sahibinin *zararsız* dediği orta boylu, eski paltolu, kır saçlı adamın karşısındaki iskemleyi çekip oturdu. Adamın önünde boş bir bardak vardı. Belki boza içmişti adam, ya da salep, pek anlaşılmıyordu. Besbelli birkaç gündür tıraş olmamıştı. Gene de teninin soluk kiremit rengi göze çarpıyordu. Bardağın solunda, masanın kenarında duran kahverengi tiftikten örülmüş beresini, elinden alacaklarmış gibi sıkıca kavramıştı. Ama aklının berede olmadığı besbelliydi. Yalnız beneklerinde canlılık, ama pınl pırıl ışık gibi bir canlılık kalmış olan donuk gözlerini, dükkânın vitrin camından sokağa doğru dikmiş, gelip geçen insanlara bakıyor, daha doğrusu onları canlı bir ilgiyle izliyordu. Sanki hepsini çok iyi tanıyordu da, o anda gözlerinin önünden geçerlerken neler yaptıklarını hoş bir sevecenlikle gözlüyor, onlara bağlılığını hiçbir zaman yitirmediğini göstermek istiyor, bundan da kendince bir tat alıyordu. Belki de onlarla içten ilgilendiğini kendi kendisine tanıtlamak zorunluluğunu duyuyordu. Bu arada karşısındaki iskemleye birinin, bir kız çocuğunun oturduğu da gözünden kaçmamıştı, ama nedense bakışlarını kıza çevirmek gereğini duymamıştı. Kız henüz adamın dünyasına adım atmamıştı; aralarında *tanışıklık* adını verebileceği önemsiz bir bağ bile bulunmuyordu.

Feride, bir süre fark edilmemenin rahatlığını tattı. O da masa arkadaşına aldırış etmeden çevresine bakındı. Özlediği çarpıcı kokuyu içine çekti durdu. Öteki masalarda oturanlara şöyle bir baktı. Her gün yollarda gördüklerinden farklı bulmadığından, üstelik insanlarla öteden beri pek ilgilenmediğinden duvarlara, resimlere, tezgahlara bakmaya başladı. Garsonla ve onun yardımcısı küçük oğlanla da ilgilenmedi, ama dükkân içindeki gidiş gelişlerini izledi; ellerinde taşıdıkları bardaklara, tabaklara dikkatle baktı. Hiçbir şey onu düşkırıklığına uğratmamıştı. *Serüven* başlamıştı, başarıyla sürüyordu işte. Birden kendini hafifçe gülümserken buldu. O anda masa komşusuyla göz göze geldi. Adam, özellikle ona bakmak niyetinde değildi; belki boynunu hep sağa dönük tutmaktan yorul-

muştu da, başını öte yana çevirmesi gerekmişti; işte tam o sırada, kısacası bir rastlantı sonucu göz göze gelmişlerdi. Feride nedense bir açıklamada bulunmak gereğini duydu. Çünkü adamın öncelik kazandığı masada; kendisi belki istenmeyen biri, bir fazlalık, baş belası bir konuktu.

"Beni buraya şu adam oturttu," dedi, kasadakini göstererek. "Sizin *zararsız* biri olduğunuzu söyledi."

"Ya," dedi adam.

Yalnızca cevap vermek için söylenmiş rasgele bir sözcüktü bu. Oysa Feride, onun incinmiş olabileceğini düşündü ya da öyle düşünmeyi yeğledi; belki onunla konuşmayı sürdürmek istiyordu.

"Kendisine bir süre için içeri girip giremeyeceğimi sormuştum. Hani yalnızca oturmak için. O da 'olur' dedi ve burasını, sizin masanızı gösterdi... Yani acaba sizi rahatsız ediyor muyum? Belki burada oturmamı istemezsiniz. Belki bugün sizin de doğum gününüzdür."

"Ne, ne? Kimin doğum günü?"

"Bağışlayın. Bugün benim doğum günüm de... Doğum gününde insanlara armağanlar verilir, değil mi? Birçokları öyle yapıyorlar. Eğer armağan verecek biri çıkmazsa, o zaman, hiç değilse sevindirici bir olay olmalı. Dünyaya gelmek, doğmak, yaşamak öyle basit bir iş değil bence. İşte bu yüzden kendi kendimi sevindirmek istedim. Kalktım, buraya geldim."

Adam, birden sokaktan geçenlere duyduğu ilgiyle baktı Feride'nin yüzüne. Gözbebeklerinin ışığı, gözlerinin buğusunu sildi.

"Demek burasını seviyorsun?" diye sordu... "Evet, hem de pek çok. Ama ilk kez geliyorum." "Madem seviyorsun, neden ilk şimdi geldin?"

"Hiç... hiç alışkın değilim de... Hem yiyip içmeden bir dükkânda oturmak olur mu?"

"Olur pekâlâ. Bu, sandığın kadar zor değil. Daha küçüksün, yakında öğrenirsin. Tabii bütün kahve, lokanta sahipleri bu Kara Mustafa'ya benzemezler. Çoğundan kovulursun. Ne çıkar? Hiç önemi yok... Zamanla buna da alışırsın. Ama cebinde bir bardak ayran, bir lâhmacun parası bulunması tabii daha iyidir."

Adamın sözleri Feride'yi heyecanlandırmıştı. Şimdiye kadar kimse onunla böyle konuşmamıştı. Ondan anasının, babasının başara-

madıklarını başarmasını istemişlerdi. Kimya, fizik, cebir, geometri gibi yaşadığı hayatın neresine koyacağını bilemediği zor, çok zor bilgiler edinmesini, terbiyeli olmasını, kendisini, isteklerini yenmeyi becermesini istemişlerdi hep. Evde de, okulda da... Karşısında oturan adam, onun liseyi bitirmesine önem vermiyordu. Hatta Feride'nin böyle bir şeyi başaramayacağını bile biliyordu belki. Öte yandan o ürkütücü *kovulmak* sözcüğünü nasıl da rahatça kulanmıştı!

"Benimle konuşmak ister misiniz?" diye sordu. "Yani sıkılmaz mısınız benden?"

"Neden sıkılacakmışım? Şu anda yapacak bir işim yok. Eh, doğum gününmüş de üstelik... Bir salep iç bari, ha?"

"Yoo, hayır, dünyada olmaz!"

"Neden? Salep sevmez misin? Öyleyse boza, ha?"

"Boza" derken sol gözünü hafifçe kırpmıştı. Nasıl da anlamıştı? Şaşılacak şeydi doğrusu. Feride'nin direnişi yıkılıverdi. "Peki," demek zorunda kaldı. Hatta sucuklu tostu bile kabul etti. Yaşar Hanım'ın kızını görmesi olanaksızdı nasıl olsa. Hem zaten adam, cebinde parası bulunduğunu, yeterince parası bulunduğunu kesinlikle söylemişti.

"Bir süredir durumum iyi," demişti. "Uzun zamandır parasız kaldığım olmadı hiç. İçkiyi bırakalı demek istiyorum."

"İçki mi?"

"Yaa, eskiden çok içerdim de... Kısacası ayyaşın biriydim. Sonra bir gün dişçide gürültü çıkardım. Dişim ağrıyordu. Hayatımda doktora gitmiş adam değildim, ama böylesi yaman bir ağrıya dayanmak da kolay değildi hani. Belki bu yüzden, yani canım çok yandığından, kafayı çekmiştim. Bekleme odasında birtakım insanlar vardı. Biri sıramı aldı. Ya da bana öyle geldi. Dumanlı kafayla olanı biteni tam olarak bilemezdim tabii. Zaten dişim zonklayıp duruyordu. Bağırıp çağırdım. Süslü püslü bir karı oturuyordu karşımda. Boynuna şöylelemesine bir tilki dolamış..."

Feride gözlerini açarak bağırdı:

"Tilki mi?"

"Canım kürk işte. Eskiden kadınlar, gözleriyle, burunlarıyla birlikte dolarlardı kürkleri boyunlarına. Böylelerine özellikle ifrit olurum. Tilkinin ağzında mandal gibi bir şey bulunurdu. O dişçide gördüğüm gibi nazeninler..."

"Efendim?"

"Süslü karılardan söz ediyorum. İkide bir sözümü kesip durma! Ne diyordum, tilki boyna dolanır, ağızdaki mandalla kuyruğu kıstırılırdı. Böylece zavallı hayvana kendi kuyruğu ısırtılmış olurdu. Ben bunu son derece adi ve hayvanca buluyorum. Böyle karıları alıp bir temiz dövmeli!.. Evet, işte tilkisine kuyruğunu ısırtıp durmaktan haince bir tat alan bu kadın, bana bakarak, 'böylelerinin burada işi ne?' diye bağırmaz mı? Sonra da çantasından çıkardığı bir hapı susuz filan yuttu, öylece."

"Hap mı yuttu? Neden? Dişi mi ağrıyordu?"

"Sanmam. Öyle kibar karıların dişleri filan ağrımaz.

Hiçbir yerleri ağrımaz. Yalnızca sinirleri bozulur. Yuttuğu sinir hapıydı herhalde. Yani, bana dayanabilmek için sinir hapı yutuyordu. Bilmem anlatabildim mi?"

"Sonra ne oldu?"

"Bir başka dişçide çektirdim dişimi. Ötekinden kovulmuştum, ne yaparsın? Ağrım geçince aklım başıma geldi. Ulan Reşit, dedim kendime, şu zıkkımı içtikçe böyle karıların maskarası olup duracaksın. Başına kim bilir daha neler neler gelecek! Şunlara kim olduğunu göster! Böyle dedim ve içkiyi bıraktım."

Sustu. Dışarı baktı bir süre. Sonra:

"Daha doğrusu küçük," dedi, "kadın bahaneydi. Anladın mı? Aslını sorarsan karaciğerim hapı yutmuştu. İçmeyi sürdürseydim, mortoyu çekecektim."

"Anlayamadım. "

"Yani geberip gidecektim. Oysa yaşamak istiyordum ben. Galiba asıl bu yüzden bıraktım içkiyi... Amma da çok konuşuyorum, değil mi? Canın sıkılmıştır."

"Yo, yo, hayır! Daha anlatın, ne olur! Sonra ne yaptınız?"

"Biraz da sen konuş. Söyle bakalım, adın ne, kaç yaşındasın?"

"Adım Feride... Bugün on beş yaşıma bastım." "Hadi öyleyse on beş yaşının şerefine."

Önündeki boş bardağı kaldırdı. Feride ne yapacağını bilemediğinden hafifçe güldü. Bozanın tadına bakmamıştı daha. İlk bozasını tek başına içmeyi isterdi.

"Hayatınızı anlatıyordunuz," dedi adamı oyalamak, o arada da boza bardağını rahatça ağzına götürebilmek için.

"Yok canım! Hayatımı filan anlattığım yok. Hem nesi var hayatımın anlatmaya değecek? Bir sürü işe girdim çıktım. Saçma sapan işlerdi çoğu. Oysa bir sanatçıydım ben."

Durdu, Feride'nin yüzüne baktı. Son cümlesinin kızı etkileyeceğini ummuştu. Oysa Feride, o sırada, ağzındaki boza tadının gizini çözmeye çalışıyordu. Bir ara gözlerini bile yummuştu. Reşit, kızın sanatçılığıyla ilgilenmediğini görünce biraz bozuldu. Önüne baktı. Sonra devam etti:

"Tambur çalardım da..." dedi usulca, bir suçunu açığa vurur gibi; daha sonra da sesini yükselterek: "Boyacılık, seyislik yaptım," diye anlattı. "Atları çok severdim... Memurluk bile yaptım ben."

Kocaman bir kahkaha attı. Öteki müşteriler dönüp baktılar. "Tam on beş yıl... O sıralarda evlenmek gibi bir münasebetsizlik yapmıştım. Karım da enişte min yardımıyla beni Belediyede işe soktuydu: Kâtiplik... Ama düşünüyorum da fena olmadı hani. Yani o kadar utanmaya değmez. Ee, hepsi bu işte. Hiçbir şey yapmadım hayatta. Doğrusunu istersen hiçbir şey. Bununla da övünüyorum. Benim gibilere ne derler bilir misin?"

"Ne derler?"

"Serseri... Su katılmamış bir serseriyim ben. Patronun sana dediği gibi belki *zararsız* bir serseri. Belki de zararlıyımdır ama. Kim bilir?"

"Ama hiç serseriye benzemiyorsunuz siz! Olamaz! Yani..."

"Nereden biliyorsun serseriye benzemediğimi? Çok mu serseri gördün hayatta?"

"Bilmem. Ama annem serserileri küçümser hep. Kötüler durur onları. Yaramazlık yaptığımız ya da ders çalışmadığımız zamanlar, 'Pis serseriler!' diye bağırır. 'Hepiniz serseri olacaksınız zaten!' Bazen öyle öfkelenir ki, oturur ağlar. Bana kalırsa böyle konuşmak zorunda. Çünkü biz de serseriler kadar fakiriz. Tek farkımız, bizim çalışmamız, onların da işsiz güçsüz olmaları. Bilmem anlatabildim mi?"

"Evet, anlıyorum... Demek annen serserileri sevmiyor. Kendisi de çalışkan bir kadın olmalı. Öyle değil mi?.. Senin iyi bir öğrenci olmanı istiyordur. Eve zamanında dönmeni, derslerini çalışmanı. Evet, özellikle eve zamanında dönmeni ister. Hava kararmadan. Ama bugün geciktin."

"Bugün benim doğum günüm."

"Doğum gününü kutladığını biliyor mu annen?"

"Yoo."

"O zaman eve dönmen gerekir. Ben olsam, yani ben doğum günümü kutlamak istesem, doğum günümde azar işitmek istemezdim."

"Pöh, ben annemin bağırıp çağırmalarına aldırmam ki!"

Düzmece bir umursamazlıkla dudaklarını bükmüş, üstelik omuzlarını bile silkmişti. Birden kendini annesine gerçekten başkaldırmış, büyümüş hissetti.

"Aldırsan da aldırmasan da doğum gününde azar işitmek hoş değil... Hadi, git artık."

Feride, akıl erdiremediği bir nedenle uslu uslu 'peki' demek zorunda kaldı. Kalktı, çantasını eline aldı. Ama bir türlü masadan ayrılamıyordu.

"Gene görüşürüz," dedi Reşit. "Ben arada uğrarım buraya. Bakarsın, o gün senin de kapıdan şöyle bir bakacağın tutar."

"Evet," dedi Feride, ne söyleyeceğini bilemeyerek.

Daha sonraki günlerde Yaşar Hanım, Feride'ye kızmak için kolay kolay fırsat bulamadı. Hatta ona eskisi gibi bağırıp çağırmasının olanaksızlığını da acı acı sezinledi. Feride, ocağı yakıyor, yemeği pişiriyor, çamaşırda annesine yardım ediyor, sökükleri dikiyordu. Eskiden el sürmek istemediği bütün bu işleri, kimsenin kendisine hatırlatmasına meydan vermeden sessizce yapıyordu. Ne var ki ders çalışmıyordu. Yaşar Hanım da eskisi gibi kızına ders çalışmasını buyuramıyordu. Feride'ye garip bir hal gelmişti işte. Nerdeyse bir dokunulmazlığı vardı. Ondaki bu dikbaşlılığı, kendisinde de bulunan kararlı hali görüp, geri çekilmek zorunda kaldı Yaşar hanım. Kocasına birkaç kez, 'Bu okumayacak galiba'" dediyse de beklediği ilgiyi görmedi. Hem Hasan Efendi tutkuları olmayan bir adamdı. Kızının okuyup okumamasına aldırdığı yoktu. Yaşar Hanım biraz daha üstelese o gevşek sesiyle, 'Alalım okuldan,' deyiverirdi. Bu söz söylenmesin diye Yaşar Hanım susmayı yeğledi.

Feride, bozacının önünden geçerken içeriye göz atıyor, Reşit'in orada olup olmadığına bakıyordu. O sırada gizli, yakışıksız bir iş yapıyormuşçasına yüreği çarpıyor, soluğu kesiliyordu. Sonra onun

bozacıda olmadığını anlayınca nedense rahatlıyor, hatta seviniyordu. Çünkü, Reşit oradaysa içeri girmesi gerekecekti. Bundan da çok çekiniyordu. Babasından bile kötü giyinmiş, babasından daha yaşlı bir adamın nesinden çekiniyordu? Akıl alacak iş değildi bu. Ama sanki Reşit'le hiç konuşmamıştı, masasına oturmamıştı. Doğum gününde bozacıda geçirdiği dakikaları düşünüyor, özellikle Reşit'in sözlerini hatırlıyor, kendisine boza ve sucuklu tost ısmarlayışını, 'Gene görüşürüz,' deyişini aklından geçiriyor, ama bütün bunların gerçekliğine inanamıyordu. Öylesine olağanüstü bir yaşantıydı bu. Kısacası böyle bir şey olamazdı. Feride, onu bozacıda görüp de yanına gidecek olsa, adam, 'Ne işin var burada, benim masamda?' diye soracaktı sanki. Hem doğum gününde olup bitenler gerçek olsa bile Reşit onu hatırlayıp duracak değildi ya. Yaşlı bir adam için, hızlı, karmakarışık bir hayatı olduğu anlaşılan serüvenci, ayyaş, serseri, sanatçı (bütün bunları kendisi söylememiş miydi?) birisi için on beşine basan kara formalı bir kız ne anlam taşıyabilirdi ki? Bütün bu kaygılar, kuşkular içinde, Feride belki de pek dikkatli bakmıyordu dükkândan içeri. Bu yüzden ancak doğum gününden tam bir ay sonra Reşit'i, camın önündeki masada otururken gördü.

Feride sıkıntıdan terleyerek karşısında durduğunda Reşit:

"Ne o küçük," dedi gülümsemek gereğini bile duymadan. "Artık bu dükkânı sevmiyor musun?"

"Yoo, seviyorum," dedi Feride, daha önce korkudan solmuş olan yanakları şimdi pembeleşerek.

"İyi. Öyleyse otur da bozanı iç."

Garsona bir bardak boza söyledi. Kendi önünde bardak filan yoktu. Bugün parasız mıydı acaba? Geçen seferki gibi Feride'ye tost da ısmarlamamıştı. Gerçekten parası mı yoktu, yoksa Feride'ye eskisi gibi önem vermiyor muydu? Bütün bunları düşündü, hepten sıkıldı. Boza istemediğini de söyleyemedi. Hatta boza için teşekkür bile etmedi.

"Bugün neyi kutluyorsun bakalım?"

İlgisiz miydi, yoksa alaycı mı? Yoo, alaydan da öte bir şey vardı sesinin tonunda... Kötü bir şey sanki. Sinsi. Kızmış mıydı? Ama neden? Tedirgindi Feride. Nerdeyse korkuyordu. Sesini çıkaramayacak kadar. Ama konuşmazsa sanki Reşit'i daha çok kızdıracaktı. O zaman da kim bilir ne kötü şeyler olurdu!

"Hiçbir şey kutlamıyorum," dedi. Gülümsemeye çalıştı, beceremedi.

"Uzun zamandır görünmedin," dedi adam kendi kendisiyle konuşur gibi.

Başını çevirip sokağa bakmaya başladı. Sanki Feride'yi unutmuştu. O dışarı baktığı sürece, Feride garsonun önüne koyduğu boza bardağına elini süremedi.

Sonra daha sıkıntılı, daha tedirgin günleri oldu Feride'nin. Kendisini anasına, babasına, okuluna sokağına bağlayan sımsıkı bağlar artık iyice gevşemişti, çözülmek üzereydi. Yakınlarının etkisinden kurtulduğunu sanıyordu. Tek başına karar vermek, kararlarını uygulamak, kısacası aklına eseni yapmak istiyordu. Bir tür özgürlük havasındaydı. Ne var ki, özgürlüğünü nasıl kullanacağını bilemiyordu. Canı sıkılmaya başladı. Acaba gene ders mi çalışmaya başlamalıydı? Salt can sıkıntısından kurtulmak için yeniden çalışmaya başladı. Bu kez de bir yılgınlık duydu, ipin ucunu kaçırmıştı artık. Çalışmadığı, bilmediği bir sürü konu vardı. Arayı kapatmak zordu, çok zordu. Bu yüzden ders çalışmaktan vazgeçti, okuldan kaçtı. Ama bütün bir öğleden sonrayı nerede geçireceğini bilemedi. Rasgele yürümekten başka bir şey gelmiyordu elinden. Bir başka bozacı dükkânının önünden geçerken yüreği sızladı. Acı çekiyordu işte. Güzel bir şeye elini uzatmıştı; sonra o şey, o anda, Feride daha elini bile süremeden kırılmış, paramparça olmuştu. Boza, ağzında yapışkan, belli belirsiz bir tat bırakmıştı. Sokaklarda dolaşmaktan yoruldu. Üşüdü. İki saat erken döndü eve.

"Son iki ders boştu da," diye yalan söyledi annesine.

Sonunda ne olursa olsun Reşit'le konuşmaya karar verdi. Ondan başka açıkça, rahatça konuşacağı kimsesi yoktu. Doğru dürüst bir okul arkadaşı bile yoktu. Hem onlar kendi yaşındaydılar ne de olsa, hiçbir şeye akılları ermezdi. Üstelik şu dünyada kaç yıl yaşamış-

lardı ki? Feride'nin bir kez daha sigara satın almak isteyen on iki yaşındaki kız gibi yürekli olması gerekiyordu.

Bir hafta boyunca dikkatle bozacı dükkânını gözetledi. Sonunda Reşit'i yakaladı. Kararlı adımlarla bozacıdan içeri girdi. Rahatça Reşit'in karşısına oturdu. "Merhaba," dedi ve bir solukta ekledi: "Sizinle konuşmam gerek!"

"Yaa!"

Öyle ürkütücü ya da sinsi değildi bugün. Yüzü gülmüyordu gerçi, ama ne de olsa Feride ile ilgilenmişti.

"Birbirimizi pek az tanıyoruz," diye konuşmaya başladı Feride, oldukça rahat. "Daha doğrusu tanıştığımız söylenemez. Son karşılaşmamızda –üstelik bu ancak ikinci karşılaşmamızdı– bana soğuk davrandınız. Bir 'çekil git!' demediğiniz kaldı. Ama gene de sizinle konuşmak istiyorum. Çünkü sizi tanıdıktan sonra çok değiştim ben."

"Değiştin mi? Nasıl?"

"Birden kafa tutmaya karar verdim!"

Reşit'in yüzünde bir anlam değişikliği olmadı. Öylece duruyordu. İnsanın cesaretini kırmak için birebirdi davranışı doğrusu. Ama ok yaydan çıkmıştı bir kez. Feride konuşmasını sürdürdü:

"Artık ders filan çalıştığım yok. Yalnız annemi kızdırmamak için ev işi görüyorum. Aslında ev işlerinden hiç hoşlanmam. Çünkü kendimi bildim bileli annem ev işi yapar. Üstelik başka evlere temizliğe gider. Sonra da boyuna yakınır. Çok dertli bir kadındır annem. Yüzü hiç gülmez. Demek ki ev işi yapmak kadınları bu hale getiriyor. Babam da çok yorulur. Bizim oradaki okulda hademelik yapıyor. Bütün gün koşuşturmaktan iflahı kesiliyor. Ama babam fırsat buldukça güler. Öyle kahkaha filan atmaz, ama sessizce güler işte. Annem suratını asmasa, belki babam da komşumuz Ahmet Amca gibi komik sözler söyleyebilir, kahkahalar atabilirdi. Neyse işte, annemle iyi geçinmek zorunda olduğumdan ev işlerini görüyorum. Ev işi yapmak, ders çalışmaktan daha iyi bir bakıma. İnsan yer silerken, bulaşık yıkarken düşünebiliyor hiç değilse. Oysa ders çalışırken aklımı bir başka yere taktım mı, okuduklarımı anlamıyorum."

Reşit, Feride konuşurken arada başını sallıyor, 'hım' diye bir ses çıkarıyordu. Bu 'hım'ın ne anlama geldiğini kestirmek olanaksızdı gerçi, öylesine renksizdi; gene de yardımcı oluyordu insana.

"Liseyi bırakmaya karar verdim. Kafamı yoran öyle çok sorun var ki... Bunlara görüntüler diyorum ben." "Görüntüler mi," diye tekrarladı Reşit, o anlamsız sesiyle. Öyle ki, 'mi'nin sonuna soru işareti bile koymak gereksizdi.

"Bir hafta önce çocuklar boş arsada ateş yaktılar. Kocaman bir ateş. Sabahleyin yağmur yağmıştı. Gök hâlâ bulutluydu. Öyle bakıyordum pencereden, birden gözüme ilişti. Çocuklar ateşin çevresindeydiler; üçü ayakta, ikisi çömelmiş. Pencerenin önünde kalakaldım. Hiçbir şey düşünemiyordum. 'Çocuklar boş arsada ateş yaktılar,' demek, yalnızca bunu düşünmek yetmiyordu. Bilmediğim çok önemli bir şey vardı sanki. Denklemi yarısına kadar çözmüştüm ancak, gerisini beceremiyordum. İşte aynı çaresizlik... Bazıları kolaylıkla bütün denklemleri çözebiliyorlar. Ben ne denklemleri çözebiliyorum ne de fizik, kimya problemlerini. 'Çocuklar boş arsada ateş yaktılar' cümlesini de çözemiyorum. Söylesenize aptallık bende mi? Ah, bilemezsiniz, ne korkunç şeydir o! Formül bellidir. Size bir takım sayılar verilmiştir. Onları formüle uydurmak kolay sanırsınız, ama bir türlü beceremezsiniz. Çocuklar, ateş ve arsa, bulutlu gökyüzü... Bilmem ne demek istediğimi anlatabildim mi? Hayır, hiç de iyi anlatamadım. İşte böyle durumlara 'görüntü' adını veririm ben. Tam yirmi sekiz tane görüntüm var."

"Yirmi sekiz tane mi?"

Adamın şaşkınlığı Feride'yi yüreklendirmişti.

"Dün de bir görüntü yakaladım" diye hevesle sürdürdü konuşmasını. "Bir vitrinin önünden geçiyordum, gözüme şarap rengi, üzerinde turuncu çiçekler olan bir mendil ilişti. O sırada köşeyi döndüm. Plakçının önünden geçerken bir şarkı duydum. Nasıl bir şarkıydı unuttum. O anda yalnızca müziğin yağmur damlaları gibi –hani Nisan'da yağar ya, işte tıpkı öyle– kaldırıma döküldüğünü duydum. Şarap rengi mendil, turuncu yaban gülleri ve ılık ılık kaldırımı ıslatan yağmur, daha doğrusu şarkı... Ne ilgisi var? Bütün bunları birleştiren nedir? Uygulayın formüle, sonucu bulun!"

Adam dışarı bakıyordu. Yalnız şimdi sokağa değil, çok uzaklara bakıyordu sanki. Bakışları karşı kaldırıma, kaldırımın bitişiğindeki apartman dizilerine dek uzanıyor, onları aşıp bilinmeyen yerlere ulaşıyordu. Çok uzaklarda kalan bir şeyleri hatırlamaya çalışıyor gibiydi. Daha doğrusu uğraşsaydı hatırlardı belki ya, aslında unut-

mayı yeğliyordu. Ayrıca, kendi duygusuzluğu, karşısındaki hevesli, coşkulu küçük kıza katılamayışı ona acı veriyordu.

"Birileri her şeyimi almış sanki," dedi kendi kendine konuşur gibi. "İçimde istek, coşku kalmadı artık. Oysa bir zamanlar ben de gençtim. Güçlüydüm. Sağlıklıydım. Sonsuz isteklerim vardı. Derelerin yolunu değiştirir, sellerin önüne bentler kurardım. Baltayla koca koca ağaçları devirirdim. Bütün bunları ben yapardım. Her şey hoşuma giderdi... Uçan kuşlar, açıktan geçip giden şilepler, mavnalar, mavi başörtülü kızlar... Sonra nasıl oldu bilmiyorum, bu hale geldim. Boşaldım, tükendim. Arkadaşım kalmadı. Onları belki de ben kendim bıraktım. Kendime hesap sormaktan korktuğum için eski günleri hepten unuttum. Böylece tükendim."

Aklından geçenleri bir çocuğa anlatmakta olduğunu fark edip hemen sustu.

"Benden öğreneceğin ne olabilir ki senin?" diye ekledi usulca. "Çok konuştum hem, gereksiz yere. Unut hepsini."

"Yok yok; konuşun ne olur. Susmamalısınız, anlıyor musunuz? Çünkü konuşurken sanki destekliyorsunuz beni."

"Destekliyor muyum?" Korkmuş gibiydi. Bir süre beresiyle oynadı. "Yaşlı bunağın biriyim ben. Görmüyor musun? Desteklemekmiş!.. Ben kim... neyse... Sana bir serseri olduğumu söylemiştim, değil mi?"

"Söylemiştiniz, evet. Ama ne çıkar bundan?"

"Ne çıkarmış bundan?" Öfkesi artıyordu gittikçe. "Bana güvenmeye, bel bağlamaya kalkışma! Arkadaşlık istemiyorum ben. Şurama kadar geldi. Her şeyden bıktım. Kimse uykumdan uyandıramaz beni."

Feride, garsonun önüne koymuş olduğu bozadan ilk kez bir yudum aldı: Evet, acılar, düşkırıklıkları da vardı bozanın tadında. Hayatı oluşturan her şeyin kokusu gizliydi onda. Duyduğu güvenle yeniden denedi.

"Sizden bir şey istemiyorum ki ben. Havadan, sudan konuşsak da olur."

"Benim seninle konuşmaya can attığımı mı sanıyorsun?"

"Öyle bir şey demedim ben. Sussak da olur."

"Bakıyorum, birden uysal biri oluverdin. Yeni bir numara mı bu?"

"Numara mı?"

"Numara ya... Gelip karşıma oturuyorsun. Bakalım ben masama bir yabancının oturmasını istiyor muyum? Sonra ağzımdan laf almayı da becerdin. Abuk sabuk, aklıma ne gelirse söyleyiverdim. Şimdi bütün bunlardan dolayı arkadaşlık mı borçluyum sana? Yoo, ben kül yutmam. Hem zaten artık gitmem gerek."

Gitmesi gerektiğini söylemişti, hatta kalkmaya bile davranmıştı, ama nedense yerinde oturuyordu. Kahverengi beresini ceketinin cebine soktu, sonra hemen çıkardı. Bir süre bereyle oynadı; sanki ilk kez görüyormuş gibi dikkatle inceledi; tersini çevirip düğümleriyle oynadı. Feride tedirgin değildi artık. Yalnızca üzüntülüydü. Sessizce bozasını içti. Sonra:

"Nereye gideceksiniz?" diye sordu, sesinin titremesini gizlemeye çalışarak.

Aslında onun nereye gideceğini merak etmiyordu. Ne var ki, adamın sorusuna vereceği cevap, ondan alacağı son haber olacaktı.

"Ben... Hiiç. Hava açık olsaydı, deniz kıyısına iner, yıldızlara bakardım. Ama sis bastırdı birden, gördün mü işi? Yoldan geçenler bile görünmüyor. Az sonra insan kendi ellerini göremeyecek. Evet, kalkmalı artık."

Feride dışarı çıktığında, sokağın ortasında, hatta kentin ortasında tek başına kaldığını hissetti. İki adım ötesini göremiyordu. Sis, dalgalar halinde yayılmaktaydı. Yumuşacık dalgalara basa basa yürüdü. Yapayalnızdı şimdi. Sis, sokağın seslerini bile perdeliyor, beyaz yumaklarının arasına gömüyordu. Feride, sessizliğin, ıssızlığın ortasında yalnız kendi varlığını duyuyordu. Sisin sokakları doldurması gibi hafif, aydınlık, kıpırtılı bir şey –kendi varlığı– bedenini dolduruyordu. Ellerini uzattı. Sisi tutmak ister gibi... Kollarının ucundaki elleri, sise karıştılar, görünmez oldular.

Bir sokağa sapması gerekiyordu, ama sokağın başını göremedi. Belki dönmesi gereken köşeyi çoktan geçmişti. Geri dönmeyi aklından geçirmiyordu. Hep ileri doğru yürüdü. Yüzünü, ellerini, sis dalgalarından inen serin damlacıklara bıraktı.

1979

Öğle Saatleri

1.

Saat 12'de memurlar, sekreterler işlerini bıraktılar; birbirlerine laf atarak, gülüşüp söyleşerek, pek de acele etmiyorlarmış gibi görünmeye çalışarak kantine, öğle yemeğine gitmek üzere odadan çıktılar. Müdürler, her zamanki gibi biraz daha çalışmak üzere odalarında kalmışlardı; paydos zamanını beklemek, çoğunlukla akıllarına bile gelmezdi. Onlar ne saate bakmayı düşünürlerdi ne de paydos ziline kulak vermeyi... Ancak saat 1'e doğru, o da karınları acıkırsa eğer, işlerini bırakırlar, yemeğe giderlerdi.

Nuriye her zamanki gibi ağırdan alıyordu. Oda arkadaşları onun ağırdan almasını fark etmiyorlarmışçasına, Nuriye'nin kendileriyle gelip gelmemesine aldırmıyorlarmışçasına davranmaya özen gösterirlerdi. Başka servislerde fazla kilolarını atmak için öğle yemeğini iki krik krak ya da bir elmayla geçiştirmeye çalışan hanımlar vardı elbette, ama Nuriyeler'in servisinde böyle kadınlar olmadığı gibi, Nuriye de zayıflamak için değil –zaten öyle zayıftı ki– parası olmadığı için kantinde yemek yiyemeyen iki üç kişiden biriydi koca ofiste.

Herkes odadan çıktıktan sonra Nuriye çekmecesinden naylon bir torba içinde duran havlusunu aldı, ellerini yıkamaya gitti. Ellerini yıkayıp odaya döndükten, havlusunu yerine koyduktan sonra çantasını aldı, dışarı çıktı. Koridorlarda, merdivenlerde kimsecikler kalmamıştı. Merdivenlerden aşağı inmeye başladı. Asansör boşluğundan doğru, yukarı kattaki mutfağın yemek kokuları yayılıyordu. "Kadınbudu köfte olmalı," diye düşündü Nuriye. Canı birden sıcak yemek istedi; ekşili, bol maydanozlu pirinç çorbası, kızarmış patatesle birlikte kadınbudu köfte...

Korka korka iniyordu merdivenleri... Kimselerin kendisini görmemesi için dua ederek bir yandan da. Az sonra Salim Bey'in yanında olacaktı. Bunu düşünmek güzel, çok güzel bir şeydi el-

bette, ama şimdilik şu iki dakikayı kimselere görünmeden atlatmak zorundaydı. Her zamankinden daha çok kısmıştı omuzlarını; omuzlarının arasına gizlemeye çalıştığı boynunun uzunluğu bile belli olmuyordu. Görünmekten korkuyordu ya, bir gölge gibiydi aslında; zayıf, solgun, gösterişsiz... İstese bile kimselerin gözüne çarpmazdı: Etekliğinin grisi, kazağının mavisi en solgunundan, en görünmezinden seçilmişti. Yüzünün aslında güzel olduğunu bilen Salim Bey'le annesiydi tek. Onların bu güzelliği fark ettiklerini de Nuriye bilmezdi.

Zemin katındaki koridoru geçti. En dipteki odanın kapısını vurup beklemeden açtı, içeri girdi. Bir bölüğüne dosya dolu raflar sıralanmış, bir bölüğünde de bir masa, koltuk ve iskemleler bulunan genişçe bir odaydı burası. Masanın başında yıpranmış, artık kendisine bol gelen eski moda giysileri, kamburlaşmış sırtı, kabarık ak saçlarıyla yaşlı bir adam oturuyordu. Nuriye içeri girince ayağa kalktı. El sıkıştılar. O da az önce ellerini yıkamış olmalıydı, nemli ve serindi avuçları. Masanın üzerinde duran ağızları birer tabakla örtülmüş iki bardak çayı göstererek:

"Bugün çaylar erken geldi," diye anlattı. "Soğumasınlar diye örttüm üzerlerini."

"İyi yapmışsınız. Her şeye hemen bir çare bulursunuz zaten."

Çantasını açtı. Utangaç bir gülümseme yayıldı yüzüne, hafifçe kızarmıştı. Şu anda güzel olduğunu başkaları da fark edebilirlerdi artık.

"Bilin bakalım ne getirdim size?"

"Anneniz gene su böreği yaptı herhalde." Birden heyecanlanmıştı Salim Bey.

"Eyvah, ne olacak şimdi?" diye sordu Nuriye gerçekten üzülerek. "Yoksa canınız su böreği mi istemişti? Bense... işte... yalnızca şey..."

"Ne getirmiştiniz? Söyleyin ama..."

"İşte canım, şu... içli köfte... Bakın!" Korka korka paketi açtı.

"Aman, aman, bayılırım ben içli köfteye. Size daha önce söylememiş miydim? İçli köftenin yanında su böreğinin de lafı olur muymuş? Yani demek istiyorum ki, annenizin börekleri... Tabii... Ama işte ben... Düşünün, yıllardır içli köfte yemedim."

"Yıllardır mı? Yapmayın canım, hani ağabeyinizin gelininin annesi..."

"Söylediğim hiçbir şeyi unutmaz mısınız siz? Bırakın bütün bunları şimdi! Ağabeyimin gelininin annesi de kim oluyormuş? Siz bir meleksiniz. Bunu söylemem gerek. Evet, tastamam bir meleksiniz siz!"

Ellerini maç kazanmış bir sporcu gibi bitiştirip yumruk yaparaktan havaya kaldırmıştı. Yaşına, yorgunluğuna hiç yakışmayan bu hareketi yaparken gülünç göründüğünü aklına bile getirmiyor, öylece masanın çevresinde dolanıyordu.

"İçli köfteyi bu kadar çok seviyordunuz demek... Ne iyi! Ev sahiplerimiz getirmişler dün... Hem de tam bir tabak. Yalnız çok acı... Bilmem ki siz..."

"Olsun efendim, olsun. Ne demek yani? İçli köfte değil mi bu, elbet acı olacak. Hem ağzım yanarsa ekmeği biraz çokça yerim. Zaten ne olur ne olmaz diye her gün bir dilim fazla ekmek getirmiyor muyum yanımda?"

Nuriye, masanın üzerinde duran iki plastik tabağa köfteleri koydu. Salim Bey'in paketini açtı.

"Ben de iki yumurtayla peynir getirmiştim," diye anlattı Salim Bey. "Biliyor musunuz, bir dostum bundan sonra her gün taze yumurta getirecek bana. Para filan da istemiyor. Sizin anlayacağınız bedava... İyi değil mi? Bundan sonra siz sakın yumurta getirmeyin. Yumurtalar hep benden. Çünkü madem bedava geliyor. Öyle değil mi?"

Çok keyiflenmişti. Artık ellerini aşağıya indirmişti, ama odanın içinde dolaşmasını sürdürüyordu. Bu arada Nuriye de yumurtaları soyuyordu.

"Bedava sözcüğü bade ve hava sözcüklerinden türemiştir," dedi Salim Bey. "Bunu biliyor muydunuz?" "Hayır."

"Malum, hava parasız elde edilir. Bade, içilecek şey, kısacası su... Eskiden su da parasızdı. Siz bilmezsiniz o günleri, nereden bileceksiniz hem, bir zamanlar suya para verilmezdi. Bedava sözcüğü de su ve hava gibi parasız demek oluyor şu halde. Bilmem anlatabildim mi?"

"Ne ilginç! Neler biliyorsunuz siz!" Sevgi ve hayranlıkla bakı-

yordu yaşlı arkadaşının yüzüne. Bunun üzerine Salim Bey kızardı, önüne baktı. Alçakgönüllü görünmek istiyordu.

"Yok canım, hiçbir şey bildiğim yok benim. İşe yarar hiçbir şey bilmem kısacası. Zaten bütün bunları da uydurdum."

Hafifçe güldü Nuriye. Böyle hafifçe güldü mü, insan onun sevindiğini değil, üzüldüğünü sanabilirdi kolayca. Nedense boğazından acıklı sesler yükseliyordu.

Yemeklerini yerlerken bir süre konuşmadılar. Nuriye arada Salim Bey'in yüzündeki anlatımı inceliyordu.

"Evet, nefis!" diye bağırdı Salim Bey ikinci lokmadan sonra. Bir süre yemeğe ara verip ellerini oğuşturdu keyifle. "Ev sahibeniz her kimse ellerine sağlık. Tanrı sizden de razı olsun. Annenizden ve sizden. Beni düşündüğünüz için."

"Hiç önemi yok. Yani siz seviyorsanız... Eğer gerçekten sevdiyseniz; ne olacak."

"Bu acının üzerine çay iyi gidecek hani. Keşke birer bardak daha söyleseymişim. Ama nerden bileceksin?" Tabağındaki soyulmuş yumurtayı döndürüyordu. "Anlaştık değil mi, yumurtalar artık hep benden."

"Öyleyse ben de sizin için hiç değilse tereyağlı ekmek getireyim."

"Ben tereyağlı ekmek yiyor muyum ki? İhtiyar bir adamım ben. Neme gerek tereyağı? Bakarsın dokunuverir. İyisi mi hiç yememeli. Hem o küçücük şık çantanız... O ne olacak? İçine bir de benim için ekmek tıkıştırıp biçimini mi bozacaksınız? Dünyada olmaz."

"Ama benim için hep... şey yapıyorsunuz."

"Sizin için hiçbir şey yapmıyorum. Bana gelen armağanları bölüşüyorum yalnızca. Hiçbirine para ödediğim yok bildiğiniz gibi."

Nuriye karşı koymak için daha fazla güç bulamadı kendinde. Bir süre konuşmadılar.

"Eniştenizin bacakları nasıl oldu?" diye sordu sonra Nuriye.

"Efendim? Kimin bacaklarına ne olmuş?"

"Eniştenizin bacaklarında siyatik olduğunu söylemiştiniz ya."

"A, evet. Öyle ya, anlatmıştım size... Şey oldu... Doktora gitmeye yanaşmıyor bir türlü. N'aparsınız aksi adamın teki işte. Doktorlara güvenmediğini söylüyor. Böyle yaşlı insanlar teknik ilerlemelere, bilimsel buluşlara, bilimin harikalarına inanmazlar. Ama bakın,

ben inanırım; yeniliklere önem veririm ben. Bu eniştemse, tıbbın yerinde saydığını sanıyor. Doğrusunu isterseniz, fazla acı çektiğine de inanmıyorum ben. Hepsi kuru gürültü. Yakınmaya, ağlayıp sızlamaya, çevresindekileri tedirgin etmeye bayılır. İlgi çekmek istiyor besbelli. Daha doğrusu huysuzun teki. Şimdi doktora gitse, derdine çare bulunsa ne yapacak? Neden yakınacak? İşi yoksa yeni bir dert uydursun. Bilmem anlatabildim mi?"

Nuriye gene neşeyle güldü. Salim Bey gözlerini kızın yüzünden ayıramıyordu. Ne kadar güzel olduğunu düşündü; onu güldürebildiği için, kız gülünce böyle güzelleştiği için ne kadar mutluydu kendisi de. Böyle her zaman beraber olsalar, Nuriye'yi her zaman güldürebilseydi keşke...

"Bazen nasıl da acımasız oluyorsunuz," diye sitem etti Nuriye. "Daha iki gün önce enişteniz için üzülüyordunuz."

"İki gün önce mi? Olabilir. Ama işte anlattığım gibi çok kurnaz bir adamdır eniştem. Benim gibi kül yutmayan bir adamı bile kandırıverir. Şu lokmanızı bitirin bakalım. Kuru kuru gitmiyorsa buyurun, yumurtamı alın. Alın alın... Hadi ama! Ben yumurta filan yiyecek değilim nasıl olsa. Ağzımın tadını bozmaya hiç niyetim yok. Ama siz yemelisiniz. Öyle zayıfsınız ki... Neyse, hiç değilse tereyağı yemeği ihmal etmiyorsunuz. Pahalı bir yiyecek tereyağı, ama iyi yürekli anneciğiniz sizi düşünüyor, tereyağsız bırakmıyor hiç. Kızkardeşim için aynı şey söylenemez tabii. O, çocuklarına tereyağı yedirmez. Sürer önlerine Sana'yı... Ondan sonra eh artık... Kendi de gider, saçlarına renk renk boyalar alır. Ne kadınlar var şu dünyada!"

"Kızkardeşinizin çocukları var mıydı?" diye sordu Nuriye. "Hiç sözünü etmemiştiniz."

"Var tabii... Yani vardı. Şeyden ötürü... Daha doğrusu şunu söylemek istiyorum. Çocukları... evet... Aman siz de, ne kadar çok soru soruyorsunuz. İnsanın aklını karıştırmada üstünüze yok doğrusu. Her şeyi merak ediyorsunuz. Gençlik elbette... Hayata ilgi duyduğunuzu gösterir bu. Gençlik dedim ya... Kızkardeşimin oğlundan mı söz ediyorduk? Şimdi askerde. Zaten uzun süredir amcasının yanında kalıyordu. Baba huysuz, anne ilgisiz... Saçlarını boyasın o, başka şey bilmez. Çocuk da ne yapsın, çekti gitti işte."

Sesi zayıflamıştı, son cümleleri ancak duyuluyordu.

Şimdi artık konuşmuyor, masanın üzerini toplayan Nuriye'yi izliyordu. Kızın başı öne eğilmişti, yüzündeki anlatımı seçmek zordu. Şu anda ne düşünüyordu, kestirmek olanaksızdı.

"Bahar gelince," dedi Salim Bey. Sonra sustu, pencereden dışarı baktı. İç avlunun, ufku kesen dik, çıplak duvarını gördü; içini çekti.

2.

Park, Nisan güneşinin altında ılık, pırıl pırıl ve neşeliydi. Salim Bey, güneşli bir sıraya oturmuş Nuriye'yi bekliyor, vakit geçirmek için çimenlere konup kalkan serçeleri seyrediyordu. Ara ara da gülümsüyordu. Bir gün önce Nuriye, yemeklerini parkta yemelerini önermişti. Ofisten birlikte çıkmayacaklar, parkta buluşacaklardı. Öğle yemeği için sosisli sandviç almakta diretmişti Nuriye. Salim Bey onun gereksiz yere para harcamasını istemezdi ama, her zaman uysal olan, Salim Bey'in armağanlarını geri çevirecek yürekliliği bir türlü gösteremeyen kızcağız, bu kez öyle kararlı davranmıştı ki, Salim Bey çaresiz boyun eğmek zorunda kalmıştı. O da hiç değilse iki şişe ayran alarak bir karşılıkta bulunmak istemişti. Şimdi elinde ayran şişeleriyle oturuyor, ayran güneşte ısınmadan Nuriye'nin gelmesi için dua ediyordu.

Öte yandan biraz tedirgin ve düşünceliydi. Nuriye'yi hiç böyle görmemişti. Yanakları pembe pembeydi kızın, gözleri parlıyordu. O sessiz, gösterişsiz hali yok olmuştu; Salim Bey'in anlattıklarını dinlemiyordu bile. Dalgındı, aklı, hiç kuşkusuz başka yerdeydi. Neredeydi acaba? Yanaklarındaki pembeliğin, gözlerindeki pırıltının nedeni sevinç olabilirdi, ama Nuriye hiç de sevinçli görünmüyordu; büyük bir kaygı içindeydi sanki. Bu da Salim Bey'i üzmüştü. Park çağrısının gizli bir nedeni vardı besbelli. Sanki Salim Bey'e bir açıklama yapacaktı Nuriye. Nasıl bir açıklama olacaktı acaba?

"İşte geldim!"

Hızlı hızlı yürümesine, soluk soluğa olmasına karşın, o güneşli havada yanakları solgundu. Sandviç paketini açarken elleri titriyordu.

"Aa, ayran almışsınız!"

Salim Bey'in onun için hazırladığı küçük sürprizlere gösterdiği içten coşkunluk yoktu sesinde. Salim Bey bu değişiklik karşısında öyle kaygılandı ki, ne diyeceğini bilemedi; sosisli sandviçe bir de Rus salatası konularak yapılan gereksiz harcamaya bile sesini çıkaramadı. Bu zengin katığı, bugün de yanına almayı unutmadığı iki dilim ekmekle değerlendirmeyi düşündü yalnızca. Ne var ki, lokmalar ağzında büyüyordu Nuriye'nin, kendisine uzatılan dilimi almadı.

Bu güzelim ziyafeti sessizce geçiştirdiler. Yalnızca Salim Bey arada kuşlara ekmek kırıntıları atarak, dizlerine sürtünecek kadar yakınlık gösteren bir kedi yavrusuna küçük bir sosis parçası vererek, bunları yaparken de hoş sesler çıkararak, sessizliklerini, hareketsizliklerini bozdu.

"Bili bili bili bili... Aman ne tatlı şeyler bunlar! Seni pisi seni. Kedicik seni! Maskara seni!"

Yemeğin sonuna doğru Nuriye tutuk tutuk, nerdeyse büyük bir korku geçiriyormuş gibi konuştu.

"Size bir şey söylemem gerek," dedi ve hemen ardından pişman olmuş gibi susuverdi. Susmakla da yetinmedi, ağzını bir daha açmamak için dudaklarını sımsıkı yumdu. Salim Bey, kızın üstüne varmanın uygun olmayacağını düşünerek sesini çıkarmıyordu.

"Biliyor musunuz ben... ben galiba evleneceğim." Salim Bey gene sesini çıkarmadı. Hiçbir şey duymamış gibi kedi yavrusuna bir lokma ekmek attı.

"Bunu da ye, kedicik," dedi.

"Önce razı olmamıştım. Ama ev sahibimizin oğlu askerden döndü. İlk işi kirayı artırmak oldu. Üstelik... Üstelik bize hakaret bile etti. Yıllardır kendimizi acındırıp babasını kandırmışız güya. Yıllardır hep aynı kirayı ödüyormuşuz. Bakın, bu doğru. Ama biz kendimizi acındırmadık. Belki onlar bize acımışlardır, olabilir. Belki bu yüzden seslerini çıkarmadılar. Öte yandan aramız da iyiydi ev sahiplerimizle. Biliyorsunuz ya işte, içli köfte bile gönderdilerdi geçende. Annem sık sık onlara gider. Şimdi kirayı yedi yüz elli lira birden arttırdılar. Düşünün, yedi yüz elli lira... Bu ne demektir? Bu kadar çok parayı vermemiz olanaksız. Zaten ancak geçiniyoruz. O zaman düşündüm ki, evlenmekten başka çarem yok."

Sesi titriyordu. Ağlamamak için sustu.

"Doğru," dedi Salim Bey. "Haklısınız. Hem de çok haklısınız. Kira artınca... Tabii. Bu kira denen şey çok önemli."

"Her genç kız gibi ben de düşünürdüm evlenmeyi. Eskiden beri düşünürdüm. Sevdiğim bir filmi yeniden kafamdan geçirir gibi. Genç bir erkekle, bir delikanlıyla evlenmek iyi bir şey olmalı, derdim. İyi de ne demek? Çok güzel bir şey olurdu bu. Beni ayıplamıyorsunuz değil mi? Kötü bir şey yaptığımı sanmıyorum. Ben genç erkekleri çok severim. İnanmayacaksınız belki ama, bütün genç erkekleri severim ben. Çocukları sevdiğim kadar. Çocuklar kadar masum, sevimli, cana yakın gelirler bana. Böyle düşünmem... bir genç kızın böyle düşünmesi ayıp mı sizce?"

"Bilmem ki... Daha doğrusu haklısınız. Delikanlılar elbette iyidirler. Yaşlı bir adamdan daha iyidirler hiç değilse... Gel pisi pisi, gel!"

"Ama beni isteyen adam delikanlı sayılmaz. Hem de hiç sayılmaz. Tersine öyle yaşlı ki, tam kırk beş yaşında. Hoş, ben de pek genç sayılmam artık. Bir delikanlı, o sevdiğim delikanlılardan biri kısacası, benimle evlenmeyi nasıl olsa istemezdi."

"Yoo, öyle söylemeyin, siz çok gençsiniz daha."

"Beni avutmaya kalkışmayın. Yirmi yedi yaşındayım. Beni isteyecek adam nasıl olsa otuz beşini geçmiş olurdu. Bu yaşta da hiçbir erkek, delikanlı sayılmaz artık, öyle değil mi?"

"Belki." Eğilip kedi yavrusunu kucağına aldı. Okşamaya başladı.

"Kedileri bu kadar sevdiğinizi bilmiyordum."

"Ben de." Gülümsemeye çalıştı, beceremedi.

"O zaman artık hiç fark etmeyeceğini düşündüm," diye yeniden anlatmaya başladı Nuriye. Boğazı kurumuştu. Belki ömrü boyunca hiç bu kadar uzun konuşmamıştı çünkü. Bir yudum ayran içti.

"Ne fark etmeyecek?"

"Kırk beş yaşında bir adamla evlenmem. Bir kızı, bir oğlu varmış, ilk karısından. Annemi yanıma alabileceğim. Bu konuyu konuştuk. Ne iyi değil mi? Zaten annemi istemeyen bir adamla nasıl evlenebilirdim? Belki genç bir adam, annemi istemezdi. Gençler daha çok kendilerini düşünürler, yaşlı bir kadınla birlikte oturmayı istemeyebilirler. Annem konusunda uzun boylu konuştuk. Annemin zaten evde bulunması gerekliymiş. Çünkü ben dükkânda, kasada oturacakmışım."

"Ne dükkânı?"

"Memlekette büyük bir bakkal dükkânı varmış. O beni isteyen adamın demek istiyorum. İş çokmuş. Kasada birinin oturması gerekliymiş, güvenilir birinin. Okumuş olmam bu yüzden çok önemliymiş. Görüyorsunuz, beni okumuş bulan insanlar da var dünyada. Ne komik değil mi?"

"Demin bir şey dediniz, memleket miydi, neydi? Durup dururken bir memleket lafı ediverdiniz." Kediyi kucağından yere bırakmıştı.

"Evet, işte o adamın memleketi... Bergama yani."

"Ya? İyi bir yer olmalı bu Bergama... Demek şimdi kasada oturacaksınız siz?"

"Öyle olacak. Ama çalışmayı severim, biliyorsunuz. Ev işlerindense pek anlamam. Hele yemek pişirmesini hiç bilmem. Yemekleri annem pişirecek. Artık paramız olacağına göre, diyor annem, iyi yemekler yapabilirim. Ama uzun süredir bir sürü yemeğin nasıl yapıldığını unutmuş ona sorarsanız. Pahalı yemeklerin demek istiyorum."

"Artık anneniz damadına su böreği yapar. İçli köfteyi de ev sahiplerinizden öğrenir."

Yüzü asılmıştı, gücenmiş görünüyordu.

"İşe girdiğimde ne kadar mutluydum! Babamdan kalan aylıkla iyi kötü idare ediyorduk. Benim aylığım da eklenince... İlk günler bir servet demekti bu, anlıyor musunuz? Taksitle buzdolabı bile almıştık. Yavaş yavaş her şeye sahip olabileceğimizi düşünüyorduk. Aylığım arttıkça daha çok şey alabilecektik. Kendi kazandığım parayla yapabileceklerimi düşünmek, genç bir erkekle evlenmeyi düşünmek kadar değilse bile, gene de çok güzeldi. Hiç değilse o kadar oyalıyordu beni, o kadar güven veriyordu. Ama bu korkunç pahalılık! Birden ancak geçinecek duruma düşüverdik. Ben işe girmeden önceki yıllarda olduğu gibi tıpkı. Bu kış palto alamadım. Kira artınca ayakkabı bile alamayacaktım. Çalışmayı çok seviyorum. Ayıp değil ya, para kazanmayı da çok seviyorum. Parayı o kadar değil ama, para kazanmayı seviyorum. Ben korkak bir kızımdır. Herkesten, her şeyden korkarım. Hayat korkutur beni. Ama kazandığım parayla buzdolabı alınca, anneme armağanlar alınca birden kendime güvenmeye başlamıştım.

Güzel bir şeydi kendime güvenmek. Sonra anneme armağanlar alabilmek..."

Salim Bey, Nuriye'ye doğru uzanan elini geri çekti. Dizine koydu, pantolonunun üzerinden kendi bacağını sıktı. "Gene armağanlar alırsınız artık anneciğinize," dedi. "Hem artık kimseden, hiçbir şeyden korkmanıza gerek yok, hayattan filan da. O, o, yani şey... sizi korur elbette."

"Sahi mi?"

Nuriye ağlamak üzereydi. Bu yüzden artık hiç konuşmadı. Öyle çok konuşmuştu ki, tüm iç dünyasını anlatmış gibiydi. Anlatmış, bitirmiş, tüketmişti. Kendinin olan, kendine özgü, saklaması gereken ne varsa, hepsini dökmüş, saçmış, bu yüzden tükenivermişti. Kanı çekilmiş gibiydi, sanki az sonra ölecekti.

Salim Bey yerinden kalkmış, çimenlerin üzerine çömelmiş, ağaçların arasında, demin kucağından bıraktığı kedi yavrusunu arıyordu.

"Pisi pisi... Hadi gel, gel bana kedicik!" diye yalvarıyordu alçak sesle.

1979

Rose Bonbon

Oturduğum yerden, kapının sağındaki masada şarabını içen yalnız kadına bakıyorum. Perişan bir hali var. Arada kafası sallanıp duruyor. Üzerinde eski bir kadife palto (manto demek daha mı uygun düşer?), başında el örgüsü bir bere. Alacalı bulacalı eşarbı görünsün diye olacak, mantosunun önünü açmış; oysa üşüyebilir, meyhanenin içi dışardan daha soğuk. Yaşını kestirmek güç. Bu yıpranmışlık içinde seçilmiyor: Otuz da olabilir, elli de. Vaktiyle güngörmüş biriydi kuşkusuz. Sonradan nedense...

Ne işim var benim burada? Hiç yapmazdım. Ömrümde ilk kez tek başıma, hem de bu tür bir meyhanede... Hiç yapmazdım.

Sabahleyin masamda oturmuş, bir dosyayı okurken bir an başımı kaldırdım: güneş vurmuş perdeler hafifçe titriyordu. Sokakta bir kadın sesi: sabahları hep yürüyüş yaparım da... Vazodaki gülün can alıcı kokusunu duydum o sırada. Gül kokuyor, dedim, gül! Ne zamandır gül koklamadım ben? Şurada masamda duruyorken hem de. Bu vazoya ne zamanlar, hangi çiçekler konmakta: frezya, sümbül, şebboy. Ben hiçbirini koklamadım.

Bitti, dedim o zaman nedense. Bitti işte, hepsi tükendi. Belleğimi ne kadar zorlasam, yirmi yıl önceki söğüt ağacını, (köprünün hemen orda, suyun başında göğe tutunmak üzere boy vermiş sanki), bu kente ilk geldiğimde eski bir İstanbul evinin demir parmaklıklı penceresine sıralanmış sardunya saksıları arasında gezinen kediyi, tablasında taşıdığı yoğurt tepsileriyle bir ihtiyarın yokuştan inişini, otuz beş yıl önce pencereden sarkıp seyrettiğim yeni yeşillenmiş ağaçlar üzerine inen Nisan yağmurunu duyuyorum. İçime işlemiş binlerce şey... Ama hepsi eski; eskiden, taa eskiden kalma. Yani bitmiş, tükenmiş bir yaşamdan arta kalanlar denilebilir mi? İlgisizliğimi bile tüketen ben... Biten, tükenen ne?

Gençliğim mi?

Oysa zaman güneşli bir tarladır. Öyle olmalıydı. Nereden ba-

karsan bak, her şeyi görebilirsin; uzaktır biraz belki, işte hepsi o kadar ama.

Eğer bu odadan çıkarsam... Bir odaya tutsak olmayacaktım ben, and içmiştim; bir masaya zincirlenmeyecektim, and içmiştim; bir evim olması beni, ben olmaktan alıkoymayacaktı, and içmiştim. Ne zaman? Güneşli tarlayı boydan boya gözden geçiriyorum. Karşıki karanlık ormanda mı? Orada mı and içmiştim de bu yüzden unutmuştum.

Odamdan çıkmalıyım. Yalnızca alışkanlıkların örttüklerini –ki onların hepsinin işe yarar oldukları denene denene saptanmıştır– görmekten kurtulmalıyım.

Çıktım sahiden. Çıktım ve yürüdüm, yürüdüm. Dosyaları, randevuları, karımın telefonlarını odamda bıraktım; kazanacağım davaları, alacağım paraları, bu paralarla sağlanacak bir geleceği... Çoluk çocuğumunkiyle birlikte... Hepsini bırakmış gibi oldum. Güneşli tarlanın ortasına doğru yürüyordum. Yağmur başladı, aldırmadım. Çocukluğumda, gençliğimde az mı ıslanmıştım; yağmurluksuz, şemsiyesiz ve tabii arabasız!

Gene de sonunda bu pasaja, şu meyhaneye girmek zorunda kaldım.

Kadının en çok dudakları dikkatimi çekiyor; dudaklarındaki rujun rengi: Koyu, garip, kadının solgunluğuna hiç yakışmayan çirkin bir kırmızı... Az önce kan yalamış sanki...

Rose bonbon, diyorum birden. Rose bonbon... Neden? Neden? Neden?

Otuz yıl önce bir kadın, bir genç kız daha doğrusu, dudaklarını böyle boyamıştı. Ona da yakışmamıştı kan kırmızısı. "Rose bonbon" demişti yanındaki erkek, ilk kez Fransızca bir sözcüğü gevelemenin beceriksizliğiyle. Kızı da daha önce "Lili" diye tanıtmıştı bana, kasabalı ürkekliğini, yabancılığını, giyimini henüz üzerinden atamamış olan kızı. Lili... Neden? Rose bonbon... Neden?

Osman, oturduğumuz kasabadaki ağalardan birinin oğluydu. Abileri gibi yapmamış, liseyi bitirmişti. İki fedaiyle gelir giderdi okula, ama bizden biri olmak için elinden geleni yapardı. Ne var ki, arkadaş edinmesi olanaksızdı, herkes biraz çekiniyordu; ondan olmasa bile ününden, babasından, ailesinden, kapıda bekleyen iki izbanduttan. Bir benimle arkadaştı. Babam ne de olsa ilçenin ceza yargıcıydı; ağalardan mı korkacaktım?

İstanbul'da fakültede okurken bir akşam üstü iki fedaisiyle çıktı, geldi. Onu ve iki izbandutu birlikte oturduğum arkadaşlarımla tanıştırırken epey utanmıştım. Neyse ki fazla kalmaya niyetleri yoktu. Hemen çıkıp dolaşmamızı istiyordu Osman: İstanbul'u görmeye gelmişti.

"Görülecek yerleri görelim," dedi. "Görülecek ne varsa... Param çok, korkma."

Adamlardan biri elini cebine daldırıp bir tomar para çıkardı.

Taşralı bir ağa oğlu ne ister, diye düşündüm, paradan da söz ettiğine göre... Gösterileriyle ünlü bir gazinoya gittik. Adamlar arkamızdaki masadaydılar, biz baş başa oturduk.

"İnsan her şeyi görmeli, bilmeli," dedi Osman. "Abilerim pek buralara gelmezler. Varsa yoksa iş onlar için. Ben bir göreyim, dedim."

Bu kadar konuştu. Sustuk. İçimiz bulana bulana rakılarımızı içtik. Gösterileri izledik. Benim için her şey ilginçti. Arada Osman'ın yüzüne bakıyordum. Bizim kasabanın bildik sokaklarında gezer gibi aldırışsızdı. Striptizciler bile, ilgisini çekmedi. Sanki sahnede kadınlar soyunmuyordu da, kasaba alanında ayı oynatılıyordu. Hayır, canı sıkılmıyordu ama gereken tepkiyi de göstermiyordu. Belki utanıyordu. Belki de... Bilmiyorum.

Ertesi gün ben okuldayken camileri ve Ayasofya'yı gezmelerini söyledim. Akşam buluştuğumuzda gene bıkkınlık içindeydi. Pek konuşmadı.

"Amma kocaman kubbeler oturtmuşlar," dedi herhangi bir hayranlık belirtisi göstermeden.

Bu kez bir bulvar komedisine gittik. İzleyicilerin kahkahadan kırıldıkları yerlerde o ciddiliğini sürdürüyordu. Ama nasılsa olan bitenle ilgileniyordu. Öne doğru eğilmiş, eli çenesinde, dudakları aralık, kıpırdamadan bakıyordu; elinden gelse sahnenin içine girecekti.

Vapurla Boğaz gezintisi yaptık. Dolmabahçe Sarayı'nı, Topkapı'yı gezdik. Beşinci gün artık gideceklerini söyledi.

"İstanbul'u sevdin mi bari?" diye sordum. "Buralara geldiğine değdi mi?"

"Değmez olur mu? Güzel yermiş doğrusu. Sana da zahmet verdik bir sürü. Sağ olasın."

"Gene beklerim," dedim kibarlık olsun diye. "Canın gezmek isterse filan. Ama sınav zamanı olmasın."

"Olur, yazarım sana."

Gene de hemen ayrılamadı yanımdan. Başka şeyler anlatmak ister gibiydi ama bir türlü söyleyemiyordu. Yanındakilerden çekindiğini sanmıyorum, istese uzaklaştırabilirdi onları, emir kuluydular ne de olsa. Ama bir türlü konuşamıyordu işte. Okulda da birlikteyken pek konuşmazdı ama bu kadar suskun değildi. Belki doğru sözcükleri seçemiyor, aranıyor, bir türlü bulamıyordu. Uzun boylu, yakışıklı, sevimliydi Osman. Kendi çevresinin yakışığı olması yanında, ayrıcalıkları da vardı kısacası. Gene de yetmiyordu demek ki. Bir eksiği olmalıydı ya da bir şeyin eksikliğini duyuyordu. Ne olduğunu anlamış olabilir miydi?

Benden bir baş uzun gövdesiyle garip bir biçimde içimi sızlatıyordu.

Üç ay sonra Osman'dan bir mektup aldım. İyi bir otelde yan yana iki oda ayırtmamı ve zahmet olmazsa kendisini gardan almamı rica ediyordu.

Hilton, Divan gibi otellerde yabancılık çekeceğini, sıkılacağını düşündüğümden Gümüşsuyu'nda iyi bir otel bulup odaları ayırttım. Sabahleyin de gara gittim.

Bana "Lili" diye tanıştırdığı kızla trenden indi. Kız güzel miydi, değil miydi ilk bakışta anlamadım. Kötü giyinmiş, daha önce yüzlercesini gördüğüm herhangi bir taşralı kızdı. Tek özelliği dudaklarına sürdüğü aşırı kırmızı renkteki rujdu. Gözüm –elimde olmadan– dudaklara değil, ama renge takılmış olacak ki arkadaşım, "Rose bonbon," dedi gülerek ve nedense kasılarak.

O zaman anladım. Lili, birlikte izlediğimiz oyundaki kızın adıydı ve "rose bonbon" dediği bir ruj kullanıyordu. Ama karşımdaki kızın nasıl oyundaki Lili'ye benzer bir yanı yoksa, o korkunç kırmızının da şeker pembesiyle bir ilintisi yoktu.

Osman ürkekliğinden, yabansılığından, dahası o bir türlü dile getiremediği eksikliğinden (neyse o eksiklik) kurtulmuş görünüyordu. Kendisini olduğundan daha büyük gösteren geniş omuzlu, çapraz, bej çizgili bir giysi vardı üzerinde. Omuzlarını oynatıp duruyordu. Gereksiz el-kol hareketleri, mimikler edinmişti. Konuşması da değişmişti.

"Bu ne bu be? Neresi burası? Sarayburnu'ymuş. Duydun mu Lili? Sarayburnu. Yok yav... Topkapı orada mıydı? Görmüştük evet. Ne günlerdi değil mi? Nasıl eğlenmiştik. Gene eğleneceğiz, hep birlikte. Kutlamamız gereken şeyler... Neyse boş ver. Bu oğlandan söz ettim sana değil mi Lili? Başını verir benim için, başını. Ama vermesi gerekmez. Neden versin? Zaten ben istemem. Neyse boş ver, unutalım gitsin. Umarım şey... yani kibar bir yer seçtin. Hani otel demiştim ya. Evet, her şey kibar olmalı. Gazinolara filan olmaz. Evet, her şey kibar diyorum. Kibar diyorsam, kibar olmalı, ha? Hadi, hadi bilirsin sen. Her şeyi bilirsin."

İşte böyle konuştu durdu. Çenesi neden açılmıştı birdenbire, anlayamadım. Ama bir şey beni fena halde rahatsız ediyordu. Osman arkadaşım değildi de, eğlendirmek zorunda bulunduğum efendimdi sanki.

Ama biliyordum, önce fark etmediğim, ancak kırmızısına takılıp kaldığım dudakların sahibinin gözleri de vardı. Tuhaf bakıyorlardı. Kısa aralıklarla yüzümde durmuşlardı. Onlar için aşağılanmayı göze alabilirdim.

"Eee, ne yapıyoruz şimdi?" dedi Osman onları odalarına bıraktığımda, daha doğrusu kız kendi odasına girmişti, biz Osman'la öteki odadaydık.

"Benim gitmem gerekiyor," dedim. "Zaten ilk iki dersi kaçırdım şimdiden." Ona, uşağı olmadığımı göstermek istiyordum. "Akşama gelirim, beşte mi olur, altıda mı, şimdiden bilemem."

Alınmadı. Yalnızca üzülmüştü, dahası çaresizlik içindeydi; tek başına ne yapabilirdi?

"Kıza bir şeyler almak istiyordum da," dedi. "Görüyorsun, almak gerek. Ama ben en iyi mağazaları nerden bilirim, kibar yerleri..."

Ben biliyor muydum sanki? Gene de:

"Bir taksiye atlar, Neyir'e gidersiniz," dedim. Kız arkadaşlar arasında Neyir adının kutsal bir sözcük gibi fısıldaşıldığını nasılsa

duymuştum. "Hem bu otelden çağırtacağınız bir taksi sizi gerekli yerlere götürür."

Saat tam beşte otele gelip Osman'ın odasına çıktım:

Yalnızdı. Koltuğa yan gelmiş, bacak bacak üstüne atmış sigara içiyordu. Gene çapraz, gene çizgili, ama bu kez la civert bir giysi vardı üzerinde..

"Bugün iyi bir şeyler öğrendin mi bakalım okulda?" dedi, bir dayı edasıyla.

"Her zaman bir şeyler öğrenir insan."

"Yoo, her zaman değil!" Kendince önemli bir şey söylemek istiyor ama bocalıyordu. "Boş ver," dedi sonunda ve çılgınca bulduğu bir düşünceye sarıldı. "Öğrendiklerin yaşamını değiştiriyor mu? Buna önemli derim ben." Kollarını salladı, dudağını buruşturdu, omuzlarını kıstı. "Kızı çağırayım da," dedi en sonra, "birlikte çıkalım. Şöyle kibar bir yere götür bizi. İyi bir yemek yiyelim. Alafranga tarafından."

Az sonra Lili ile birlikte döndüler. Kız pek değişmemişti. Herhalde Neyir'den aldıkları kahverengi yünlü giysi üzerinden dökülüyordu. Ne var ki, bu arada iyi bir berbere düşmüş olmalıydı: Çünkü, dudak boyasına karşın etkilemişti beni, güzelliğiyle hem de. Ayrıca o korkunç rengin seçiminin hiç de rastlantısal ya da görgüsüzlük olmadığını düşünmeye başlamıştım. O parlak kırmızı olmasa gözleri bu kadar büyür, yuvarlaklaşır, bakışları insanın içine işler miydi? O renk olmasaydı, cılızlığına karşın biçimsiz dolgunluktaki yanakları bile kendisine özgü bir güzellik olarak görünebilir miydi? Taşralı süklüm püklümlüğüyle girdiği kapıda bir an durup –kimden, benden mi?– cesaret alarak buklelerle kabartılmış saçlarının çevrelediği başını öylesine dik tutar mıydı?

Kolunda yakası kürklü, gene kahverengi bir palto vardı. Koridorda, yüksek topuklarının üzerinde bir an sendeler gibi oldu. Ben yapamazdım, Osman nedense cesaret edemiyordu; evet koluna girmemiz gerekirdi, ama o, iki üç adımda toparlandı. Bir kraliçe gibi asansöre doğru yürüdü.

Osman'ın deyimiyle, kibar bir lokantaya gittik; gönlüme ve Lili'ye göre bir lokanta seçmiştim aslında. Saat erkendi: Altıda altı buçukta karnımızı doyurmak zorunda kalmış, üstelik Osman'ın el-kol hareketleriyle anlamlandırdığını sandığı konuşmalarını din-

lemiştik çaresiz. Biz diyorum, çünkü Lili'yle aynı şeyleri duyup düşündüğümü sanmak hoşuma gidiyordu.

"Valla cansın sen," diyordu Osman kollarını uzatıp omuzlarını oynatarak. "Bizi buraya getirdin. Bak, aklıma ne geldi, belki sen de hatırlarsın. Biri, 'Hamilkar Öküzü' demişti boş derslerden birinde, hani küfür filan diye. Ne demektir Hamilkar Öküzü? Hamilkar kimdir peki? Tarih derslerinden kalma bir şeyler var ama... Bak, bak sen hiç hatırlamıyorsun. Ama iyi biliyorum, Hamilkar Öküzü dediydi biri. Bana değil tabii... Haddine mi düşmüş. Hani ben uslu bir çocuktum da. Bak, kızım, bu can çocuk da tanığımdır. Onun için. Ama şimdi burada hepimiz –üçümüz kısacası– hamilkarlar gibi... Öküzü bırak ama. Öküz orada kalsın şimdi. Yalnızca hamilkarız biz."

Kahkahalarla gülüyordu. Kızcağız da ona uymak için gülmeye çalıştı: Omuzları, küçücük göğüsleri titriyordu yalnızca; yoksa gülmesini bilmiyordu.

"Hamilkar... Hamilkar... Kimdir bu Hamilkar?" Bıraktım gülsün. Hamilkar'ın Kartacalı bir general ya da kral olduğunu söyleyip keyfini bozacak değildim. Yalnızca:

"Hamilkar Barkas!" diye bağırdım.

Osman gülerken masanın altına düşüyordu. Bu kez kız da sahiden güldü. Onları güldürmek hoşuma gitmişti.

Otele dönerken Osman: "Daha eğleneceğiz," dedi, "vaktimiz çok. Ama önce şu kız daha iyi bir şeyler giysin üstüne. O kadar çok şey aldık, giysin bakalım."

Biz, Osman'ın odasında beklerken Lili içeri girdi. Koyu mavi (çividi mi derler?), pullar içinde rüküş mü rüküş bir ipekliyle geldi. Bantlı, daha yüksek topuklu pabuçlar giymiş, rujunu tazelemişti. Daha çok kan damlıyordu şimdi dudaklarından. Ama güzeldi. Daha güzel olmuştu. Kendisindeki değişikliğin farkındaydı; bu yüzden bir başka bakıyordu yüzlerimize; gene ikimiz tek kişiymişiz gibi. Erkek soyuyduk, o kadar. Erkek soyuna canının istediği gibi davranırdı. Bakışlarında aşağılama mı, kendini beğendirmek için yaltaklanma mı, ne vardı, kestirmek olanaksızdı. Ama Osman'la benim aramda bir ayrım yapmıyordu, bu açıktı. Gene de bakışları yüreğime işliyordu. Onun için delilikler yapmak istiyordum, olmayacak şeyler. Sanki o gece her şey mümkündü.

Bir yerlere gittik, pek eğlenmedik. Daha doğrusu Osman sıkılmıştı. Ya da omuzlarını, ellerini, kollarını oynatmaktan yorgun düşmüştü. Genç de olsa insan bunca harekete dayanamaz elbette. Üstelik söyleyecek sözü de kalmamıştı. Öyle ya, gün boyu "yok yav... bak sen... işte böyle" diyemezdi ki. Saat on bire gelmeden otele döndük. Yukarı çıkmam için üsteledi Osman. Kızı odasına gönderip beni yanında alıkoydu.

"Biraz içelim," dedi.

"Nasıl yani?"

"Zile mi basarsın, ne halt edersin, söyle viski getirsinler."

Telefonla ısmarladığım viskiler gelinceye kadar konuşmadı. Masanın başına geçip otelin kağıtlarına bir şeyler yazdı. Cüzdanını çıkardı (cüzdan kullanmayı, kendi parasını kendisi harcamayı öğrenmişti artık); birtakım paralar saçıldı ortaya. Onları topladı, mektupla birlikte bir zarfa koydu, kapattı.

Sessizce viskilerimizin tadına baktık. Rakıyı bile güçlükle içiyordu, viskidense nefret etmişti (ben de ilk kez tadına bakıyordum viskinin). Gene de içti, içtik.

Sonunda konuştu:

"Ben bir türlü şey olamadım. Şey... yani anlarsın ya. Orada olup bitenlerle, memlekette, ilgilenmedim pek. Param var, paramız, her şeyimiz. Ne demek oluyor bütün bunlar? Ben şey olamadıktan sonra. Çiftlikmiş, hayvanlarmış, dükkânmış... Pöh, hayvan, zahire, yok bilmem ne? O soyunan karılardan, şarkılardan da bir şey anlamadım. Öyle sokaklarda omuzlarımı kaldırıp salınamam ben. Arkamda fedailer... Allah kahretsin hepsini. Ama bu kız, Lili –bak, ben Lili diyorsam Lili'dir, bunu böyle bil– o başka. Ona ruj aldım, her şey aldım, daha da alırım. Varım yoğum onun olsun. Beni anlıyorsun değil mi? Onun için canımı bile veririm. Ha, anladın değil mi?"

"Öyle, anladım," dedim. Çünkü desteklenmeye ihtiyacı vardı.

"Ama olmadı. Ona bir şey yapamam. Çünkü bizden değil, istemezler. Yalnızca bu yüzden değil ha. Tekinsiz bir kız o. Dokunamadım bile, anlıyorsun değil mi? Beni itelemiş filan değil. Denemeye bile kalkışmadım. Çünkü olmazdı. Doğru, korkuyorum. Ama ailemden değil, kendimden. Böyle bir adamım ben işte; korkarsam kendimden korkarım. Al şu zarfı. İçinde mektup var, para var, çok para. Şu keseyi de al, içi altın doludur. Ver ona. Sonra nasıl bilirsen

öyle yap. Ne yapman gerektiğini iyi bilirsin. Ama kıza acı çektirme, tamam mı? En kolayı neyse, onun için kolay geleni, onu yap."

Elime bir zarfla, kadın işi, örgü bir kese tutuşturdu. "Ben şimdi gidiyorum," dedi. "Hoşça kal. Yolumu bulurum, merak etme."

Şapkasını giydi, bavulunu alıp çıktı odadan.

Şimdi ben ne yapabilirdim? Kız soyunmuş, yatağa girmişse, uyuyorsa?..

Kapısını vurdum. Hiç ses gelmedi. Terlemeye başladım. Bu iş olacaksa hemen olmalıydı. Tokmağı çevirdim. Kilitliydi, açılmadı. Sonra bir tıkırtı oldu. Karşımda o çivit mavisi ipeklilerle belirdi.

"Bunu size Osman yolladı," dedim, zarfı, keseyi uzatarak.. "Kendisi gitti de... Memlekete döndü sanırım. Korkmayın sakın, üzülmeyin. Yarın sabah gelirim, konuşuruz. Gerekeni yaparız."

Ama ertesi gün ona gitmedim, hiçbir zaman gitmedim. Ne yaptı, ne etti bilmiyorum. Osman'ı da görmedim bir daha. Çünkü o yaz babam Ankara'ya atanmıştı. Eski ilçeye bir daha dönmedim. Osman, kızdan korkmuştu, ben de... Gerçekçi olmak zorundaydım, öyle sanıyordum. Kim için, neyi feda edecektim? Çünkü biliyordum, onu bir kez daha görürsem artık bırakmazdım. Oysa öğrenciydim, ailem zorla okutuyordu beni İstanbul'da. Onlara ne diyebilirdim? Hem Lili gibi bir kızla ben ne yapabilirdim? Lili... Adını bile bilmiyordum, kim olduğunu...

Kesin olarak bir tek şey biliyordum, bilmeyi istemediğim bir şeydi o da.

O rujun, Osman'ın "rose bonbon" sandığı rujun sürüldüğü dudaklara bakmaktaydım.

"Ne fark eder? İşte o zaman nasıl ikimiz aynı yaşlarda idiysek, Lili ve ben, şimdi şu kadınla da öyle değil mi? Neden, neden sıyrılamayacakmışsın aile, meslek, dost çevresi denen örgütlü tutsaklıktan? Hadi bir adım atıver. Doyumunu sonsuzlukta arayacak güçte değilsen, o zaman bir kadın, ancak ve yalnız bir kadınla... Beni o kurtarır ancak. Bunun son fırsat olduğunu unutma!"

Lili, Lili nerdesin? Senin şu karşımda oturan olmadığını kim kanıtlayabilir? Bizi kurtarabilirdin; seni bilinmezliğe ittik gözümüzü bile kırpmadan. "Karım, evim, çocuklarım, üstelik arabam,

televizyonum, videom... benim... benim... benim..." diyebilmek ayrıcalığına ve bir hayatı yok edebilecek her şeye sahibim işte; zamanı uçsuz bucaksız bir güneşli tarla olmaktan çıkaran her şeye...

Sen bir simgesin Lili... Takma adın, rose bonbon bile olmayan rujunla. Her erkeğin hayatında bir 'hişt' sesi olabilecek, ama yeterince güçlü çıkmadığı için kimselerin dönüp arkalarına bakmak gereğini duymadıkları bir 'hişt' sesi. Sen hayata gerçek bir çağrı olabilirdin. Adı Lili, sürdüğü ruj, rose bonbon olmayan sen.

Başımı kaldırdığımda kadın masada değildi.
"Lili!" diye seslendim gene de, "Liliiiii!"

Herkes dönüp bana baktı, o duymadı.

1983

Bakırçalığı

Vedat Salih Tunaboylu, öksürük nöbetinin ardından (bu, şimdiye kadar geçirdiklerinin en şiddetlisi ve en uzun süreniydi; canını, tükürük serpintileri halinde boşaltıp tüketmeden dineceğe benzemiyordu) bitkin düşüp yarım saat dinlendikten sonra, saklamayı beceremediği bir kaygı (ya da korkuyla, tiksintiyle) kendisine bakan karısına döndü:

"Pek vaktim kalmadı," dedi. Zayıf göğsü kalın yorganın altında hızla inip kalkmaktaydı. Gırtlağındaki hırıltı, ağzından çıkan sözcükleri nerdeyse anlaşılmaz hale getiriyordu. "Bir başka nöbeti atlatabileceğimi sanmıyorum. Sözümü kesmeden dinle beni. Yakında iyileşeceğimi filan söylemeye de kalkışma. Yalanlarından bıktım. Şimdi gözlerimin içine bak. Biraz daha eğil, başımı senden yana çeviremiyorum. İşte böyle... O gece Dolun, –hatırlıyor musun Mardin'deki geceyi– o gece ne yapmıştın sen?"

"Yemeğe çıkmış olmalıyım."

"Canının tavuk istediğini de biliyorum. Pisboğazlığın beni hep utandırmıştır zaten. Bir hamal gibi tıkınırsın. O gece otele çok geç döndün. Benim uyuduğumu sanıyordun. Oysa uyanıktım, otele çok geç döndüğünü de biliyorum."

"Evet."

Sakin, telaşsız, vurgusuz bir ses. Bir yanıt değil bu.

Ağzından öylesine bıraktığı soluk gibi bir şey.

"Bu evet'in ne anlama geldiğini söyle bana. Ne'ye evet?"

"Tavuk yemeğe gittim; otele geç döndüm."

"Neden Dolun? Mardin gibi bir yerde gece karanlığı yürüyüş yapamazsın. Servisin bir-iki saat sürdüğü modern bir lokanta da bulamazsın. Mardin'de tavuk satan lokanta bile yoktur."

"Öyle."

"Beni onaylayıp durmakla durumu açıklığa kavuşturduğunu mu sanıyorsun? Hadi, durma anlat, o gece nerelerdeydin, ne yaptın?"

"Anlatacak bir şeyim yok."

"O zaman bu konuda özgürce düşünebilir miyim?"

"Nasıl İstersen..."

"Düşünebileceğim en son şeyi bile düşünebilir miyim?"

"Evet."

"Beni biraz yalnız bırak!"

Dolun, yatak odasının kapısını kapatıp salonda yalnız kalınca tuhaf bir rahatlama duydu. Başlangıcını unuttuğu bir on yıldır, yirmi yıldır, belki otuz, duymadığı bir rahatlama. Sanki kollarını hep yukarı kaldırıp durması buyrulmuştu da, şimdi indirmesine izin verilmişti. Derin soluklar alıp veriyordu. Kapattığı kapının ardında kalan ölüm bile onu tedirgin etmiyordu artık. Kaygıyla beklediği şey ölüm değilmiş de (kocasının önlenemeyen ölümü), kendisine sorulan o soruyu atlatmakmış gibi. Pencerenin önünde sıralanan Afrika menekşelerine baktı. Kaç gündür su vermeyi unuttuğu aklına geldi; özür diler gibi çiçekleri okşadı. Sonra gene kocasının odasına doğru yürüdü. İçerde telefonun kapandığını duydu. Biraz bekledi, kapıyı öyle açtı.

"Onuruna nasıl düşkün olduğunu bilirim," dedi kocası. "Belki bu yüzden inat ediyorsun. Sana biraz daha düşünmen ve inandırıcı bir açıklama yapman için zaman tanıyabilirim." Karısının cevap vermediğini, susmakta kararlı olduğunu görünce devam etti: "Bu evi üç ay önce oğluma sattım. Ören'deki yazlığı, Fatih'teki daireyi de Osman'ın aracılığıyla sattım. Satış bedelleri Osman'ın kasasında duruyor. O gece için doyurucu bir açıklama yaparsan, mirasımdan yasal payını alırsın. Oğlum da bu evde oturmana ses çıkarmaz. Yoksa dul aylığından başka hiçbir şey kalmaz elinde. Ama beni inandırabilirsen ki..."

"İnandırabileceğimi sanmıyorum."

Vedat Salih Tunaboylu hastalığının dışarı uğratığı gözlerini daha da açarak karısına baktı. Kadın, bu gözlerdeki duygu kargaşasının içinde, kuşku ve sitemin baskın çıktığını gördü. Daha fazla sorguya çekilmek istemediğinden pencereye doğru yürüdü, sırtını yatağa, kocasına döndü.

Vedat Salih bir süre kendisini hiçe sayan bir inatla direnen omuzlara baktı. İçinden geçenleri söyleyebilseydi... Ama öyle yorgundu ki.

Benden bu kadar mı nefret ediyorsun? Beni kuşkular içinde, aldatılmış bir koca olarak ölüme yollayacak kadar... Oysa belki de beni hiç aldatmadın, aldatsaydın bilirdim. Hem onca genç girdi çıktı evimize, asistanlarım, öğrencilerim... İçinden gelseydi onlardan biriyle, üstelik kolayca... Mardin'de de bir şey olmamıştır, biliyorum. Orada o yaban yerde, insanların Türkçe bile konuşmadıkları o yerde, karşına kim çıkabilirdi ki? Öyleyse neden? Sana vereceğim o ağır cezadan daha güçlü ne taşıyorsun içinde? Konuş, konuş ne olur! Yirmi sekiz yıl süren evliliğimiz süresince de hiçbir şey söylemeden konuşmayı başardın. Aslında suskunluk demek olan küçük gevezeliklerinin ardında ne sakladığını merak ederdim etmesine de, merakımı gidermeyi zamana bırakırdım hep. O zaman da gelip geçiverdi. Bir bilim adamı olarak zaman verimliydi, yaratıcıydı, coşkuluydu ve yeterince uzundu. İnsan olaraksa ne kadar kısır ve yetersiz! Seninle hayatımı, bizim hayatımızı değerlendirecek, birlikteliğimizi anlamlı kılacak hiçbir şey konuşmadan yirmi sekiz yıl geçti. Evlendiğimiz ilk günlerde, zamanın aşkımızla yeğinleşeceğini, bir başka boyut kazanacağını düşünürdüm. Evet, öyle sanırdım. Sonra nasıl oldu bilmiyorum; sen, günlerimin vazgeçemeyeceğim, ama olağan bir ayrıntısı haline geliverdin. Zaten çalışmalarım tüm zamanımı alıyordu; ikimizin zamanını da alıyordu... Dolun, orada öyle durma, konuş benimle! Tek başına nerelere bakıyorsun, neler düşünüyorsun? O gece ne oldu, anlat! Susmak işe yaramaz. Susarsan her şeyini yitireceksin. Alıştığın her şeyi, evini, yazlığını... Yıllardır senin olan eşyaları oğlumla bölüşmek zorunda kalacaksın. Dul aylığından başka paran olmayacak. İyi yaşamaya alışmıştın oysa. O kadarcık parayla canının çektiği güzel yiyecekleri alamazsın. Dul aylığı yetmez.

Dolun, pencereden uzaklara bakarak, ensesinde duyduğu ölüm, merak, sitem dolu bakışları unutmaya çalıştı. Unutmak, farkında değilmiş gibi davranmak, yok saymak uzun zamandır alıştığı edimlerdi. Apartman çatılarının ötesinden görünen bulutlara, denize dalıp gitmesi uzun sürmedi. Başka şeyler düşünmesi, bir yabancıya emanet etmemekte direndiklerini uzun yıllar sonra yeniden yaşaması da...

Hastalığı o yolculuk sırasında ortaya çıkmıştı. Kuru hava iyi gelmemişti belki de. Hastaneye gitmeye, hekime görünmeye razı

olmamıştı. Tanımadığı hekimlere güvenemiyordu. Mardin'e doğru yola çıktığımızda solukları düzensizdi. Hekime, hastaneye gitmesi için ben de fazla üstelememiştim. Madem istemiyordu, kendisi bilirdi. Sağlığıyla ilgilenmiyordum aslında; yalnızca ölümden korkuyordum. Yanıbaşımda birinin ölmesini istemiyordum. O da gittikçe ölümün kendisi oluyordu sanki. Arabada gözlerimi yoldan ayırmıyordum, ama henüz hırıltıya dönüşmemiş olan soluk alıp vermeleri, onu, bedeninde taşıdığı ölümü unutmamı engelliyordu.

Ne zamandan beri bu kadar ilgisizim, bu kadar insafsızım, diye düşünüyordum bir yandan da. Yalnız kocama değil, nerdeyse dünyaya ve kendime karşı da... Ne zamandan beri? Nasıl bir büyük olay oldu da... Yoksa çok usul mu geldi yerleşti yüreğime ilgisizlik, insafsızlık, vurdumduymazlık. Ve ben ne olduğumu, kim olduğumu, ne istediğimi unuttum.

Evliliğimizin ilk yılları... Benden yirmi yaş büyük olan yalnız kocam değildi, arkadaşları ondan da yaşlıydılar. Karıları da... Saçlarına ak düşmüş, tombulca, alımlı kadınlar. Onların neşesiydim ben. Kızları gibi davranırlardı; cılız gövdem, topuksuz pabuçlarımla aralarında dolaşır, anlattıkları her şeyi büyük bir merakla dinlerken... Yanağımı sıkar, sırtımı okşarlardı. Çok hoşlarına giderdi; sevindim mi, ellerimi çırpar 'olamaz!' diye çığlıklar atarmışım da...

Sevinmeyi ne zaman unuttum, gülmeyi, elerimi çırpmayı... O çok ünlü, çok saygın, sözleri altın değerinde bilim adamlarına, yazarlara ne oldu? Kocam onlarla neden bozuştu? Neden herkesin kendisine düşman olduğunu düşünmeye başladı? Tek büyük kendisi kalsın diye mi? Büyük, eşsiz bilim adamını oynamaya ne zaman başladı? Ben onun yarattığı büyük bilim adamı imgesine ne zaman inandım? Ne zaman tapınmaya başladım? Taa başında, hocama aşık olarak başlamadım mı? Tüm varlığımı sekreteri, çevirmeni, bakıcısı olarak ona adamadım mıydı? Neydi bizim ilişkimiz, evlilik mi? Çocuksuz, yataksız filan.

Ve benim durup dururken o ünlü acıkmalarım... Ağzıma durmadan bir şeyler tıkıştırarak, midemi doldurarak dindirmek istediğim neydi? Onca tıkınmaya karşın kürdan gibi inceciktim. İşte o sırada arabada, yanımda ölüm solur dururken ve ben onun kocam

olduğuna aldırmadan direksiyona sarılmışken... Canım tavuk istiyordu. Fırında unutulduğundan tıkır tıkır olmuş bir tavuk, yanında kızarmış patatesle.

Mardin'e çıkan yolu tırmanırken bir yandan ağzım sulanıyor, bir yandan düşünüyordum: Kimim ben, neyim? Kadın mıyım? Şu yanımda nerdeyse ölüverecek olan adamın karısı mıyım sahiden? Doğurmamış, tıkız karnım, süt vermemiş, yeterince okşanmamış kuru memelerim, oğlan çocuğu kalçalarımla... Gerçekten sevdim mi, sevildim mi?

Peki ya o? Büyük bilim adamı gerçekten aşık oldu mu öğrencisine? Öğrencisinin ona tapınması, herhangi bir erkeğe duyulabilen normal aşka benziyor muydu? Bilim adamı, genç kıza, kadın gözüyle bakıyor muydu? Ne sanıyordu onu?

Hadi aç Zerdüşt'ü, "Yuvaya Dönüş"ü oku. Bilirsin, hani söylemiştim, bu bölümü çok severim. Değil mi hayatım, yakında Almancasını da okuyabileceksin bana. Telaffuzun çok iyi. Aferin! Elli dördüncü sayfayı aç. Evet, ne diyor orada? "İnsan, alt edilmesi gereken bir şeydir:

Bundan ötürü seveceksin erdemlerini: — Çünkü onlar yüzünden yok olacaksın." Ne dersin Dolun? Ne düşünüyorsun bu konuda?

Üstün insan imgesi yaratmak hiç de zor değil. İnsan istemeye görsün. Antiokhos'a gelene kadar başka hiç Kommagen kralı olmadı mı? Bir tek o, ölüsünü krater ağzına gömdürüp, üzerine insan yapısı koskoca bir dağ diktirerek, Zeus'lar, Apollon'lar, tüm büyük tanrılar yanına kendi heykelini koyarak, aradan iki bin yıl geçtikten sonra bizim de 1800 metreyi tırmanıp ayaklarına yüz sürmemizi sağlamadı mı? Öyleyse sahiden büyüktür. Kendi dev gölgesini kendisi yarattıysa sahiden büyüktür.

Ama kocam bana Antiokhos kadar uzak, Antiokhos kadar yabancı.

Şehre tırmanırken göğsünü tuttuğunu, soluklanmakta güçlük çektiğini sezdim. Arabayı durdurttum. Bir eliyle göğsünü tutarken ötekiyle "sür" diye işaret ediyordu. "Biraz su ister misin?" diye sordum. Termostan su içirdim. "Bin metreden yükseğe çıkıyoruz," dedim, "dayanabilecek misin?"

"İyiyim ben," dedi kısaca.

Sonunda şehre girdik. Yirminci yüzyıldan ortaçağa geçmiş gibi oldum. Arabamızın, görüntümüzün şehir halkını şaşırtacağını sanıyordum. Çevremizi sarmalarından korkuyordum. Böyle bir şey olmadı. Bizimle ilgilendilerse bile belli etmediler. Bir dükkânın önünde arabayı durdurup Güney Oteli'ni sordum. Dükkânın gölgeliğinde oturan başı poşili adam yerinden kalktı, yanımıza gelip oteli gösterdi.

Oteldeki odamız fena sayılmazdı. Gene de kullanılmış olduğu anlaşılan çarşafları kaldırıp yerine yanımızda getirdiklerimizi serdim. Vedat'ı yatağa yatırdım. İlaçlarını verdim. Bir şey isteyip istemediğini sordum.

"Biraz et suyu, biraz gevrek," dedi.

Yanımızda bulunan elektrikli ısıtıcıyla su kaynattım.

Kaynayan suda et suyu tabletini eritip içine gevrekleri doğradım. Gevrekler yumuşayınca Vedat'a yedirdim. Yemeğini bitirince:

"Şimdi ışık iyi," dedi. "Bu ışıktan yararlanmaya bak.

Hemen gidip resimleri çeksen iyi olur."

"Tek başıma mı?"

"Ben yatmak, dinlenmek zorunda olduğuma göre... Korkma, seni yemezler." Gözlerini kapadı.

Yanıma bir ceket alıp, omuzuma, fotoğraf makinelerinin, objektiflerin bulunduğu çantayı astım, aşağı indim. Resepsiyon sayılabilecek yerdeki adama:

"Lokanta nerede?" diye sordum. "Tavuk yiyebileceğim bir lokanta var mıdır?"

"Tavuk yoktur. Başka şey isterseniz buraya getirtelim... Bey yemiyor mu?"

"O yedi. Şimdi uyuyor."

"Şuraya buyurun." Yandaki loş odayı gösterdi.

"Acılı, yağlı olmayan bir şeyler getirin. Ama biraz çabuk. İşim var da."

On dakika sonra otel kâtibinin yolladığı çocuk, bir tepsiyle içeri girdi. Loş odanın ışığını yaktılar. Üzerine gazete serdikleri masada önüme konan dört kap yemeğin ikisinden birkaç lokma alıp bol ekmekle açlığımı bastırdım. Gene de karnım doymuş, yüreklenmiştim. Ölümden de, bu yabancı şehrin insanlarından da korkmuyordum artık.

Eyyubi Camii'nin, Ulu Cami'nin, ilginç bulduğum birtakım minarelerin, Selçuklu taş süslemelerinin resimlerini çektim. Işık azaldığından süslemelerin pek iyi çıktığını sanmıyordum; sabahleyin bir kez daha denemem gerekecekti. Üstelik, Anadolu'nun bu en eski ortaçağ kalıntıları birden önemini yitirmişti gözümde. Merdiven merdiven koruyucu kale duvarlarına doğru tırmanan bu garip şehrin büyüsüne kapılmıştım çünkü.

Otele döndüm, çantayı arabaya bıraktım ve karşıma çıkan ilk dar yokuşa doğru yürüdüm. Ortaçağı sürdüren bu büyülü şehir, ortaçağdan kalma insanlar beni ürkütmüyordu artık. Sokağa ilk çıkışımda olduğu gibi başım önümde yürümüyordum; tam tersi, şehir halkının yüzlerine bakmak hoşuma gidiyordu. Uzun boyları, koyu yeşil gözleri, onurlu bakışlarıyla ne kadar güzeldiler! Merdivenleri tırmandım, dar sokakları, yokuşları geçtim. Burada kimse Eski Malatya'da ya da Urfa'da olduğu gibi yabancı sözcükler geveleyerek peşime takılmadı. Beni görmüyorlardı bile.

Bir tür esrimeyle tırmanıp duruyordum. Şehrin tepesine hiç varamayacak gibiydim. Sokaktan sokağa geçtiğimden dolanıp duruyordum. Aslında zirveye varmayı istemiyordum, sonsuza kadar tırmanmaktı istediğim, hiç geri dönmemek... Hasta kocamı, birlikte sürdürdüğümüz çekilmez hayatı, düşkırıklıklarımı, geçmişimi arkada bırakıp tırmanmak, belki bir başka dünyaya geçmek... Kurtulmak. Ben, Vedat gibi hiçbir şeyin beni şaşırtmayacağı yaşa gelmedim daha, diyordum; kendi kendimden başka hiçbir şeyi beklemeyecek kadar olgun değilim. Gencim, bedenim de yüreğim de erden daha.

Çıkılacak yokuş, gezilecek sokak, tırmanacak merdiven kalmadı. Eski kalenin doğu yakasından artakalan bir setin önündeyim şimdi. Devrilmiş taşlara basarak sete tırmandım. Beş altı çocuk, dayanamamış, bu uzun yürüyüşte, hiç değilse tenhalarda bana eşlik etmeyi uygun bulmuşlardı. Onlarla konuşmaya kalkışmamıştım. Bir tek gereksiz ya da anlaşılamayan sözcük, şehrin, çevrenin, havanın oluşturduğu görkemli yapıyı toz haline getirebilirdi sanki. Çocuklar beş altı metre uzağımda durmuş, beni olabilecek tehlikelerden korumak, daha doğrusu yanlış bir adımımı kollamak için bekleşiyorlardı.

Sonra bakışlarımı setten öteye çevirdim.

İyi ki, önümde korkuluk görevini gören bir duvar vardı, iyi ki duvara tutunuyordum. Başım nasıl da dönmeye başlamıştı. Böylesine bir genişlikle karşılaşmamıştım ki hiç. İtalya'ya doğru ufukta hiç kıyı görmeden yol alırken bile deniz böyle engin değildi. Önümde sapsarı bir dünya uzanıyordu: Bir başka dünya, hiç bilmediğim, düşlemediğim, bana onu anıştıran hiçbir söz edilmemiş olan. Bu, doğduğum andan beri bana varlığı sezdirilerek vaad edilmiş bir armağandı da, ancak şimdi bağışlanabilmişti. Bir kaçamakta, nasılsa, benim olmuştu. Zaman dursun öyleyse, dedim, hayat ertelensin. Coşkular ve kederler içinde doya doya çırpınsın yüreğim. Binlerce yılın ötesinden bakan göz gibiyim. Binyıllar birleşti, bu ana sığdı. Kendimde ölümsüz olan –sonsuzluğa karışmaya, sonsuzlukta eriyip yok olmaya hak kazandıracak– ne keşfedebilirdim?

Orada ne kadar kaldım, bilmiyorum. Çölün sarısı pembeleşmeye başladı. Günışığında görünmeyen tepeler birer ikişer, onlarca ve yüzlerce olarak ufukta beliriyor, soluk maviden, koyu maviye, laciverde, mora doğru uzanıyordu önümde. Güneşin çekilmesiyle birlikte sert bir rüzgâr çıkmıştı. Ürperdim. Gittikçe soğuyan rüzgâr yüzümü ısırıyor, ceketimden içeri girip tenimi dalıyordu, ama ben doğudan yükselen yıldızları seyretmekten vazgeçemiyordum.

Duran zaman işledi. Ertelenen hayat, rüzgârın ıslıklarıyla birlikte devinmeye başladı. Setten indim.

Çocuklar çoktan gitmişlerdi.

Otel kâtibi, bankonun arkasından çıkıp yanıma geldi.

Bir sır verir gibi gözlerini yere indirerek usul usul: "Tavuğunuz hazır," dedi. "Abdullah götürsün sizi." Teşekkür ettim. Yukarı, Vedat'ın yanına çıktım. Solukları düzenliydi.

"Resimleri çektin mi?" dedi, bunca zaman nerelerde olduğumu sormadan.

"Çektim. Yalnız bazılarını yarın sabah, ışık yeterliyken yeniden çekmem gerekiyor."

"Olur."

"İyi misin? Bir şey ister misin?"

"Hayır."

"Acıkmadın mı?"

"Yok. O berbat yemeklerden sonra canım hiçbir şey istemiyor zaten."

"Ben yemeğe çıkıyorum."

"Tavuk yemeğe mi?"

"Bulursam... hadi hoşça kal şimdilik."

Aşağıya indiğimde Abdullah denen çocuk ya da genç, kapıda bekliyordu. O önde, ben arkada yürümeye başladık. Gündüz dolaştığım yerlerdekine benzer sokaklardan geçtik. Buralarda lokanta ne gezer? Kaygılanmıyordum ama. İçimde daha çok merak vardı; serüven isteği.

Bir evin kapısının önünde durduk. Abdullah kapıyı çaldı. Gençten biri kapıyı açtı. Abdullah geride durdu, "Buyur," dedi. Kapıdan girdim. Burası lokanta filan olamazdı, düpedüz bir evdi. "Ne güzel bir Mardin evi," dedim içimden. Yanımdaki delikanlıyla (Abdullah dışarda kalmıştı) taş avluyu geçtik. Ortada mermer bir havuz bulunuyordu. Avluyu çevreleyen evin çıkmaları, tahtadan sütunların üzerindeydi. Avluya bakan kapılardan birini açtı delikanlı, içeri girdim.

Kilimlerle, yastıklarla döşeli küçük bir odadaydık.

Ocakta ateş vardı. Uzun boylu bir adam yerinden kalkıp beni karşıladı; önümde eğildi. Başımı kaldırıp yüzüne baktığımda tanıdım.

Malatya'dan beri gittiğimiz her yerde karşımdaydı.

Önce, aynı adam değildir, demiştim. Daha doğrusu bu konuda fazla kafa yormamıştım. Güneydoğu yöresi insanlarını ilk bakışta karıştırıyordum. Ayrıca giysileri yöresel de değildi. Şimdi de karşımda en iyi terzi elinden çıkma –belki İngiliz kumaşı– giysisi, bedeninin kaba, güçlü kıvrımlarını örtüp gizlemek istercesine... Kimdi? Nasıl biriydi?

"Sizi buyur etmeden önce söylemek zorundayım..." Çok belirgin bir aksanla konuşuyordu; Arap mı, Kürt mü, bilemiyordum. "Otelden tavuk istediğinizi söylemişlerdi de... Ben sunayım, dedim. Buyurur, otururseniz şeref duyarım. Cüretimi bağışlayın!"

Ocağın yanına zengin bir sofra kurulmuştu. Ortada tepeleme kızarmış tavuk dolu bir tepsi, sonra baklavaya varıncaya kadar her türlü yiyeceğin bulunduğu sahanlar.

"Ocağın yanına buyurun, üşümüşsünüzdür."

"Sıcak sevmem," dedim ve yan tarafa oturdum.

Ev sahibim yanıma, yani ocağın karşısına oturdu.

Alevler yüzüne vuruyor, esmerliğini bakır kırmızısına dönüştürüyordu. Elini çırptı; kapı açıldı, beni karşılayan genç girdi, kapının yanında, ellerini kavuşturup durdu.

"Rakıyla ayranı getir!"

Sürahiler içinde rakı ve ayran geldi. Ev sahibi sordu: "Rakı içer miydiniz?"

Başımla onayladım. Rakıyı kadehlere koyduktan sonra şerefe kadeh kaldırmaya kalkışmadan, içkisinden bir yudum aldı. Tabağıma bir tavuk buduyla ezme, hamur işi birşeyler koydu. Hiç konuşmuyorduk. Ben tavuk budunu dişliyor ve onun beni seyrettiğini biliyordum. Rakısından ufak yudumlar alıyor, hiç yemek yemiyordu.

"Bey yemeğini yedi mi?" diye sordu ansızın.

"Kim?"

"Bey... Yani sizin... O, yemek yedi mi?"

"Hayır. Sordum, istemedi."

"Yazık... Çok hasta olmalı."

"Değil. Yani o kadar hasta değil. Geçer."

"Bey hasta. Üzüldüm."

"Sandığınız gibi değil. İstanbul'a dönünce düzelir.

Ben sizi ilk Malatya'da gördüm, değil mi?"

"Demek farkettiniz?"

"Evet."

Eski Malatya'daydı, camide. Nasıl olmuştu da kalabalığın arasında dikkatimi çekmişti. Gözlerini üzerimde hissetmiştim, ondandır. O delici bakışlar! Bakışlarının fiziksel bir gücü vardı, sendelemiştim. Daha sonra Diyarbakır'da karşılaşmıştık. Urfa'da Gümrük Hanı'ndaki çınarın altında, Halil Rahman Camii'nin önünde...

"Seni ilk Kayseri'de gördüm," dedi. "Medresenin önünde. Oradan geçiyordum, durdum. Sultan bu, dedim kendi kendime."

"Sultan mı? Ne sultanı?"

"Sultan işte... Gerisini sorma, ben öyle diyorsam.

Sen sultandın ve ben seni görmüştüm. Benim sultanımdın artık. Peşini bırakamazdım. Adamın nasıl hasta olduğunu da gördüm, senin ona aldırmadığını da."

"O kadar hasta değil. Hem ben ona..."

"Bırak şimdi. Zaten beni ilgilendirmez."

"Neden geldiniz peşimizden?"

"Sen sultansın, dedim ya."

"Sultan filan değilim ben, biliyorsunuz. Ben hiçbir şey değilim."

"Benim için sultan sensin. Bu yeter."

Tavuğumu dişlemekten çoktan vazgeçmiştim. Delici bakışları beni önce tedirgin ediyordu. Sonra başlangıcını bilemediğim bir zamandan beri o bakışları özlediğimi anladım. Dünyaya şimdi, şuracıkta, bu güneydoğu kilimlerinin, halılarının üzerinde gelmiştim. Bu ılık odadan, bana sahip çıkan bakışlardan, karşımdaki güçlü gövdeden başka bir şey istemiyordum. Ölene kadar, orada, öylece kalabilirdim. Sonsuz bir güven dolduruyordu içimi. Kendimi karşımdaki yabancının ellerine bırakmak, ömrüm boyunca hiçbir şey düşünmemek istiyordum. Ama içimde bir yerler acıyordu. Ağlamaya başladım.

Bir süre kıpırdamadan durdu. Sonra cebinden ipek bir mendil çıkarıp uzattı (hâlâ saklarım), gözyaşlarımı sildi, saçlarımı okşadı. Ellerimi tutup öperken ben hâlâ ağlıyordum.

Merak edip adımı sormayışını unutamıyorum. Kayseri'de, Malatya'da, Urfa'da, Diyarbakır'da beni izlediği gibi gene peşimden geleceğine inanıyordum. Durakladığımız her yerde onu aradım. İstanbul'da evlere sığamıyordum. İşimi bitirir bitirmez (çoğu kez hiçbir işe el sürmeden) sokaklara fırlıyordum. Her köşe başında, her dükkânın kapısında karşıma çıkacak diye bekliyordum.

Onu beklemekten ne zaman vazgeçtim, unutmuşum.

"İyi düşün," diye yeniden denedi Vedat Salih. "Belki söyleyeceklerine inanmayacağımı sanıyorsun. Neden inanmayayım? Sen yalan söylemezsin ki. Duygularını bile saklamayı beceremedin, nefretini bile. Ama ben gene de ölümümden sonra parasız kalmanı, sıkıntı çekmeni istemiyorum. Bir dene, anlatmayı dene. Bu kadar zor mu?"

Dolun cevap vermedi.

"Bana iyi davrandın. İyi bir hayat arkadaşı oldun.

Huysuz, çekilmez bir adam olduğumu biliyorum. İyi dayandın. Bu yüzden sana haksızlık etmek istemem. Hadi, biraz müzik dinle. Bach dinle istersen ha, sana hep iyi gelmiştir Bach. Sakinleşince daha rahat düşünür, karar verirsin."

Dolun, Bach dinlemedi. Çiçeklerini de sulamadı. Camları açıp pencereden baktı. Bahar yağmuru yeni dinmişti. Ortalık, toprak, çimen, yağmur kokuyordu. Ölümü anıştıran hiçbir şey yoktu çevrede. Camdan aşağı sarktı. Sokağın iki başını gözlemeye çalıştı. Apartmanların cümle kapılarına baktı. Serin havadan ürperince pencereyi kapadı.

Mutfağa girip hasta adam için bir bardak süt ısıttı.

1986

Eğrelti Yeşili

İstenseydi ağrılı bir sütü
Mutlu sevinçli sağardılar
Dölsüz bir süre eğrelti yeşili
Baskın sıcaklar geldi soldular

KADINDILAR – Behçet Necatigil

Doğanşehir asliye hukuk yargıcı Celâl Egeli, hayatının en büyük sıkıntılarından birini paltosunun kol astarı söküldüğü zaman yaşadı. Dikişten anlamazdı. Hoş, becerikli bir adam da olsa, iğne ve iplik bulmak için karısının ancak usta hırsızların çözebilecekleri şifresi bulunan kasa benzeri dikiş kutusuna el atması düpedüz ataklık sayılabilirdi. Celâl Egeli, kadınların (saçma, kadınlar da ne demek? Aslında tek kadın tanımıştı hayatında. Annesi, kızkardeşi... evet ama, kadındaki gizemi, bu gizeme kendisinin, bir erkeğin asla ulaşamayacağını onlar öğretmemişlerdi ki) erkeklerin akıl erdiremedikleri büyülü güçlere sahip olduklarını biliyordu: Hiç önemsiz gibi görünüp hayatı kolaylaştıran onca şeyin üstesinden gelebiliyorlardı. Örneğin şu dikiş kutusu... Bir sürü çekmece, kapak, kat... Karısı bunları nasıl da kolayca açar, kapar, bir el vuruşuyla neyin nerede olduğunu bulur, çıkarıverirdi. Tanrım, hele şu sağa sola kayıp duran kollar yok mu?

Evet, şimdi bu dikiş kutusuyla başa çıkmak, onun gizlerini çözmek zorundaydı. Yirmi gün önce ölen karısının dikiş kutusu... Daha doğrusu yirmi gün önce tren altında kalıp parçalanan karısının dikiş kutusu.

Yok, şimdi bunu düşünmeyeceğim. İstasyonda ne işi vardı? Nasıl oldu da trene... Yoksa bazılarının, kısacası herkesin söylediği gibi, kendi isteğiyle mi? Hayır, düşünmeyeceğim. Parçalanmış şeye (nasıl ceset diyebilirler, benim karım o) bakamadığım gibi, ısrarla bakmadığım gibi. Kim teşhis edecekse etsin, beni bırakın. Hayır.

İnanmıyorum. Hem tren istasyona girerken yavaşlar. Bu yüzden parçalayacak kadar hızla... Neyse.

Ama ben şu anda sanki şifreliymiş gibi görünen dikiş kutusunu açmak ve palto kolumun sökülen astarını dikmek zorundayım.

Aslında sandığı kadar beceriksiz bir adam değildi yargıç; yalnızca kadınlara özgü eşyadan biraz korkardı, o kadar. Korkusunu yenmek için yürekli olmaya kalkışınca da fazla zorladığından olacak bütün çekmeceler bir anda açılıverdi. En alt çekmecede dikiş öteberisiyle ilgisi olmayan bir şey vardı: Mavi kurdeleye sarılmış, üzerine kocaman bir fiyong kondurulmuş zarf destesi.

Zarfların hepsi aynı boyda, ipek gibi yumuşaktılar.

Üzerlerinde hiçbir adres, ad görünmüyordu. Celâl Egeli elleri titreyerek mavi kurdeleyi çözdü. Üstteki ilk zarfı eline aldı. Zarf kapalı değildi. İçindeki mektubu çıkardı.

"Neden yaptınız bunu, neden Makar Alekseyeviç? Artık size böyle seslenmem olanaksız gibi geliyor bana. Çünkü siz Makar Alekseyeviç değilsiniz. Olamazsınız. Çünkü o böyle bir şey yapmazdı. Sizse yaptınız: Beni kırdınız, aşağıladınız, yok ettiniz. Gerçek Makar Alekseyeviç bunu yapmazdı. Bana 'Çekil başımdan pis orospu!' dediniz. Nasıl yaptınız bunu Makar Alekseyeviç? Bakın gene Makar Alekseyeviç, diyorum size, ne yapayım elimde değil. Siz beni yok sayabilirsiniz. Eliniz varır buna. Ama ben sizi yok edemem. Siz yok olursanız ben hiç yaşamamış gibi olurum. Çektiğim onca acının bir anlamı kalmaz. Sizinle yaşadıklarımı, benim diyebileceğim her şeyi, hiç olmamış saymam gerekir o zaman. Zararı yok, siz bana 'orospu' demiş olun gene de. Belki de öyleyimdir, kim bilir. Siz haklısınızdır belki. Her şeyi, kendi varlığımı, bağlandığım onca anıyı, güzelliği, birlikteliğimizi ve sizi, benim çok sevgili Makar Alekseyeviç'imi yoksamaktansa o dediğinizden oluveririm; bu beni hiç incitmez.

"Beni incitmez evet, ama sizi incitiyor. Beni ittiniz, yerlere düşürdünüz, 'çekil başımdan!' dediniz. Belki de size yük oldum, olmuşumdur da. Bunu hiç konuşmadık ki.

"Kitaplıkta çok üşüdüğümü biliyordunuz. Oraya, salt benim için, ona buna yalvara yakara bir soba koydurtmuştunuz. Ama yakacak için ödenek yoktu. İşinizin önemine aldırmadan, ısınabilmem için sırtınızda çuvalla odun taşıdınız. Bu iyiliğiniz için size

nasıl gönül borcum olmazdı? Sobayı büyük bir özenle yaktınız, bana bırakmadınız bu işi. Makar Alekseyeviç'in beceriksizliğiyle odunları yerleştirdiniz, ama sonunda soba tutuştu ya.

"Sonra sobanın başında bayram ettik. 'Yarın bir çaydanlık uydurayım da hademenin getirdiği ılık sudan kurtulalım, ağız tadıyla demli çaylar içelim, dedim ben de. Sonra işimize koyulduk. Tabii işimiz en önce gelir. İşimizi aksatmak olmaz. Hem zaten bu iş yüzünden birbirimizi bulmadık mı? Gazete ciltlerini sıraya koyduk önce. Sonra siz tarih kitaplarını sıralarken, ben, beyaz çini mürekkebiyle gazete ciltlerini numaraladım. Zaman geçiverdi. Baktık ki, salon loşlaşmış. Elektrik düğmesini çevirmeyi ikimiz de düşünmedik. Sobadan yayılan kızıllık, pencerelerden vuran günbatımının morumsu pembeliğiyle yarışa çıkmıştı sanki. Öylece sobaya yaklaştık. Siz, 'üşümüşsünüzdür, neden hiç düşünemedim? Hadi oturun da biraz ısının,' dediniz ve sobanın yanına iki sandalye koydunuz. Ben otururken siz sobaya birkaç odun attınız. Odunlar alevlenince hoş sesler çıkardılar. Duman, borunun içine pofurdayarak doldu. Tıpkı insanları belki de hiç bilmedikleri serüvenler yaşayacakları güzel, değişik kentlere götüren trenlerin, o heyecan verici tünellere dalarken çıkardıkları gürültüler gibi. Öylece hiç konuşmadan oturduk.

"Konuşmadık, konuşamadık. Bu yüzden yüreklerimiz yüklüydü belki. İnkâr edemezsiniz Makar Alekseyeviç, sizin de yüreğiniz yüklüydü. Bir iki kez –ama sezdirmeden– yüzüme baktınız. Ben alevlerin sesine kendimi kaptırmışken... O zaman, yani yüreklerimiz böylesine yüklü olunca, ışığı açmayı düşünmeyecek kadar başka şeylerle doluyken, siz yüzüme gizliden bakınca (ne bulmuştunuz yüzümde bu kadar ilginç, dikkatinizi çeken ne vardı, yoksa birden güzeleşimivermiştim; ah, en çok buna inandım galiba; beni güzel, çekici bulduğunuza, asıl o zaman yüreklendim) yüreklendim, dedim ya, beni yüreklendirdiniz ya (kötü anlamda değil, sizin bir hesabınız yoktu, kuşkusuz suç bendeydi), işte o zaman ellerinizi tuttum, başımı omzunuza yasladım. Sonsuz, eşi bulunmaz bir mutluluk tadacağımızı sanıyordum. Öylece el ele, baş başa. İlk iki üç saniye içinde ben göklere yükselmiştim bile. Ama sonra...

"Birden ayağa kalktınız. Öyle şiddet doluydunuz ki, sandalyeniz devrildi. Beni öyle bir ittiniz ki, yerlere yuvarlandım. İşte o zaman bana, 'çekil başımdan pis orospu!' diyecek kadar kıyıcıydınız.

"Nasıl yaptınız Makar Alekseyeviç? Nasıl böyle diyebildiniz, beni itip yerlere düşürdünüz? Sonra hiçbir şey olmamış gibi çıkıp gittiniz. Bense benim için getirttiğiniz, benim için yaktığınız sobanın karşısında öylece kala kaldım.

"Orada düştüğüm yerde biraz toparlanarak oturdum. Son köz de kül olup bitinceye kadar. O zaman dışarının tüm karanlığı odayı doldurmuştu bile. Ve düşündüm: Her şey bitmişti. Tüm hayatım ve size söylediğim, mektuplarıma yazdığım yalanlar... Benim hayatım ki, tüm o size yollamadığım, yollayamadığım mektuplarda yazılı olanlardan ibarettir.

"Ben tren istasyonuna hiç gitmedim Makar Alekseyeviç. Böyle bir kasabada tek başına bir kadının tren istasyonunda ne işi olabilir? Sormazlar mı? Evin arkasındaki çayırı, çayırın bittiği yerde başlayan ormanı da bilmem. Orada bir orman var mıdır, onu bile bilmem. Siz, 'Kayın ağacıdır onlar,' demiştiniz ya da demediniz, elbette ben uydurdum. Ama ormana ve kayın ağaçlarına inandım. Köprünün başındaki söğüt ağacını (o var, dikildiği yerde duruyor) Belediye Hastanesi'nin çam ağaçlarını (onlar da gerçek) ve daha bir sürü şeyi, sizi tanıyınca fark ettim; güzelliklerini sizinle duydum; size anlatırken ya da yazarken. İşte o kadar coşkuyla anlattığım kar da başladı, ama ilgilenmiyorum. Artık hiçbir şeyin önemi yok:

Ne katı gerçeklerin ne düşlerimin ne de süslediğim varlıkların: Hiçbirinin önemi yok.

"Ben de yokum artık. Siz de; kısacası Makar Alekseyeviç diye biri yok artık. Ben kendi yokluğumla başa çıkarım çıkmasına. Bunu başarıyorum zaten. Ama siz kendi yokluğunuzla nasıl başa çıkacaksınız? Bunu ben bilemem artık. Bilmek zorunda da değilim sanıyorum."

Celâl Egeli'nin okuduğu mektup karşısındaki ilk tepkisi, karısı Celile'nin ölümünden sonra kendisiyle bir süre oturmak için gelen kızkardeşinin artık kocasının yanına dönmüş olmasından dolayı duyduğu iç rahatlığıydı. "Aman Tanrım, ya Raife burada olsaydı," diye düşündü. Çok şükür, evde yalnızdı. Duygularını belli etmemeye çalışacağı ya da bölüşmek zorunda kalacağı kimseler yoktu. Ama ya Raife... ya o da gördüyse mektupları. Hadi canım, kızkardeşini tanımaz mıydı? Raife duygularını belli etmeden duramaz-

dı. Öyleyse... Canım, o da bir kadındı önünde sonunda. Düğme, sökük ya da benzeri bir şey dikmek için dikiş kutusuna el atacak olsa neyin nerede olduğunu bileceğinden, en alt göze kadar inmesi gerekmezdi kuşkusuz.

Hayır, Raife mektupları görmemişti. Bu, kesindi.

Ne var ki, salt bu yüzden rahatlamak yetmiyordu.

Düşünülecek öyle çok şey vardı ve Celâl bey öylesine tedirgindi ki.

Sözgelimi şu Makar Alekseyeviç? İlçede bir Rus... Olacak şey mi? Aptallık etmeye gerek yok, dedi sonunda kendi kendine. Celile'nin kim bilir hangi nedenden ötürü Rusça bir ad yakıştırdığı adam, biyoloji öğretmeni Hasan Erden'den başkası olamazdı. Üstelik Sadık Demircioğlu'nun ilçe halkına bağışladığı kitaplığın düzenlenmesi işinde, karısına yardımcı olarak onu seçen kendisiydi. Her şey apaçık ortadaydı. Ortadaydı ortada olmasına ama, gene de... Yargıç birden bunalıverdi ve tıpkı rakibi olduğunu sandığı adam gibi, kestirmeden, "Seni orospu, seni!" demekten kendini alamadı. Böylece tüm olanı biteni çözümlediğini, öcünü aldığını sandı. Ne var ki mektup kimseye gönderilmemişti. Elinde bir suçsuzluk belgesi gibi durmaktaydı.

Kesin bir suç kanıtı bulmak umuduyla ikinci zarfı açtı.

Mektup gene o 'Çok sevgili Makar Alekseyeviç'e yazılmıştı.

"Sizinle yazın tanıştığımız için sevinçliyim. Çünkü yazı hiç sevmem ben, anlamsız gelir. Köylü olsaydım, toprakla uğraşsaydım belki doğanın bereketi başımı döndürür, yaz mevsimini dört gözle beklerdim. Ama güneşin tüm varlıklara sızabilmek için inatla göğe çakılıp kalması, o tozlu, yapışkan sıcak karşısında ne yapacağımı şaşırıyorum. Evimizin bir avlusu olsaydı, avluda asmalı bir çardak, canım istediği zaman ayaklarımı yıkayabileceğim bir çeşme bulunsaydı, sulayacağım güllerim, sardunyalarım, hatta sebzelerim olsaydı, kısacası ilçeye ilk geldiğimiz yıllarda tuttuğumuz evde oturuyor olsaydık hâlâ... Ama kocam çarşıya bakan bu apartman dairesini mevkiine daha uygun buldu. Neyse işte, ben böyleyim. Bazen ille bir şeyler tuttururum. Kocamın dediği gibi tutaraklının biriyim. Tutaraklarım yazın artar. Kuytu bir köşe bulup büzülüveririm. Çünkü bereketli yaz, tüm vaatlerini unutur sonunda. Nelere söz vermiştir, neler muştulamıştır, bunu ben bilmem; bedenim,

tırnaklarımın ucuna dek sezer, ürperir, bekler, düşkırıklıklarını ağıda dönüştürür. Ben büzüldüğüm yerde ağlarım yalnızca.

"Yaz bazıları için güzel bir mevsimdir gerçekten; belki herkes için. En çok da tatillerini deniz kıyılarında geçirebilenler için. Biz bir kez gitmiştik de. Unutamıyorum. Sizden sonra en çok sevdiğim varlık deniz olmalı. Ama her zaman denize gidemiyoruz. Parasızlıktan değil. Kocam, tatillerini memleketinde, annesinin yanında geçirmemiz gerektiğine inanıyor. Gerçi kaynanamla birlikte olmaya hiçbir zaman zorlamamıştır beni. Bazı iyiliklerin değerini neden bilmemeli? Ama işte tatilde kocamın memleketine gitmeyince başka bir yere de gidemiyorum. O, yazları on beş gün için gider gelir anacığının yanına. Sonra ona, benim sağlığımın bozukluğunu, yola dayanamadığımı filan anlatır. Yalan sevmeyen bir adamın böyle konuşmak zorunda kalması... Ağır geliyordur kuşkusuz. Tadı gerektiği gibi çıkarılmadığı için, Artvin'in meyve bahçelerinde kaynanama reçel, pekmez kaynatarak, yufka açarak geçecek (üstelik bu işlerin üstesinden gelemem, ayıp değil ya alışmamışım) bir yaza razı olmadığım için de bu mevsimden nefret ettim gitti.

"Bu yaz, sizin yüzünüzden bir anlam kazandı. Bütün yazlar anlam kazandı artık. Sadık beyin, şu yarı deli kitap koleksiyoncusunun (aman kocam duymasın, rahmetliyi pek sever, sayardı) adını ölümsüzleştirmek için ilçeye bağışladığı kitapları düzenleme işini üzerimize aldık. Olmayacak bir düşe kapılmaktan kendimi alamıyorum: Sadık Demircioğlu Kitaplığı'nın memurluğu bana verilse, diyorum. Ne olur sanki. İlçede benden başka kütüphaneci yok zaten. Üstelik ücretsiz olarak Kitaplığı düzenlemekle (tabii sizin yardımınızla) görevimi yapmadım mı? Ama kocamı bilirim ben. Sadık Demircioğlu'nun bu konudaki vasiyetini uygulamayı üzerine aldı ya, bu işten kâr sağladığının söylenmesini istemez. Çok namuslu bir adamdır. Onu takdir ederim etmesine. Ama bana kalırsa namus, bir insanın tek dayanağı olmamalı. Çünkü tek başına namus, insanların kıyıcılığına engel olamıyor.

"Gene de düşlemekten kendimi alamıyorum. Ağırbaşlı bir *memureye* yaraşır biçimde saçlarımı topuz yapmışım (bundan böyle saçlarımı uzatıyorum), sırtımda bir şal, masamda oturuyorum. Arada birileri geliyor. Ama ben sizi bekliyorum. Günlerce bıkıp usanmadan bekliyorum; gelip eski gazeteleri karıştırır ya da bir

kitap alıp okursunuz diye. Fırsattan yararlanıp konuşuruz birbirimizle. Ben size, 'Hoş geldiniz Makar Alekseyeviç;' derim, 'nasılsınız bakalım?' 'Fena değilim. Tatil iyi geçiyor bir bakıma. Elalemin yaramazlarıyla uğraşmak yok, üşütüp hastalanmak yok. Dere kıyısındaki kahvede akşam üzerleri toplanıp hoş beş ediyor, tavla oynuyoruz. Kitap okumak için istediğim kadar bol zamanım var. Siz nasılsınız? Yaz günlerini bu karanlık yerde geçirmek canınızı sıkmıyor mu?' 'Ne münasebet,' diyorum ben de. Dışarısı öyle sıcak ki, bu serinlik hoşuma gidiyor. Hem karanlık demeyin Makar Alekseyeviç, loş burası, loş! Masamın tam yanındaki pencere ise hep aydınlık, baksanıza. Şu dergiye bir göz atmaz mısınız? Ne hoş resimler var içinde. Bu eski insanlar... Şu açık saçık giyinmiş sarışın kadın... Keşke eski Türkçe bilseydim... Bu gizem duygusu altüst ediyor beni. Kimi zaman ateşim çıktı sanıp korkuyorum.

"İşte böyle sevgili dostum, Tanrı sizden razı olsun.

Bana bir yaz ve daha başka yazlar armağan ettiniz. Tanrı sizden razı olsun.

"Yağmur dindi. Topraktan buğular yükseliyor. Gökyüzü açık. Karşımdaki çirkin apartman dizisi batı yakasını gözlerden saklıyor, ama ben sıra dağların üzerinin hâlâ mor bulutlarla kaplı olduğunu biliyorum. Uzaktan uzağa gök gürültüleri yankılanıyor. Sanki kuşatılmış bir kentteyiz. Düşman, toplarını gümbürdete gümbürdete yaklaşıyor. Ah, bu kuşatılmışlık duygusu... Kıstırılmışlığa dönüşen korku..."

Mektuplar sıraya konmamıştı anlaşılan. Üstelik üzerlerinde tarih de yoktu. Celâl Egeli rasgele bir başkasını açtı.

"Öteki notlarıma aldırmayın, onlar mektup sayılmazdı ki. Size nasıl hitap edeceğimi bile bilmiyordum. Oysa şimdi bir adınız var. Siz benim 'Çok Sevgili Makar Alekseyeviç'imsiniz! Kızdınız mı, yoksa hoşunuza mı gitti? Ama kızmanız için bir neden yok ki. Dostoyevski'nin 'İnsancıklar'ını bana verip okumamı isteyen sizsiniz. Makar Alekseyeviç'i çok sevdim. Tabii siz onun gibi zavallı değilsiniz, hiç değilsiniz. Saygınlığınızı artıran bir işiniz var. Herkes tarafından seviliyorsunuz. İki odalı, sofalı bir evde oturuyorsunuz. Çok canınız isterse yemeklerinizi Şehir Kulübü'nde ya

da Kaplıca Oteli'nde yiyebilirsiniz. Ama gene de sizde bir Makar Alekseyeviçlik var. Nasıl bir şey bu, anlatması zor. Şu kadarını söyleyebilirim ama: Siz onun kadar iyi, onun kadar sevgi dolu bir insansınız. Tuhaf ama, insanları sevdiğiniz kadar yalnızlığı da seviyorsunuz. Sonra zekisiniz. Sadık Demircioğlu gibi birinin içyüzünü biliyor, onun kitap tutkusuyla alay edebiliyorsunuz. 'Kitap sevmek başka, koleksiyoncu olmak başka, demiştiniz ya. Kocam yargıç olmasına karşın bu ayrımın pek farkında değil. Ne fena değil mi? Zenginliğin, paranın herkes gibi onda da gereksiz bir saygı uyandırması...

"Lütfen yanlış anlamayın beni sevgili dostum. Amacım, kocamı size çekiştirmek değil. Kocam saygı duyulacak bir insandır, siz de bilirsiniz ya. Ama bazı yanılgıları, saplantıları incitiyor beni. Bunun için elimden bir şey gelmez. Yani incinmemeye çalışmam işe yaramıyor. On beş yıldır kendime söz geçiremedim bir türlü. Dost olduğumuza göre bu kadarcık yakınmayı hoş görürsünüz değil mi? Aslında haklı olan o ve onun gibiler olmalı. Dünyayı, hayatı iyi tanıyorlar; hiç değilse iyi tanıdıklarına inanıyorlar. İnsanlarla sürekli alışverişte olmalarını sağlayan bir işleri var. Dahası, hayatı onlar kuruyor, dünyayı onlar yönetiyorlar. Erkekler... Köşe başlarını tutmuş ufacık devler. Bize, biz kadınlara onların el yordamıyla kurdukları hayatı kabullenmek, şu tuhaf dünyanın gidişine boyun eğmek düşüyor. Ses geçirmez duvarların ardında ne vaatler ne umutlar!.. Sessizlik her şeyi ağırlaştırıyor, çekilmez yükler oluşturuyor. Biz de oturup birtakım gereksiz düşler kuruyoruz; dünyadan, gerçek hayattan haberimiz yok.

"Sahiden öyle mi dersiniz Makar Alekseyeviç?"

Yargıç, mektupların kimseye gönderilmediğini, kimse tarafından okunmadığını unutup, "Demek beni utanmadan yabancılara çekiştirmiş!" dedi. Sonra yanılgısının farkına vardı. Bu kez de o sessiz ve değiştirilemeyecek olan yargıdan ürktü, tuhaf bir yılgınlığa kapıldı. Kendini savunmasına olanak yoktu. Ne yaz tatillerini ne Sadık Demircioğlu'nu ne de köşe başlarını tutan devleri tartışabilirdi artık karısıyla.

En sonunda Celile'yle zaten hemen hiçbir konuda tartışmamış olduklarını, daha doğrusu kendisinin, başlamak üzere olan bir

tartışmayı anında kesecek cümleleri bulmakta ne kadar usta olduğunu hatırlayıverdi.

"Şimdi bırakalım bunları Celile. Ne önemi var? Sonra konuşuruz. Daha sonra, akşama... Şimdi akşam vakti bırak bunları Celile. Tam da sofradan kalkmışken... Yorgunum. Sabahı bekleyemez misin?"

"Trenleri ne kadar sevdiğimi bilir miydiniz Makar Alekseyeviç..." diye başlıyordu açtığı dördüncü mektup. "Nereden bileceksiniz, şimdiye dek hiç sözünü etmedim ki. O kadar şey anlattım, yüreğime sıla özlemine benzer duygular salan trenden, tren seslerinden, istasyonlardan hiç söz etmedim.

"Çocukluğumda öyle çok tren yolculuğu yapmıştım ki (o zamanlar karayolu taşımacılığı böylesine gelişmemişti). Babam veterinerdi; bir yerde üç yıldan fazla kalmazdık. Günlerce süren tren yolculukları... Annemin kapaklı yiyecek sepetini açıp bize verdiği börekler, köfteler, dolmalar, meyveler... Doğrusu evde soframız o kadar zengin olmazdı, ama annem yolculuklarımız sırasında paraya kıymasını bilirdi.

"Üç yıl önce annem hastalandığında (ben yanına vardıktan on gün sonra da öldü) Ankara'ya gitmem gerektiğinde tren yolculuğundan başkası gelmemişti aklıma. Kocamsa, 'Aklını mı kaçırdın, trenle o yol on beş saat sürer, canın çıkar, perişan olursun. Oysa otobüsle sekiz saatte varırsın,' diyordu. Böylesine mantıklı bir açıklamaya, ben çocukluk özlemlerimle, annemin ölümcül hastalığına karşın sürdürdüğüm düşlerimle nasıl karşı koyabilirdim ki? Otobüse binmeye razı oldum.

"Otobüslerden, otobüs yolculuklarından nefret ediyorum Makar Alekseyeviç.

"İsliymiş, pismiş... Vız gelir bana. Tren düdükleri... Hangi temiz, düzenli bir araç, tren düdüklerinin yerini tutabilir? Sonra o küçük, güzelim istasyon binaları... Hepsi de çirkin, soluk sarı renkleriyle birbirlerine benzerler. Ne kadar da yalnız ve kimsesizdirler o birörneklikleri içinde. Kimileri karayollarına çok yakın olurlar. Karayolundan pırıl pırıl, şıkır şıkır arabalar, otobüsler, TIR kamyonları akıp giderken, onlar genellikle boş düzlüklerin ortasında bir kara tren beklerler; çoğu yük taşıyan kara trenler...

"Bizim tren istasyonumuz da bayağı sevimlidir, bilmem hiç dikkat ettiniz mi? Arka pencereleri güneye baktığından, istasyon şefinin karısı, orada, tren dumanıyla kirlenmesinden korkmadan sardunyalarını, küpelerini, fesleğenlerini yetiştirebilir. Arka pencerelerden geniş bir çayırlık görülür. Sonra da orman başlar. Kayın ormanı demiştiniz, yanılmıyorsam.

"Üç çocuklu mutlu bir kadın olmalı istasyon şefinin karısı. Tabii ev işlerinden vakit bulup, üstüyle başıyla pek ilgilenemiyordur. Olsun. Kocası zaten her fırsatta yukarı çıkıp onu görebilir. Leğenin başında saçları dağılmış, yüzü, dirseğine kadar sıvadığı kolları kızarmış, çamaşır yıkarken... Odadan odaya dolanıp bir gömleği dolaba asar, bir örtüyü düzeltirken dudaklarına nasılsa konmuş hüzzam şarkılarla...

"Sanki tüm bu çabalar kişiliğini gizlemek içindir. Asıl kadın kimdir, gerçek kimliğini bir kendisi mi bilir? Yoksa istasyon şefi çoktan anlamıştır da, seve seve oyuna katılmakta mıdır? Ormandan yankılanan seslerle, çayırın kokularıyla ağdalanmış gecenin, serin yatak çarşaflarının gizemine beceriyle sindirilmiş o kimlik..."

"Sevgili Makar Alekseyeviç,

"Belediye Hastanesi'nin çamları dikkatinizi çekti mi hiç? Doğanşehir'de ilk kez fıstık çamı yetiştiren, çama gönül veren Sakallı Rıza beyin yapıtıdır onlar. Sakallı Rıza bey, kendi halinde bir adamcağızdı. Bostanı ve meyve bahçeleri vardı. Sonra durup dururken çam yetiştirmeye başladı. Altmışından sonra yüreğinde ansızın bir aşk gövermişti sanki. Aklına esen yere, fıstıklarından yetiştirip büyüttüğü çamları dikti, herkese çam armağan etti. Belediye Hastanesi kurulurken de hastanenin bahçesine çepeçevre çam dikti. O, onca zahmete katlandı ama başhekim, hastanenin suyunu kulllanmasına izin vermedi. Sakallı Rıza bey de kasabanın atlı sucusunu tuttu. Cebinden bir sürü para harcayarak –ki, hiç de varlıklı değildi– içme suyuyla fidanları suladı.

"Nedense yollarda başınız hep önünüze eğik yürürsünüz Makar Alekseyeviç. İnsanlara selam vermek gücünüze mi gider, yoksa derin düşüncelere dalmış bulunursunuz da rahatsız edilmek istemez misiniz, her neyse... Bu yüzden birer anıt gibi yükselen fıstık çamlarını görmediniz sanırım. Lütfen bakın onlara. Hele kar yağ-

dığında, dalları hafifçe bu beyaz ağırlık altında eğilmiş dururlarken, daha da güzeldirler.

"Sonra –bahse girerim– taşköprünün başındaki ulu söğüt ağacını da görmemişsinizdir. O cılız, bulanık suya anlam katar sanki. Gelip geçenler gövdesine yazılar, resimler kazımışlar, orasını burasını yoklamışlar, kendilerine bile açıklayamadıkları gizlerini ele vermişlerdir. Durup onlara da bakın dikkatle. Söğüt ağacı değil, bir kentin anı defteri, ağlama duvarı, evliya parmaklığı sanki. Ama sessiz ve vakur.

"Sevdiğim şeyleri size bir bir anlatacağım. İşimizi bitirip birbirimizi bir daha göremez olunca (yolda rastlaşsak bile siz hep önünüze baktığınızdan, beni göremezsiniz nasıl olsa) onlara bakarak –yani ben sizin de onları görmüş olduğunuzu duşünerek– özlemimi biraz olsun giderebilirim.

"Sizinle birlikte (trenle olmasa da olur, zararı yok; yanımda siz, yolun sonu da deniz olduktan sonra otobüse katlanabilirim) deniz kıyısına gitseydik... Otobüs tepeden bir dönemeci aşınca hemen karşımıza çıkıveren o çılgın mavilik karşısında sevinç çığlıkları atsaydık... Çıplak ayakla kumlarda, sonra denizin kıyısında yürüseydik... Küçük dalgalar ayaklarımızı bileklerimize kadar ıslatıp sonra geri çekilseydi. Kumda ille de ayak izlerimiz kalsın isterseniz o başka. O zaman denize o kadar sokulmayız. Gene de Makar Alekseyeviç, dalgalar günün birinde oralara da ulaşır ve ayak izlerimizi siler.

"Sizinle Makar Alekseyeviç, sizinle... Kırk yaşına geldim, ama hayatta o kadar az şey *keşfettim* ki. Oysa görülecek, bilinecek neler neler var. Kitaplarda bile yazmayan şeyler... Yani sizin bile bilmediğiniz şeyler demek istiyorum. İçimde dinmeyen bir susuzluk var. Keşfetmek, hayatı, dünyayı keşfetmek, bunun için yaşamak. Ne güzel olurdu değil mi?

"Bir tren beni hangi uzak istasyona götürür?"

"Sevgili Makar Alekseyeviç,

"Şu kitaplık memurluğuna iyice aklımı taktım. Omzumda bir şalla –kışın dizlerime de örtmek zorunda kalacağım şalı örmeye başlamalıyım şimdiden– ayağımda yün çoraplar, pantuflalar... Yoo, gene süsleneceğim, örtülerin altında bile gözlere hoş görünmeyi becereceğim.

"Kitaplığa bağlanmak özgürlüğümü kısıtlayacak, ama olsun.

"Özgürlük, dedim de... Bugün birden özgürlük duygum depreşti. Öğleden sonra işiniz vardı ya, ben de kendime şahane bir tatil bağışladım. Ve ne yaptım biliyor musunuz? Kayın ormanına gittim. Tek başıma. Eskiden beri kocama yalvarır dururum, oraya pikniğe, hiç değilse yürüyüşe gidelim diye. Ama o alışılmışın dışına çıkmaktan hiç hoşlanmaz. İlçede kimse kayın ormanına gitmiyor ya. İçinden cılız, bulanık bir dere geçiyor, bir de çeşmesi var diye o kel çamlığı bir şey sanıyorlar. Biz de arada, herkesin kilimlere, yaygılara bağdaş kurduğu, radyoların, teyplerin avaz avaz bağırdıkları bu yere gidiyoruz. Sonra sağdan soldan yargıç beye dolmalar, böreklerin her türlüsü, baklavalar sunuluyor. O kadar şeyi yiyemediğimiz gibi benim üç beş sandviçle biraz salata, meyve koyduğum küçük sepetime de sığdıramıyoruz. Ne yapmalı? Tanrım, hayat bazen gereksiz minnet, utanma duygularıyla, suçlanma korkularıyla ne kadar çekilmez oluyor! Kocam uykuya dalınca (zavallı bütün hafta öylesine yoruluyor ki, uyumasın da ne yapsın?) ben eteğimin altına, göğsüme küçük paketçikler gizleyerek (bu yüzden kocamın henüz okumadığı gazeteleri kullanarak) ormanı –ne orman ya!– dolaşıyorum. Suçumu saklayabileceğim bir ağaç altı bulmak nerdeyse olanaksız. Orman, doğaseverlerce istilaya uğramış sanki. Gizli iş görmesi gereken bir katil gibi tetik, bir hırsız gibi sakınımlı oradan oraya sekip çalı diplerini eşeleyerek yüklerimden kurtuluyorum. Orman hayvanları nasıl olsa hepsini haklarlar. Ama kâğıtları, naylon torbaları ortada bırakmıyor, sepetime koyuyorum. Çünkü ne kadar sevmesem de şu ağaçlığı pisliklerden korumak zorundayım.

"Bir tutsaklıktan bir başka tutsaklığa –kendi isteğimle bile olsa– geçmek üzere olduğum... Yok, saçmalıyorum. Aslında şunu demek istemiştim: Biz kadınlar acaba neden ancak bir erkeğin yanıbaşında rahat hissediyoruz kendimizi? Hoş, erkekler de öyle ya. Evlenmek, –kabaca– bir karı almak yetmiyor. Gene annelerine koşuyorlar. Bir kadın yetmiyor. Bir karıları bir de anneleri olsun istiyorlar. Kısacası çifte güvenlik! Gücü yetenler ya da durumda ahlaka aykırı bir yan bulmayanlar başka kadınlar da olsun istiyorlar. Bence, *öteki kadın* ahlak duygularının dışında tutulmalı. Çünkü *öteki kadın* olsa olsa güvenlik kaygısıyla istenmiştir.

"Peki, ben neyim, ben ne yapıyorum Makar Alekseyeviç? Size duyduğum sevgi, güvenlik özlemimin sonucu mu? Sevgim bir korunma aracı mı? Yani, kocam yazları anasına koşup durmasaydı... Ya da iki çocuğumuz olsaydı... Bu mektupları yazmak gereğini duymaz mıydım dersiniz?

"İneler söylüyorum ben böyle? Düşünmesi bile korkunç. Ben sizsiz ne yapardım?

"İşte sonunda kayın ormanına geldik. Ah, ne kadar güzel! Neden bunca yıl bekledim sanki? Demiryoluyla orman arasındaki çayırda koştum. Kurumaya yüz tutmuş otlar diz boyuydu; ayağıma dolanıyor, hızımı, soluğumu kesiyordu. Sonunda oracığa, tam ormanla çayırın kesiştiği yere uzanıverdim. Altımdaki serinlik hoşuma gidiyordu. Oh, ne iyi, diye düşündüm, henüz romatizmadan filan korkacak yaşta değilim. Sağlığım da iyi. Kolay hastalanmam. Böyle der demez de sizin ağrılarınız aklıma geldi. Ama adım gibi biliyorum Makar Alekseyeviç, sizin romatizmanız filan yok. Aydın kişilere dadanan illetlerden biri bu. Bir tarafınız ağrıyor, kendinizi hasta sanıyorsunuz. Oysa hepsi aşırı gerginlikten kaynaklanıyor.

"Evet, otların üzerine uzandım öylece. Yazık, ne bir böcek ne bir salyangoz vardı. Ee, yaz sonu. Artık kim barınır bozkırda. Gene de birtakım sesler eksik değildi. Beni korkutmayan sürüngenler, otları hışırdatıp duruyordu. Uzaklarda hüt hüt kuşları...

"Daha sonra ormana daldım. Çıt çıkmıyordu. Orman da susmuştu. Ama ben kulağımı ağaç gövdelerine dayadım ve ormanın fısıltılarını dinledim.

"Sonsuzluğu, serüveni, zamanı duydum. Sonra bu üçünü kavrayıp sarmalayan şeyi, bedenimden yüreğime ulanan depremi, kargaşayı...

"Sarsıntı dalgaları durulduğunda titreyen dizlerimin üzerine çöktüm. Başıma gelebilmesi mümkün her şeyi kabullendiğimi fısıldadım toprağa doğru.

"Dua etmişliğim, Tanrı'ya yakarmışlığım çoktur. Ama bu benim ilk tapınmamdı Makar Alekseyeviç"

Yargıç sökük kolunu dikmeden paltosunu giydi, dışarı çıktı. Tipiye dönüşen kara aldırmadan tenha sokaklarda yürüdü. Birden

Celile'nin kar yağdığı geceler, sokaklarda yürümeyi nasıl istediğini hatırladı. Tabii kendisi, gecenin bu saatinde, kar altında ne işleri olduğunu sorardı karısına. Akla uygun bir cevap alamayınca da yürüyüşten vazgeçer, "Sonra," derdi, "bir başka gün Celile."

Hep böyle söylememiş miydi karısına: "Yarın Celile, olmazsa yarın akşama... Bir hafta sonra..." Öyle ya, yaşamayı hep bir başka güne erteler gibi yaşamamış mıydı? On yıldır aynı ilçede yargıçlık yapmayı sürdüren ve kırk dört yaşına gelmiş kim vardı kendisinden başka? Daha iyi bir yere, bir ile atanması için sağa sola başvurmaya hiç kalkışmamış, daha doğrusu üşenmişti. Çocuk sahibi olmaya bile üşenmemiş miydi? Aksaklığın kendisinden geldiğini, çocukluğunda kabakulak geçirdiğini söyleyip –sözüm ona– bir yücegönüllülük gösterisiyle kabahati üstlenip... Neden karısının birkaç kez usul usul uyarmaya çalıştığı gibi doktora görünmemişti? Belki doğacak çocuklardan da korkmuştu; onların sorumluluklarını üstlenmekten. Hayat, çocuksuz da oluyordu işte. Daha kolay, dertsiz, para sıkıntısı çekmeden.

İlerde Celile, yarın sabah, olmazsa akşam...

Tren yolculukları, deniz kıyısında geçirilecek tatiller, kayın ormanında piknik, geceleri kar altında yürümek için geleceğe güvenmişti hep. Yoo, gelecekle ilgilendiği bile söylenemezdi. Gelecek yalnızca bir bahaneydi; bugünden kaçmak için bahane. Yargıcı ilgilendiren, sevindiren yalnızca geçmişti. Çünkü geçmiş yaşanmış, denenmiş, bitmişti. Gelecekse... korku vericiydi. Sadık Demircioğlu'yla, bu doksanını geçmiş ihtiyarla dostluk kurması belki bu yüzdendi. Onun yanında hep güven duyardı. Doksan yılın kalınlaştırdığı sıcak bir yorgana sarılmış, sarmalanmış olarak...

Ama yaşamak, geçmişi düşünmek değildi ki, hiç değildi. Hem Sadık Demircioğlu yaşamış, görmüş geçirmiş bir adamdı. Çocuklarıyla, torunlarıyla, dostlarıyla, kazandığı paranın sağladığı olanaklarla zenginleşen bir ömür sürmüştü. Yaşamasını bildiği için geçmişi bir anlam kazanıyordu. Yargıcın nesi vardı güvenecek? İşte karısı bile yoktu artık.

Yirmi gün önce yitirmişti onu. Duyduğu derin bir acıydı. Daha doğrusu ölümün verdiği acıyı tam anlamıyla, derinliğiyle henüz duymaya başlamadığını biliyordu. Uyuşmuş kalmıştı öylece. Gerçek acıyı, asıl acıyı uyuşukluğu sona erince duyacaktı. Şimdi ise bir

başka şey yitirmişti; çok daha önemli bir şey: Giden yalnızca karısı değildi. Tüm bir hayat, hayatı değerli kılan o coşku, sevinç de uçup gitmişti. Çünkü onlara gerçekten sahip olan yalnızca Celile'ydi.

Ya Celile'nin yaşama sevincini, coşkusunu bölüşmek üzere seçtiği adama ne demeli? Celâl Egeli'den farklı biri miydi sanki? Hiç dostu, kimi kimsesi olmayan, evine kapanıp kitaplarına gömülen Hasan Erden. Evet, iyi bir öğretmen, bilgili bir kişiydi; öylesine zararsızdı ki, iyi bir insan olduğu izlenimini uyandırırdı. Hiç evlenmemişti. Bir zamanlar çok güzel bir kızla nişanlandığı, ama kızın –nedendir bilinmez– gidip nişanlısının en yakın arkadaşıyla evleniverdiği, bu yüzden Hasan Erden'in kendi isteğiyle başkentten Doğanşehir'e geldiği söylenirdi. Bu olay kimini güldürür, kiminde tuhaf bir acıma duygusu uyandırırdı. Suçu olsun ya da olmasın, olay, adamcağızı öylesine etkilemişti ki, kadınlara güveni sarsılmıştı. Onu evlendirmek için yapılan tüm girişimler sonuçsuz kalıyordu bu yüzden. Kadın düşmanı olamayacak kadar sessiz, edilgin, ama geçmişindeki o tek olayı unutamayacak kadar inatçıydı. Böyle düşünüyordu yargıç. Ama işte Celile'de isteyerek ya da istemeyerek güçlü, zorlu duygular uyandırmayı başarmıştı. Yoksun kalınca, kadıncağızı, intihara kadar götüren amansız duygular...

Nasıl başarmıştı?

Hayır, başaramamıştı. Başaran o değildi. Tam tersine Hasan Erden'e, bir kuklaya can verir gibi olağanüstü nitelikler yakıştıran Celile'ydi.

Celile'yi artık karısı olarak düşünmediğini fark etti bir an. Şimdi Celile tek başına, kendisinden, herkeslerden ayrı bir varlık kazanmıştı. Ölerek, kendi ölümünü kendisi seçerek... Kimselerin ulaşamayacağı bir yerdeydi o. Belki de hep öyle uzaklarda, yükseklerde yaşayıp durmuştu da başkaları fark edememişti. Başkaları... en çok da kendisi.

"Bu kadar acıyı çekmek için ne yaptım ben Tanrım?" dedi gözlerinden yaşlar süzülerek. "Haksızlık bu. Bu kadar acıyı hak etmedim. Karımı sevdim ben. Ona hep iyi davrandım. Bazı şeyleri anlamadım, olabilir. Bu dünyada kim bir başkasını anlayabiliyor ki? Sonra tembelim, evet. Çalışkan bir yargıcım ama tembel, üşengeç bir adamım. Ne yapayım, huyum bu. Celile'ye hiç kötü söz söyledim mi? Hiç

incittim mi onu? Parasız bıraktım mı? Ona 'orospu' dedim mi? Yere itip düşürdüm mü? Yani o adamın yaptıklarını yaptım mı? Karımı o korkunç çaresizliği içinde tren istasyonuna ben yollamadım. O yolladı. O adam. Acaba şimdi yaptığı kötülüğü biliyor mu? Farkında mı? Bilmesi gerek. Bilmeli. Cezasını çekmeli. Eğer acı duymayı becerebilirse tabii."

Yoksa herkesin sandığı gibi zavallı bir budala, bir kukla değil miydi Hasan Erden? Her şeyi bir başka gözle, kendine özgü bir duyarlıkla algılayan Celile, Hasan beyde kimsenin göremediklerini mi görmüştü?

Makar Alekseyeviç... Her kimse... Tutkuyla bağlanılacak iyi bir adamdı da, ona benzediği için Hasan Erden'e bu adı vermişti belki. Adı neydi o kitabın? Bulup okumalı. Yok, okuyup ne olacak? Neye yarar bundan sonra?

Gene de bağışlanmaz bir suç işlemişti Hasan bey. Tıpkı kendisi gibi. Bu yüzden o da acı çekmeliydi.

Bir arabaya atlayıp eve döndü. Şoföre beklemesini söyledi. Hızlı adımlarla merdivenleri çıkıp kapıyı açtı. Mektupları –henüz okumadıklarıyla birlikte– alıp arabaya bindi. Şoföre, Hasan Erden'in evinin adresini verdi.

1984

Yelkovan Yokuşu (1989) Selçuk Baran'ın beşinci öykü kitabı. Yalnızlık ve umutsuzluk dolu öykülerinde düşsel, şiirli bir hava yaratmakta başarı gösterdiği kabul edilen Selçuk Baran, Behçet Necatigil'den Vedat Günyol'a, Füsun Akatlı'dan Selim İleri'ye, Hulki Aktunç'tan İbrahim Yıldırım'a, İnci Aral'dan Behçet Çelik'e pek çok yazarın övgüyle üstünde durduğu, ancak günümüz okuru tarafından daha fazla keşfedilmeyi bekleyen bir yazar.

"Gençliğim mi?
Oysa zaman güneşli bir tarladır. Öyle olmalıydı. Nereden bakarsan bak, her şeyi görebilirsin; uzaktır biraz belki, işte hepsi o kadar ama."

Kapak fotoğrafı: Ayhan Baran

Ekranı Kapat, Kitabı Aç!
Aile Saati
https://ailesaati.kocsistem.com.tr

ISBN 978-975-08-4715-8